

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TULOVEROLAIN SOVELTAMINEN JAKAMISTALOUSTOIMINTAAN KÄYTÄNNÖSSÄ

Mari Nikkola

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2018
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

NIKKOLA MARI

Tuloverolain soveltaminen jakamistaloustoimintaan käytännössä

Opinnäytetyö 79 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Huhtikuu 2018

Jakamistalous on nopeasti kasvanut ilmiö, jossa vajaalla käytöllä olevia hyödykkeitä jaetaan muille tarvitsijoille joko sovittua vastiketta vastaan tai täysin vastikkeetta. Tämän myötä markkinoille on tullut lukuisia uusia sekä kansainvälisiä että kotimaisia toimijoita, joiden toiminta perustuu tällaisen jakamisen mahdollistamiseen myös ennalta toisilleen täysin tuntemattomien toimijoiden välillä. Yhä useammat yksityishenkilöt hankkivat tavallisen palkkatulonsa rinnalle lisätuloja jakamalla tavaroitaan tai palveluitaan rahaa tai muuta vastiketta vastaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää jakamistalouteen sovellettavaa tuloverolainsäädäntöä erilaisissa muodoissa toimintaa harjoittaville henkilöille sekä sääntelyn toteutumisen haasteita käytännössä. Tarkoituksena oli koota yhteen olemassa olevaa tietoa jakamistalouden tuloverotuksesta sekä kyselytutkimuksen avulla selvittää, tunnistetaanko paljon puhutut tuloverotuksen ongelmat jakamistalouden käyttäjien keskuudessa ja miten verotus ongelmineen vaikuttaa heidän jakamistalouspalveluiden käyttämiseensä.

Opinnäytetyössä tutkittiin lainopillisen tutkimusmenetelmän keinoin jakamistaloutta koskevaa tuloverosääntelyä. Verotussääntelyä käsiteltiin pääosin yksityishenkilön jakamistaloudesta saamien tulojen osalta, mutta työ sisältää myös lyhyen osion toimintaan sovellettavista elinkeinoverolain säännöksistä sekä verotusmenettelylain huomionarvoimpien kohtien käsittelystä. Sääntelyn käytännön haasteiden selvittämiseksi opinnäytetyössä toteutettiin jakamistalouspalveluita käyttäviin yksityishenkilöihin kohdistuva empiirinen tutkimus tuloverotussääntelyn vaikutuksista jakamistalouspalveluiden käyttöön.

Anonyymiin verkkokyselytutkimukseen saatiin 67 vastausta jakamistalouspalveluiden käyttäjiltä ja aiheesta kiinnostuneilta. Vastausten perusteella muodostettujen suunta-antavien tutkimustulosten mukaan jakamistalouden verotus koetaan vaikeaksi, mutta se ei vaikuta palveluiden käyttöön. Tärkeimpänä huomiona tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että monikaan palveluiden käyttäjistä ei tosiasiassa tiedä jakamistaloustoiminnan olevan veronalaista toimintaa ja veronalaisuuden koskevan myös aivan pienimpiäkin saatuja tuloja. Toimeksiantajana toimineen Jakamistalouden T&K -verkoston kautta tutkimus ja siinä muodostetut johtopäätökset ovat helposti useiden jakamistaloudessa toimivien yksityisten henkilöiden ja yritysten sekä valtionhallinnon organisaatioiden käytettävissä.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business & Administration
Option of Legal Expertise

NIKKOLA MARI:

Applying the Income Tax Act to Sharing Economy in Practice

Bachelor's thesis 79 pages, appendices 8 pages

April 2018

Sharing economy is a quickly growing phenomenon, which is based on sharing the assets that are underutilized to others in need, either against compensation or without any compensation. Several new international and domestic operators with activities based on making sharing possible also between people who are unknown to each other have entered the market. More and more individuals gain additional income alongside their regular salary by sharing their goods and services against money or other compensation.

The objective of the thesis was to explain the income tax legislation applied to the sharing economy and the challenges in the implementation of the regulation to the people who operate in the various forms of sharing economy. The purpose of the thesis was to compile existing information on the income taxation on the sharing economy and to find out whether the widely-discussed issues of income taxation are identified among the users of the sharing economy and how taxation and its problems affect their use of the services.

The legislation on the income taxation related to sharing economy was studied by the means of a legal study. Income tax regulation was mainly dealt with as far as private individuals' income from sharing economy was concerned, but the study also briefly covered the most remarkable parts of the Business Tax Act and the Act on Tax Procedure. In order to figure out the practical challenges of the regulation, an empirical study on the effects of the income tax regulation on the use of sharing economy was carried out among individuals using sharing economy services.

The study was implemented as an anonymous online survey, which gained 67 responses from the users of sharing economy and from the people interested in the subject. Based on the results of the survey it can be said that the taxation on the sharing economy is often found difficult, but it does not affect the use of these services. The main point that the results revealed was that, in fact, not many of the users of sharing economy services knew that the income from sharing economy activities are taxable even with the lowest income. The study was commissioned by the Sharing Economy R & D network, which makes the thesis and its directional results available to several private companies and individuals operating in the field of sharing economy as well as to the government organizations.

Key words: sharing economy, platform economy, income tax, taxation, regulation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Työn tausta.....	6
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	7
1.3	Toimeksiantaja.....	8
1.4	Rakenne	10
1.5	Lähdemateriaali ja aiemmat tutkimukset	12
2	JAKAMISTALOUS	14
2.1	Jakamistalouden määritelmä.....	14
2.1.1	Uuden ajan jakamistalous	15
2.1.2	Käyttömuodot.....	16
2.2	Erilaiset osallistujaroolit	17
2.3	Jakamistalouden ympäristönäkökulma	18
2.4	Jakamistalouden talousnäkökulma.....	19
2.5	Jakamistalous Suomessa	21
3	JAKAMISTALOUS TULOVEROTUKSESSA	23
3.1	Tuloverolaki yleislakina	23
3.2	Tulolajit.....	25
3.2.1	Ansiotulot.....	25
3.2.2	Pääomatulot.....	27
3.3	Laki elinkeinotulon verottamisesta	29
3.3.1	Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit	30
3.3.2	Tuloverotus elinkeinoverolain mukaan.....	32
3.4	Ilmoittamisvelvollisuudesta tuloverotuksessa	33
4	HAASTEET JAKAMISTALOUDEN TULOVEROTUKSESSA	36
4.1	Silpputuloista työtaakkaa	36
4.2	Tiedon puute	37
4.3	Harmaa talous	38
4.4	Vaihtotyön veronalaisuus	39
4.5	Verotettavien tulojen siirtyminen ulkomaille	41
5	TUTKIMUS JAKAMISTALOUDEN TULOVEROTUKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTTAMISEN HAASTEISTA	42
5.1	Tutkimuksen taustat.....	42
5.2	Tutkimustapa	43
5.3	Tutkimuksen toteuttaminen	44
5.4	Kyselylomakkeen rakenne	45
5.5	Tutkimuksen tulokset.....	46

5.5.1	Taustatiedot.....	47
5.5.2	Jakamistalouspalveluiden käyttö.....	48
5.5.3	Verotuksen vaikutukset.....	50
5.5.4	Muut esille tulleet asiat	59
6	POHDINTA.....	62
6.1	Johtopäätökset.....	62
6.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi	64
	LÄHTEET.....	68
	LIITTEET	72

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta

Opinnäytetyön aihe löytyi tekijän omien kiinnostuksen kohteiden yhdistämisen myötä. Opinnäytetyön aloittamisen tullessa ajankohtaiseksi olin työskennellyt noin kuusi kuukautta Verohallinnolla, joten halusin tehdä opinnäytetyöni työssä kehittymistä tukevaan aiheeseen liittyen. Jakamistalous oli tullut tutuksi palveluiden käyttämisen myötä, ja seurasin mielenkiinnolla ilmiön laajenemista yhä uusille alueille. Tutkittuani jakamistaloutta useammasta perspektiivistä, huomasin ilmiöön liittyvän monenlaisia sääntelyllisiä haasteita, joista suurimpiin lukeutui toiminnan verotus. Näiden asioiden yhdistämisen myötä syntyi opinnäytetyö tuloverolain soveltamisesta jakamistaloustoimintaan.

Jakamistalous on yksi viime aikojen puhutuimmista ilmiöistä. Jakamistalouspalvelujen käytön vauhdikkaan yleistymisen myötä hyviksi puoliksi katsottujen resurssien tehokkaan käyttämisen ja yhteisöllisyyden lisääntymisen ohella ilmiö on luonut uudenlaisia ongelmia useille eri osa-alueille ja organisaatioille. Nykyisen sääntelyn soveltuvuutta jakamistalouteen on pohdittu verotuksen lisäksi esimerkiksi työsuhteen määrittelyssä, markkinoiden kilpailurajoitteissa sekä erilaisten vakuutus- ja turvallisuussäännösten osalta. Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (2017b, 33) johtopäätöksenä on tiedostettu ongelma, jonka mukaan ilmiöstä syntyvät potentiaaliset hyödyt talouden kehitykselle jäävät Suomessa hyödyntämättä, jos säädösympäristö koetaan niin epäselväksi, ettei uudenlaista toimintaa uskalleta alkaa tuottamaan tai käyttämään.

Jakamistalouden verotuksen haasteet on tiedostettu hyvin myös Verohallinnossa. Verohallinto on jo antanut useita jakamistaloustuloja koskevia ohjeita ja linjauksia, jotka ovat löydettävissä Verohallinnon internet -sivustolta. Asiakkaille on siis pyritty antamaan tarvittava ohjeistus näiden tulojen ilmoittamiseen nykyisellä toimintatavalla ja lainsäädännöllä. On kuitenkin aiheellista kyseenalaistaa, riittääkö asiakkaan omaan aloitteellisuuteen perustuva tiedonhankinta takeeksi saatujen jakamistaloustulojen ilmoittamiselle veronalaisina tuloina.

Verohallinnolla on vielä paljon ratkaistavia pulmia pysyäkseen monimuotoisen uuden taloudellisen toiminnan perässä. Verohallinnolla ei ole olemassa tilastoa esimerkiksi Airbnb-toiminnasta maksetuista veroista, koska vuokratuloista ei saada tietoa ulkopuoliselta taholta, jota koskisi sivullisen tiedonantovelvollisuus. Verohallinnon johtavan veroasian-tuntijan Aki Mattssonin mukaan vuokratulot ovat verotuksellisesti asiakkaan oman ilmoituksen varassa olevia tulotietoja, joiden osalta pyritään siihen, että asiakkaat ilmoittavat tulonsa verottajalle rehellisesti. (Vesalainen 2018.)

Myös Verohallinnon uusi pääjohtaja Markku Heikura on kertonut useissa haastatteluissa digitalisaation ja alustatalouden yhdeksi pääaiheekseen verokertymän turvaamisen kannalta. Heikura on noteerannut jakamistalouden tuomiksi haasteiksi muun muassa saatujen tulojen ilmoittamisen ja uusien ansaintamuotojen tunnistamisen veronalaiseksi toiminnaksi. Hänen mukaansa tietojen vaikea saatavuus suurilta kansainvälisiltä palvelualueilta ja siitä johtuva verotulojen lipuminen ulkomaille on monen muunkin kuin Suomen verottajan päänvaiva. Heikuran mukaan pelkästään lainsäädännöllä ei voida ratkaista jakamistalouden haasteita, vaan toiminnalliset ratkaisut on myös tehtävä asiakkaille helppoksi. (Yle, Suomi 2018; Oksanen 2018, 13.)

Jakamistalouden tuloverotuksen valintaan opinnäytetyön aiheeksi vaikuttivat aiheen yleinen ja globaali ajankohtaisuus, huomaamani tutkimuksentarve omalle työskentelyorganisaatiolleni sekä henkilökohtainen mielenkiintoni jakamistaloutta kohtaan. Nämä kolme tekijää toimivat työstämistä tukevinä elementteinä, jotka myös ohjasivat vahvasti panostamaan opinnäytetyön tekoon.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tuloverolainsäädännön soveltamista jakamistalouden erilaisissa muodoissa toimintaa harjoittaville henkilöille sekä sääntelyn toteutumisen haasteita käytännössä. Tarkoituksena oli koota yhteen olemassa olevaa tietoa jakamistalouden tuloverotuksesta sekä selvittää, tunnistetaanko käyttäjien keskuudessa tuloverotuksen ongelmat ja miten ne ovat vaikuttaneet heidän jakamistalouspalveluiden käyttöönsä. Pyrkimyksenä oli tuottaa selvitys, jossa jakamistalouden tuloverotuksen keskeiset seikat ja käytännön toteutumisen nykytilan arviointi ovat koottuna yhteen asiakirjaan, jota jakamistalouden parissa eri tavoin toimivat henkilöt voivat toiminnassaan hyödyntää.

Koska samaan jakamistalouskäytössä olevaan hyödykkeeseen saattaa liittyä useita erilaisia verotuksellisia kysymyksiä, katsottiin tarpeelliseksi kerätä jo olemassa oleva tieto yhteen selvitykseen sen sijaan, että jokaiseen kysymykseen olisi etsittävä vastaus eri lähteestä. Tuloverotuksen käytännön haasteita katsottiin tarpeelliseksi selvittää siksi, että tällä hetkellä ne esittävät niin suurta osaa tuloverolain käytännön toteuttamisessa jakamistaloustoiminnassa.

Osana opinnäytetyötä toteutetulla kyselytutkimuksella selvitettiin nykyisen tuloverotuksen käytännön haasteita ja niiden vaikutuksia jakamistalouspalveluiden käyttöön. Kyselytutkimuksella syvennettiin tietoa aiemmissa tutkimuksissa kartoitetuista verotuksen tuomista haasteista jakamistaloudelle jatkamalla tutkimustyötä palveluiden käyttäjien suuntaan. Kyselytutkimuksen katsottiin osittain vastaavan myös aiemmin johdannossa mainittuun Työ- ja elinkeinoministeriön esittämään johtopäätökseen siitä, jäävätkö jakamistalouden taloudelliset hyödyt hyödyntämättä epäselväksi koetun säädösympäristön takia verotussäätelyn osalta.

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on: miten tuloverolainsäädäntöä sovelletaan jakamistaloustoimintaan ja vaikuttaako se näiden palveluiden käyttöön? Ongelmaa lähestytään muun muassa tutkimalla voimassaolevan verotussäätelyn soveltamista jakamistalouteen, tuloverotuksen käytännön toteuttamista ja tietojen ilmoittamista jakamistaloustulojen osalta sekä jakamistalouden erityispiirteitä ja ilmiön yleistyvyyttä. Tutkimusongelmaan etsitään ratkaisua seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- Mitä jakamistalous on?
- Mitkä ovat keskeisimmät jakamistalouspalvelujen tuottamiseen liittyvät tuloverotuksen lainkohdat ja miten niitä sovelletaan jakamistaloustoimintaan?
- Miten tuloverotus on vaikuttanut jakamistalouspalveluiden käyttöön?
- Mitkä verotukseen liittyvät seikat tuottavat ongelmia jakamistalouteen sovellettaessa?

1.3 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Jakamistalouden T & K -verkosto. Verkosto on perustettu tammikuussa 2017 jakamistalouteen liittyvän poikkitieteellisen ja monialaisen

tietojenvaihtamisen ja keskustelun yhdistäväksi alustaksi. Verkoston avulla pyritään lisäämään ymmärrystä jakamistaloudesta kokoamalla aiheeseen liittyviä tutkimuksia, tilastoja ja relevantteja kannanottoja ja välittää tätä tietämystä etenkin julkishallinnon käyttöön. Verkosto luo mahdollisuuden jakamistalouden edustajien, ilmiön tutkijoiden ja viranomaisten väliselle vuorovaikutukselle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle. (Kaupunkiaktivismi n.d., Jakamistalous.)

Verkosto on kaikille jakamistaloudesta kiinnostuneille avoin, eikä jäsenien toimintaan osallistumisen aktiivisuudelle ole vaateita. Verkostoon kuuluu noin 300 jäsentä, jotka toimivat jakamistalouden parissa erilaisissa rooleissa. Jäsenistä löytyy yhtä lailla palveluntarjoajina ja -hankkijoina toimivia jakamistaloustoiminnan käyttäjiä kuin jakamistalouden puitteissa liiketoimintaansa harjoittavia henkilöitä. Verkostossa on myös paljon valtionhallinnon eri organisaatioissa työskenteleviä henkilöitä, jotka kuuluvat verkostoon paitsi omasta mielenkiinnostaan, myös syventääkseen tietämystään jakamistaloudesta työskentelyorganisaationsa näkökulmasta. Yhteisenä tekijänä verkoston jäsenille on tahto jakamistalouden tietopohjaisen kehittämisen edistämisestä.

Verkoston toimintaa ohjaa koordinaatioryhmä, joka koostuu 15 eri organisaation palveluksessa toimivista henkilöistä. Koordinaatioryhmään kuuluu henkilöitä Verohallinnolta, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitralta, Tampereen, Lapin ja Helsingin yliopistoista, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä, Suomen ympäristökeskuksesta, Valtioneuvoston kansliasta, Työ- ja elinkeinoministeriöstä, Valtiovarainministeriöstä, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, CoReorient Oy:stä, Sharetribe Oy:stä sekä Haaga-Helian ja Arcadan ammattikorkeakouluista. (Kaupunkiaktivismi n.d., Jakamistalous.)

Verkoston toimintaan kuuluvat muun muassa tiedottaminen ja erilaisten tapahtumien ja kokeilujen järjestäminen. Verkosto myös ideoi ja valmistelee jakamistalouteen liittyviä kehittämis- ja tutkimushankkeita. (Kaupunkiaktivismi n.d., Jakamistalous.) Ensimmäisen toimintavuotensa aikana verkosto on järjestänyt muun muassa seminaareja ja keskustelutilaisuuksia sekä jakanut aktiivisesti jäsenilleen tietoa jakamistalouden aihealueeseen liittyvistä tutkimuksista.

1.4 Rakenne

Opinnäytetyö voidaan jakaa kahteen pääosioon, joita ovat lainopilliseen tutkimukseen perustuva teoreettisen viitekehysten osuus sekä empiiriseen tutkimukseen perustuva tutkimusosuus. Lainopillinen tutkimus korostuu luvuissa 3 ja 4, jotka käsittelevät voimassa olevaa tuloverotussääntelyä. Opinnäytetyössä jakamistalouden määritelmänä käytetään internetissä toimivan alustan kautta tapahtuvaa tavaroiden, palveluiden, ajan ja osaamisen käyttöoikeuden jakamista vertaisten toimijoiden kesken.

Jotta opinnäytetyölle esitettyyn tavoitteeseen pystyttäisiin vastaamaan, on opinnäytetyössä tuloverolainsäädäntöä tutkittu useisiin erilaisiin jakamistalouden muotoihin sovellettuna. Tuloverolainsäädäntöä on pyritty tutkimaan mahdollisimman monipuolisesti jakamistalouden osalta, eikä aihetta ole rajattu koskemaan vain tiettyjä hyödykkeitä, tulolajeja tai muita yksityiskohtaisia tilanteita. Opinnäytetyöhön valittiin laaja kuvakulma jakamistalouden tuloverosääntelyn tarkasteluun, koska yleisen tilanteen ilmentäminen koettiin toteutushetkellä tarpeellisemmaksi kuin yksittäisen tapauksen käsittely. Opinnäytetyössä haluttiin myös tuoda esiin jakamistalouden monimuotoisuus ja siitä johtuva runsas tuloverolainsäädännön kirjo, joka vaihtelee harjoitetun toiminnan muodon ja jaettavan hyödykkeen mukaisesti.

Verotuksen osalta opinnäytetyö rajattiin koskemaan ainoastaan tuloverotusta. Tästä johtuen työssä ei käsitellä esimerkiksi arvonlisäverotusta tai ennakkoperintälakia. Opinnäytetyössä käsitellään tuloverotusta pääosin pelkästään jakamistalouteen liittyviltä osin. Tästä johtuen esimerkiksi tulolajien verotettavan tulon laskentaa ei työssä käsitellä kokonaisuudessaan, vaikka se on tuloverolakien keskeinen tarkoitus. Opinnäytetyön laajuus huomioiden olisi mahdotonta esitellä tuloverotusta tyhjentävästi jakamistalouden käsitteilyn rinnalla. Tuloverolakien keskeisiä säännöksiä esimerkiksi tulon veronalaisuuden käsitteestä ja vähennyskelpoisista eristä esitellään lyhyesti.

Toisena rajaustekijänä käytettiin omistusoikeuden säilyvyyttä, joten opinnäytetyön ulkopuolelle rajattiin jakamistaloustilanteissa olleiden hyödykkeiden luovutustilanteiden käsittely. Tuloverolaissa esiintyviä hyödykekohtaisia omaisuuden luovutuksesta saatujen voittojen verovapauden erityistilanteita ja luovutusvoiton laskentaa käsitteleviä säännöksiä ei siten käsitellä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön taustaa, tavoitetta ja tarkoitusta esitellään johdannossa. Myös opinnäytetyön toimeksiantaja, Jakamistalouden T&K -verkosto, esitellään osana johdantoa. Johdannon jälkeinen luku kertoo jakamistaloudesta yleisesti. Luvussa selvitetään mitä jakamistalous on, miten ja miksi sitä harjoitetaan ja miten jakamistalous näkyy Suomessa. Luvussa esitellään myös millaisin eri käyttömuodoin jakamistaloudessa voidaan harjoittaa toimintaa.

Kolmas luku käsittelee jakamistalouteen sovellettavaa nykyistä tuloverosääntelyä. Luku pohjautuu pääosin tuloverolakiin ja elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin sekä näihin liittyviin kommentaariteoksiin. Käytäntöön liittyvää verojen ilmoittamista tutkitaan muun muassa verotusmenettelylakiin ja Verohallinnon antamiin julkisiin ohjeisiin pohjautuen.

Luvussa 4 käsittelyssä ovat jakamistalouden verotuksen ongelmakohtat. Luvussa perehdytään jo tiedossa oleviin jakamistalouden tuloverotuksen ongelmakohtiin, joita aiemmissa tutkimuksissa on selvitetty. Tässä luvussa kartoitetaan millaisia epätoivottuja vaikutuksia nykyisen tuloverosääntelyn soveltaminen jakamistalouteen luo. Ongelmakohtia käsitellään sekä verovelvollisen että Verohallinnon näkökulmasta.

Viides luku kertoo kyselytutkimuksen toteuttamisesta ja vaiheista. Luvussa käydään tarkemmin läpi tutkimuksen taustaa, esitellään kyselytutkimuksen valmisteluvaiheet sekä perustellaan toteuttamismenetelmien valintaa. Luvussa myös esitetään kyselyyn saadut vastaukset ja niistä syntyneen aineiston pohjalta tehtyjä tutkimustuloksia. Tutkimustuloksia havainnollistetaan erilaisten taulukoiden ja kaavioiden avulla.

Viimeisessä luvussa pohditaan toteutettua opinnäytetyötä ja tarkastellaan saatuja tutkimustuloksia. Pohdinnassa tehdään johtopäätöksiä suoritetusta tutkimuksesta ja tarkastellaan, onnistuttiinko asetettuihin tavoitteisiin vastaamaan. Viimeisessä luvussa mietitään myös tarpeita jakamistalouden verotuksen jatkotutkimukselle opinnäytetyössä syntyneiden huomioiden pohjalta. Pohdinnassa käsitellään myös työn luotettavuuden arviointia sekä tekijän omaa kehittymistä opinnäytetyöprosessin aikana.

1.5 Lähdemateriaali ja aiemmat tutkimukset

Jakamistaloutta on käsitelty viime aikoina useissa tutkimuksissa, artikkeleissa ja kannanotoissa eri toimijoiden näkökulmasta. Useimmiten näkökulmasta riippumatta julkaisuissa on päädytty yhtenevään lopputulokseen; jakamistalous kasvaa ja tulee edelleen kasvamaan nopealla tahdilla. Jakamistaloutta koskevaa lainsäädäntöä ja sen soveltamisen haasteita on käsitelty muun muassa Euroopan komission ja Työ- ja elinkeinoministeriön toimesta. Myös Verohallinto on antanut omia ohjeistuksia jakamistaloudesta syntyvien tulojen verotukseen sekä linjannut muun muassa aikapankkien toiminnan veronalaisuudesta.

Jakamistaloutta käsittelevän osuuden päälähteinä ovat kaksi ilmiötä käsittelevää kirjaa; Vesa-Matti Lahden & Jenni Selosmaan *Kaikki Jakoon!* (2013) ja Minna-Maari Harmaalan, Maija Faehnlén, Petri Mannisen, Pasi Mäenpään, Tuija Toivolan & Mats Nylundin *Jakamistalous* (2017). Lisäksi jakamistaloutta käsitellään lukuisissa artikkeleissa ja tutkimuksissa, jotka toimivat opinnäytetyön lähdemateriaalina. Jakamistalouden ilmiöitä käsittelevinä lähteinä on hyödynnetty myös ulkomaisia artikkeleita aiheesta.

Lainsäädännöstä opinnäytetyölle keskeisimmät lait ovat tuloverolaki (TVL, 1535/92) ja laki elinkeinotulon verottamisesta (EVL, 360/68). Näistä julkaistut kommentaariteokset kuten Elinkeinoverolain kommentaari (Andersson & Penttilä, 2014) ja Tuloverotus (Andersson, Linnakangas & Frände, 2016) ovat merkittäviä oikeuskirjallisuuden lähteitä opinnäytetyössä. Verotusta koskevana lähdemateriaalina on käytetty myös Verohallinnon julkaisemia ohjeita vero.fi -sivustolla. Verotusta koskevien ongelmatilanteiden lähdemateriaalina toimivat ensisijaisesti aiheesta julkaistut kannanotot ja tutkimukset, esimerkiksi Faehnle, Immonen, Mäenpää, Nylund & Träskman: *Jakamistalous ja verotus: eväitä yhteiskunnalliseen keskusteluun* (2016), sekä Työ- ja elinkeinoministeriön jakamistalouden säädösympäristön haasteita ja kehittämistarpeita koskeva selvitys (2017b).

Opinnäytetyötä vastaavaa empiiristä tutkimusta ei ole aikaisemmin toteutettu Suomessa. Jakamistalouden ja verotuksen yhteensovittamisen ongelmat on tiedostettu useissa eri julkaisuissa, mutta nimenomaan itse jakamistalouspalveluiden käyttäjiin kohdistuvaa määrällistä tutkimusta näiden ongelmien tunnistamisesta ja esiintymisestä ei ole tehty. Opinnäytetyöllä haetaan vahvistusta aiemmissä tutkimuksissa ilmenneisiin ongelmakohtiin ja saadaan alustavaa tietoa siitä, tunnistetaanko samat ongelmat jakamistalouspalveluiden

käyttäjien keskuudessa ja vaikuttavatko ne heidän kokemuksensa mukaan palveluiden käyttämiseen.

Euroopan komissio on toteuttanut jakamistaloudesta Flash Eurobarometer -kyselytutkimuksen vuonna 2016. Flash Eurobarometer -tutkimuksen aineisto on kerätty maaliskuussa 2016 puhelinhaastatteluina. Haastatteluita kyselyyn tehtiin yhteensä 14 050 kappaletta 28:sta Euroopan jäsenvaltiosta. Tutkimuksella selvitettiin jakamistalouspalveluiden käyttöä ja käyttäjäprofiilia Euroopan jäsenvaltioissa. (European Commission 2016.)

Iso-Britanniassa on vuonna 2017 toteutettu tutkimus jakamistaloudesta, jossa on selvitetty muun muassa brittiläisten palveluntarjoajien tietoisuutta ja ymmärrystä toiminnan veronalaisuudesta sekä ilmoittamiskäyttäytymistä jakamistalouspalveluiden osalta. Tutkimuksen mukaan yli puolet palveluntarjoajista ei mieltänyt jakamistaloudesta saamiaan tuloja veronalaisiksi. Tämä korostui etenkin alle 10 000 puntaa vuodessa tienaaavien jakamistalouden palveluntarjoajien kohdalla. Tutkimuksen mukaan monien palveluntarjoajien ongelmana oli puutteellinen ymmärrys verosysteemistä ja verotusohjeiden väärinymmärrys, josta johtuen tuloja ei tiedetty veronalaisiksi tuotoiksi. (Rahim ym. 2017, 38, 70.)

Opinnäytetyön työstämisvaiheessa ilmestynyt Niemisen ja Nykäsen artikkeli Jakamistalous henkilökohtaisen tulon verotuksessa (Verotus-lehti 1/2018) vastaa hyvin pitkälti opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltyjä asioita ja siten vahvistaa opinnäytetyön tekijän tekemiä tulkintoja tuloverolain soveltamisesta jakamistalouteen. Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa yhdeksi opinnäytetyön tavoitteeksi esitettiin koota yhteen jakamistalouden tuloverotusta käsittelevää lainsäädäntöä, koska tällaista koontia yleisimmin sovellettavaksi tulevasta lainsäädännöstä ei ollut jakamistalouteen liittyen olemassa. Niemisen ja Nykäsen artikkelissa on myös käsitelty aihetta yhtä lailla eksaktisti jakamistalouden näkökulmasta, mutta ainoastaan henkilökohtaisen tulon verotuksen osalta. Opinnäytetyössä jakamistalouden tuloja on käsitelty sekä ansiotuloina ja pääomatuloina että elinkeinotoiminnan tuloina.

2 JAKAMISTALOUS

2.1 Jakamistalouden määritelmä

Jakamistaloudessa on kyse yhteisöllisestä kuluttamisesta. Omistamisen sijaan tarvitsemansa hyödykkeen voi vuokrata, lainata, vaihtaa tai saada toiselta, vertaisessaan asemassa olevalta ihmiseltä tai yhteisöltä. (Lahti & Selosmaa 2013, 17.) Vastaavasti hyödykkeen omistaja voi lisätä hyödykkeen käyttöastetta ja hyötyä omistuksesta jakamalla omistamaansa hyödykettä myös muiden käytettäväksi sinä aikana, kun tarjoaja ei itse käytä hyödykettä. Jakamistaloudessa pyritään mahdollisimman tehokkaaseen tavaroiden, palveluiden ja resurssien käyttämiseen tarjoamalla yksityiskäytössä olevia hyödykkeitä yhteiskäyttöön muiden kuluttajien käytettäväksi. (Lahti & Selosmaa 2013, 107.)

Hyödykkeen lopullisesta omistusoikeudesta luopumisen sijaan hyödykkeen käyttöoikeutta jaetaan toisille kuluttajille. Muodoltaan jakamistalous vastaa usein lyhytaikaista vuokraustoimintaa. (Lahti & Selosmaa 2013, 108.) Omistamisen sijaan painoarvoa on enemmän sillä, että hyödyke on käytössä ja saatavilla vain silloin kun sitä tarvitaan. Hyödykkeen omistaja saa hyvitystä omistuksestaan, käyttöoikeuden saajalle muodostuu hyödykkeestä arvoa ja itse hyödykkeen käyttöaste kasvaa.

Jakamistalous perustuu kysynnän ja tarjonnan oikea-aikaiselle kohtaamiselle. Kuluttaja joka omistaa tietyn hyödykkeen, löytää kysynnän ja tarjonnan välittäjänä toimivalta jakamistalousalustalta toisen kuluttajan, joka on vailla hänen tarjoamaansa hyödykettä. Jakamistalousalustan kautta tarjoaja ja tarvitsija voivat sopia jakamistapahtuman ehdoista, kuten laina-ajasta ja mahdollisesta korvauksesta. (Harmaala ym. 2017, 43.)

Hyödykkeen käytöstä tai suoritetusta palveluksesta maksetaan tyypillisesti rahallinen korvaus. Rahan sijaan vastikkeena palvelusta voidaan käyttää myös henkilön aikaa. Tällöin henkilö suorittaa toiselle palveluksen, josta maksuna hän saa itselleen toisen osapuolen suorittaman palveluksen. Suomessa esimerkiksi Stadin Aikapankki toimii välitysalustana vaihtotyölle. (Verohallinto 2013a.) Erityisesti jakamistalous eroaa perinteisistä talousmuodoista siinä, että sitä voidaan harjoittaa myös vastikkeettomasti. Jakamistalous voi olla voittoa tavoittelematonta, jolloin jakamisella haetaan sosiaalista arvonmuodostusta. (Harmaala ym. 2017, 24, 107.)

Yksiselitteistä määritelmää jakamistaloudelle on vaikeaa asettaa, koska toiminta on hyvin monimuotoista. Ei ole yhtä oikeaa tapaa harjoittaa jakamistaloutta eikä toimijoilla välttämättä ole yhtäläisiä tavoitteita harjoittamalleen jakamistaloudelle. (Harmaala ym. 2017, 26.) Samalla markkinalla voi toimia voitontavoittelua, yhteisöllisyyttä tai kestäväää kehitystä tavoittelevia toimijoita. Lisäksi määrittelyä vaikeuttaa jakamistalouden käsitteiden ja termien laaja kirjo. Esimerkiksi keikkatalous, vertaistalous ja alustatalous liittyvät kaikki jakamistalouteen, mutta eroavat toisistaan joko vaihtotapahtuman toteuttamisen tai osapuolien näkökulmien osalta. Sama vaihtotapahtuma voi sisältää usean eri termin erityispiirteitä, jolloin termeistä voi muodostua osittain päällekkäisiä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 10).

2.1.1 Uuden ajan jakamistalous

Jakamistaloutta on ollut sen perinteisessä muodossa jo pitkään eikä tavaroiden lainaaminen sinänsä ole uusi ilmiö. Varhaista jakamistaloutta edustavat täysin tutut toiminnot, kuten käytettyjen vaatteiden myynti kirpputorilla, sukulaisten talonmaalaustalkoot, asuntovaunun vuokraaminen sanomalehden myyntipalstalta tai porakoneen lainaaminen naapurille. Edellä mainitut esimerkit erottavat uudenaikaisesta jakamistaloudesta niiden kohdentamisen laajuus ja digitalisaatio. Esimerkeissä kohderyhmänä on useimmiten tietty henkilökunta, joiden kesken toimintaa harjoitetaan. Uudenaikaisessa jakamistaloudessa toiminta on suunnattu rajoittamattomalle henkilökunnalle internetissä toimivan välittäjäalustan kautta. (Lahti & Selosmaa 2013, 114-115.) Kansainvälisten välittäjäalustojen kautta toiminta voi kohdistua jopa maailmanlaajuiselle käyttäjäkunnalle. Jakamistalous uudessa muodossaan pyrkii tarjoamaan uuden vaihtoehdon kuluttajalle, ja siten toiminta kilpailee enemmän markkinoiden ammattitoimijoiden kanssa kuin aiempi muotonsa.

Keskeisenä osana nykymuotoista jakamistaloutta on kehittynyt teknologia, jonka myötä erityisesti verkkokauppa ja älypuhelinsovellukset ovat lisääntyneet ja laaja-alastuneet. Erilaisten internetin palvelualustojen kautta kysyntä ja tarjonta saadaan kohtaamaan vauhdilla ja nopeasti myös ennestään tuntemattomien osapuolien välillä. (Lahti & Selosmaa 2013, 48.) Esimerkiksi älypuhelimissa ja tableteissa oleva paikannusmahdollisuus on helpottanut hyödykkeiden jakamista, sillä hyödykkeen sijaintia tai reittiä voi parhaimmillaan seurata jopa reaaliajassa. Kysynnän ja tarjonnan yhteen saattamisen lisäksi saman

palvelualustan kautta voidaan hoitaa useimmiten myös jakamistapahtuman maksuliikenne sekä sopimusehdot ja joskus jopa jaettavan hyödykkeen käyttöoikeuden luovutus.

2.1.2 Käyttömuodot

Jakamistalouden perustana ovat ihmisten omaan yksityiskäyttöön hankkimat hyödykkeet, joita ei lähtökohtaisesti ole hankittu tuotannon tekijöiksi tai tulonhankkimiskäyttöön (Lahti & Selosmaa 2013, 108). Jakamistalouden kasvun myötä tosin on havaittu myös yksinomaan ansaintamielessä harjoitettua jakamistaloutta, jolloin henkilöt hankkivat esimerkiksi asuntoja varta vasten yksityismajoituksen tarjoamista varten. Omistettuja hyödykkeitä voidaan jakaa muille käyttäjille lukuisilla eri tavoilla, joita tässä kappaleessa lyhyesti esitellään.

Koska jakamisessa on useimmiten kyse käyttöoikeuden antamisesta toiselle, voidaan toimi rinnastaa vuokraustoimintaan. Tällöin hyödykkeen omistaja saa rahallisen korvauksen antaessaan hyödykkeen rajalliseksi, usein lyhyeksi, ajaksi toisen yksityishenkilön käyttöön. Rahan sijaan käyttöoikeudesta voidaan antaa vastike vastavuoroisena hyödykkeen lainaamisena, jolloin päikseen vaihdetut hyödykkeet muodostavat tilanteesta vaihtokaupan. Tällöin jakamisen osapuolet ovat yhtäaikaaisesti sekä palveluntarjoajan että palvelunhankkijan roolissa. (Lahti & Selosmaa 2013, 108-109, 111.)

Jakamistalouteen liittyy myös käytettyjen tavaroiden edelleen luovutus, jolloin jakamisessa luovutetaan hyödykkeen omistusoikeus pysyvästi hyödykkeentarvitsijalle. Perinteisemmin ilmaistuna voidaan puhua kierrätyksestä. (Lahti & Selosmaa 2013, 109.) Käytetyn tavaran kauppa edustaakin Tilastokeskuksen mukaan suurinta osaa tämän hetkisestä jakamistaloudesta (Suomen virallinen tilasto 2017).

Näiden lisäksi, kuten aiemmin jo sivuttiin, jakamistaloudessa toimintaa voidaan harjoittaa myös täysin ilman vastiketta jaetusta hyödykkeestä tai suoritetusta palvelusta. Tällöin jakamisesta tulee lähinnä lainaamiseen tai lahjoittamiseen rinnastuvaa toimintaa. (Lahti & Selosmaa 2013, 109.) Tällaisessa toiminnassa jakamistalouteen ei liity rahan- tai palvelujenvaihtoa vaan on kyse yksipuolisesta toimesta ilman odotusta vastasuoritteelle.

Henkilön omistaman fyysisen hyödykkeen lisäksi jakamistaloudessa voidaan jakaa palveluita. Tällöin henkilön suorittamasta työstä tulee jakamisen kohde, jota voidaan yhtä lailla jakaa joko vastikkeellisesti, vastikkeettomasti tai vaihtona muuhun hyödykkeeseen. Omistettuun hyödykkeeseen voidaan myös yhdistää palveluita, jolloin vaikkapa pelkän pakettiauton lainaamisen lisäksi hyödykkeenjakaaja voi tarjota lisäksi omalla autollaan kuljetuspalvelua sovittujen määränpäiden välille. (Lahti & Selosmaa 2013, 110.)

2.2 Erilaiset osallistujaroolit

Perinteisessä liiketoiminnassa kuluttaja on ollut passiivisessa ja heikommissa asemassa ostaessaan hyödykkeitä markkinoilta. Jakamistaloudessa kuluttaja voikin asettua aktiiviseen rooliin, jossa hän hyödykkeiden kuluttamisen lisäksi tuottaa itse palveluita ja/tai tuotteita markkinoille esimerkiksi vuokraamalla, vaihtamalla tai lahjoittamalla hyödykkeitä suoraan toiselle kuluttajalle. (Lahti & Selosmaa 2016, 17.)

Uuden ajan jakamistalouden vaihtotapahtumassa on kolme osapuolta: hyödykkeen tarjoaja, palvelualusta ja hyödykkeen tarvitsija. Tarjoaja jakaa varojaan, omaisuuttaan, aikaansa tai osaamistaan toisille käyttäjille, jotka kuluttavat tarjoajan jakamaa hyödykettä palvelualustan yhdistettyä heidät keskenään. (Petropoulos 2017, 3.) Osapuolet eivät useimmiten tunne toisiaan entuudestaan. Toisinaan kasvokkain kohtaamista hyödykkeen tarjoajan ja tarvitsijan välillä ei tapahdu missään vaiheessa vaihtotapahtumaa, koska sopiminen, maksaminen ja käyttöönotto voidaan hoitaa digitaalisesti. Osapuolien välinen luottamus syntyy internetin välityksellä esimerkiksi sosiaalisen median tai alustalle annetun käyttäjäkohtaisen palautteen perusteella (Lahti & Selosmaa 2013, 28).

Jakamistalousalusta toimii välittäjänä palveluntarjoajan ja -tarvitsijan välillä. Alusta on sähköinen markkinapaikka, jossa käyttäjät voivat toimia sekä ostajina että myyjinä. Palvelualusta järjestää kohtaamisen, välittää tarpeellisen tiedon ja toimii maksunvälittäjänä kahden toimijan välillä. Sen kautta hoidetaan tarjoajan ja tarvitsijan välinen hyödykkeiden vaihtoon liittyvä yhteydenpito ja muu tiedonkulku sekä maksusuoritukset. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2017.) Myös ostotapahtumaan johtavan luottamuksen luonti käyttäjien välillä on jakamistalousalustojen intressi, koska niiden toiminta perustuu alustan kautta

syntyneisiin kaupankäynteihin (Woskow 2014, 18). Toiminta on palvelualustalle useimmiten liiketoimintaa, jota se rahoittaa perimällä erilaisia maksuja palvelun käytöstä ja/tai ostotapahtumaan johtaneista yhteen saattamisista (Lahti & Selosmaa 2013, 112).

Jakamistaloudessa osapuolet eivät ole selkeästi asemoitavissa tai rajattavissa. Jakamistalousmarkkinoilla toimii yhtä lailla yksityisiä kuluttajia ja kotimaisia yhteisöjä kuin kansainvälisiä suuryrityksiäkin. Kaikki toimijat voivat olla myös kumpana tahansa osapuolena, joko hyödykkeen tarjoajana tai tarvitsijana. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 11.) Jakamistaloudessa perinteinen jaottelu heikomman ja vahvemman osapuolen välille ei välttämättä päde, koska vaihtotapahtumassa perinteisesti suojeltavaksi osapuoleksi katsottu kuluttaja voikin toimia palveluntarjoajana yritykselle. (Euroopan komissio 2016, 9.) Yksi toimija voi toimia samalla jakamistalousalustalla yhtä aikaa sekä myyjänä että ostajana, jolloin hän voi näyttäytyä muille toimijoille samanaikaisesti sekä kilpailijana että potentiaalisena asiakkaana.

2.3 Jakamistalouden ympäristönäkökulma

Kansainvälisen tutkimuslaitos Global Footprint Networksin vuosittain julkaiseman selvityksen mukaan maapallon vuosikohtaiset uusiutuvat luonnonvarat käytettiin loppuun vuonna 2017 aikaisemmin kuin koskaan ennen. Maapallon tuottamien luonnonvarojen ylikuluttaminen alkoi vuonna 2017 jo elokuun 2. päivänä. Kulutus on siis nopeampaa kuin vuoden aikana tapahtuva luonnonvarojen uusiutuminen, josta johtuen maapallo ei tule kestäväksi yhtä suurta tai jopa suurempaa kulutusta. (Earth Overshoot Day 2017.) Jotta kulutus saataisiin ympäristöllisesti kestävä tasolle, on pyrittävä kulutuksen vähentämiseen ja jo olemassa olevien hyödykkeiden tehokkaaseen käyttämiseen, johon jakamistalous puhtaimmillaan pyrkii.

Ympäristönäkökulmasta katsottuna jakamistalouden lisääntyminen sekä pienentää kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää että vähentää uusien hyödykkeiden valmistamiseen kuluva materiaalia. Jakamistalouden kautta pyritään täyttämään kuluttajien tarpeet kestäväällä tavalla ja kuormittamatta ympäristöä. (Lahti & Selosmaa 2013, 79-80.) Esimerkiksi Motiva Oy:n teettämän tutkimuksen mukaan yhdellä yhteiskäyttöautolla voidaan korvata kaupunkialueella 4-20 yksityistä henkilöautoa. (Yhteiskäyttöautot asuntoalueilla 2011,

5). Henkilöautojen vähentämisen myötä syntyy positiivisia vaikutuksia muun muassa pakokaasupäästöjen ja parkkipaikkatilojen vähentyessä.

Jaettaessa hyödykkeitä myös toisten kuluttajien käyttöön voidaan mahdollistaa se, ettei jokaisen yksilön tarvitse henkilökohtaisesti omistaa kyseistä hyödykettä. Hyödykkeitä valmistavat yritykset optimoivat tarjonnan vastaamaan laskenutta kysyntää, jolloin myös hyödykkeiden valmistamiseen kuuluva materiaali vähenee. Koska jakamistalouden myötä kysyntä vähenee, on yhtiölle kannattavaa panostaa hyödykkeen laatuun, jolloin myös valmistamiseen käytettävien materiaalien kestävyys ja eettisyyteen kiinnitetään enemmän huomiota valmistajan toimesta (Lahti & Selosmaa 2013, 80).

Jakamistalous käsittää vuokraamisen ja lainaamisen lisäksi myös hyödykkeen lopullisen edelleen luovuttamisen. Tällöin luovutetun hyödykkeen käyttöikä pitenee ja siten kaatopaikalle päätyvän jätteen määrä vähenee jokaisen edelleen luovutetun hyödykkeen myötä. Uusien hyödykkeiden valmistamista voidaan vähentää vanhojen käyttökelpoisten vaihtaessa omistajaa ja täten myös edelleen luovutuksen kautta uuden materiaalin käyttö vähenee. (Lahti & Selosmaa 2013, 80.)

Toisaalta jakamistalous saattaa osaltaan myös ruokkia kulutusta ympäristönäkökulmasta vahingollisesti. Jakamistalouden myötä syntyvien uusien liiketoiminta-alojen ja markkinoiden laajentumisen seurauksena kulutus voi kasvaa entistä suuremmaksi uudenlaisten markkinamahdollisuuksien avautuessa. (Harmaala ym. 2017, 37.)

2.4 Jakamistalouden talousnäkökulma

Liiketoimintana jakamistalous voidaan määritellä horisontaalisiin verkostoihin pohjautuviksi liiketoimintamalleiksi, joihin kuuluu olennaisena osana toimijoiden yhteisöllisyys. (Harmaala ym. 2017, 50). Teknologian myötä tapahtunut markkinoiden rajoittamattomuus ja alentuneet transaktiokustannukset laajentavat jakamistalouden kaikkien toimijoiden taloudellisia mahdollisuuksia (Harmaala & Toivola 2017). Taloudellisista mahdollisuuksista kertoo myös se, että jakamistalouden alalle on maailmalla syntynyt jo yli miljardin arvoisia yksityisessä omistuksessa olevia yhtiöitä, jotka jatkavat edelleen kiivasta kasvutahtia (Harmaala ym. 2017, 62, 68).

Jakamistalous aiheuttaa sekä taloudellisia hyötyjä että haittoja. Jakamistalousilmiön myötä yksityisillä henkilöillä on mahdollisuus kasvattaa tulojaan jakamalla vapaita resurssejaan, syntyy uusia yrityksiä sekä uudenlaista liiketoimintaa, jotka kaikki kiihdyttävät talouskasvua sekä verokertymää. Toisaalta perinteisten ammattitoimintaa harjoittavien yritysten kilpailu kasvaa, yksityisten henkilöiden tuloja voi jäädä verottamatta ja tulojen viranomaisvalvonta vaikeutuu. (Harmaala ym. 2017, 35-36.) Jakamistalouteen liittyvät haitat talouden näkökulmasta johtuvat suurimmaksi osaksi yhtenäisen sääntelyn puuttumisesta, epäreiluksi koetusta kilpailuedusta tai vakiintuneen toimintakäytännön kehittymättömyydestä.

Euroopan komission tiedonannon mukaan vastuullisesti kehitettävä ja edistettävä jakamistalousilmiö voi luoda huomattavasti uusia työpaikkoja sekä lisätä kasvua ja kilpailukykyä Euroopan unionissa. Tiedonannossa luonnehditaan jakamistaloutta talouden uudistumiseksi, josta syntyviä innovoinnin, kilpailukyvyn ja kasvun mahdollisuuksia EU:n tulisi tukea. (Euroopan komissio 2016, 16.)

Jakamistalous tarjoaa uusia työskentelymahdollisuuksia ja joustavoittaa työntekoa. Jakamistalouden kautta voidaan nostaa myös vakituisen palkkatyön ulkopuolella olevien henkilöiden tulotaso ilman perinteistä työllistymistä yhden työnantajan palvelukseen. (Euroopan komissio 2016, 11.) Yksityisen henkilön tulot voivat kasvaa merkittävästikin hänen jakaessaan omaisuuttaan, aikaansa tai osaamistaan. Yhdysvalloissa jakamistaloutta harjoittavat henkilöt ansaitsevat keskimäärin 300-500 dollaria ylimääräisiä tuloja kuukaudessa, mikä tarkoittaa noin 20-30 prosentin osuutta henkilöiden kokonaistuloista (Farrell & Greig 2016, 24). Työllisyyden lisääntyessä myös kerättyjen verojen määrä kasvaa.

Jakamistalous voi tuoda Eurooppaan suuriakin tulovirtoja etenkin, jos rajoittavaa lainsäädäntöä puretaan. Varjopuolena tälle on perinteisille yritystoimijoille kilpailun kiristymisen myötä aiheutuva asiakkaiden väheneminen ja siitä syntyvät taloudelliset menetykset. Ammattimaista toimintaa harjoittavia yrityksiä koskevat erilaisesta sääntelystä johtuvat ylimääräiset kustannukset, jotka voivat johtaa mahdottomaan kilpailutilanteeseen digitaalisella alustalla toimivaan kilpailijaan nähden, koska tämän toimintaa eivät rasita samat sääntelyt ja kustannukset. Perinteisen talouden ja jakamistalouden toimijoiden säätelemiseksi tulisi löytää tasapaino, joka tähtää molempien toimijoiden kohdalla asiakkaan suojeluun eikä kilpailulta suojautumiseen. (Petropoulos 2017, 1, 8.)

2.5 Jakamistalous Suomessa

Jakamistalous uutena ilmiönä on rantautunut Suomeen vasta noin viisi vuotta sitten. Ensimmäiset aiheeseen liittyvät suomenkieliset artikkelit on julkaistu vasta vuonna 2012. (Lahti & Selosmaa 2013, 41.) Jakamistalouden harjoittamisen yleisyyttä Suomessa on tutkittu vasta vähän. Jakamistaloudesta on haasteellista saada yksiselitteisiä tilastoja, koska toiminta on useimmille käyttäjille satunnaista ja toimintaa harjoitetaan myös epävirallisilla alustoilla esimerkiksi Facebookissa ylläpidetyissä ryhmissä.

PricewaterhouseCoopers on tutkinut Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta jakamistalouden nykytilaa ja kasvunäkymiä Suomessa vuonna 2016. Tutkimuksessa arvioidaan Suomen jakamistalousmarkkinoilla olleen vuonna 2016 noin 30 000 aktiivista palveluntarjoajaa ja 250 000 palvelunhankkijaa. Jakamistalouden puitteissa tehtyjen yksittäisten ostotapahtumien kokonaisarvo oli arviolta yhteensä hieman yli 100 miljoonaa euroa vuonna 2016. Näiden ostotapahtumien odotetaan kasvavan jopa kymmenkertaiseksi vuoteen 2020 mennessä, jolloin jakamistalousmarkkinoilla ostotapahtumia tehtäisiin jo yli 1,3 miljardilla eurolla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a, 17-18, 20.) Tutkimus ennustaa jakamistalousmarkkinoille jatkuvaa kasvua, joka luo edellytykset jakamistalouden asemoitumiselle osaksi globaalia ja kansallista taloutta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a, 25.)

Euroopan komission vuonna 2016 teettämän Flash Eurobarometer -tutkimuksen mukaan suomalaisista ainoastaan 8 % on käyttänyt jakamistalouspalveluita vähintään kerran. Koko Euroopan unioniin verrattuna jakamistalouspalveluiden käyttö Suomessa on vielä pientä, sillä jäsenvaltioiden väestöstä 17 % on käyttänyt jakamistalouspalveluita vähintään kerran. (European commission 2016, 8.)

Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt jakamistalouden merkitystä myös työelämälle. Owl Groupin suorittaman tutkimuksen mukaan jakamistalous todennäköisesti tulee lisäämään keikkatyötä ja itse itsensä työllistävien määrää, koska osaamista pystytään tarjoamaan suoraan alustojen kautta ilman vakinaista työnantajaa (Koramo, Keinänen, Oosi & Wennberg 2017, 21). Työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että jakamistalouden kautta itsensä työllistäneiden määrän seuranta Suomessa on haasteellista eikä jakamistalouden kautta työllistyneistä ole tällä hetkellä olemassa tutkimustietoa. Toistaiseksi it-

sensä jakamistalouden kautta työllistäneitä arvioidaan olevan Suomessa vähän, mutta välitysalustojen kautta itsensä työllistäminen on saattanut lisätä sellaista työllisyyttä, joka ei näy tilastoissa. (Koramo ym. 2017, 22, 82.)

Maaliskuussa 2018 Yle Uutiset kertoi Tutkimus- ja analysointikeskus TAK:in selvityksestä, jonka mukaan Airbnb-majoitus kattaa jo viidenneksen Helsingin majoituspaikoista. Airbnb:n kautta myytyjä majoituspalveluita arvioitiin myydyn vuonna 2017 koko maassa noin 58 miljoonalla eurolla. Selkeästi eniten yksityismajoitusta on tarjolla Helsingissä, jossa Airbnb-majoitusta on tarjolla noin 2300 paikassa. Muissa Suomen suurimmissa kaupungeissa Airbnb:stä löytyviä majoitusvaihtoehtoja oli muutamia satoja kaupunkia kohden. (AirDNA ja Tutkimus- ja analysointikeskus TAK, Koivurannan 2018 mukaan.)

Kansainvälisten suurtoimijoiden lisäksi jakamistalouden myötä on syntynyt useita kotimaisia palvelualustoja, jotka toimivat palveluntarjoajan ja -tarvitsijan kohtauspaikkana. Itsenäisiä palvelualustoja oli Suomessa vuonna 2017 noin kolmekymmentä. Palvelualustoja löytyy useilta toimialoilta sekä hyödykkeiden että palveluiden ja työsuoritusten jakamiseen. (Makkonen 2017.)

3 JAKAMISTALOUS TULOVEROTUKSESSA

3.1 Tuloverolaki yleislakina

Suomessa tulojen verottamiseen voi tulla sovellettavaksi kolme eri tuloverolakia: tuloverolaki (TVL 1992/1535), laki elinkeinotulon verottamisesta (EVL 1968/360) ja maatalouden tuloverolaki (MVL 1967/543). Sovellettava verolaki määräytyy tulonhankkimistoiminnan tosiasiallisen luonteen mukaan. Samalla verovelvollisella voi olla verotettavaa tuloa myös useassa tulolähteessä. (Ossa 2013, 45-46.)

Tuloverolakia sovelletaan kaikkiin verovelvollisiin. Sama laki toimii yleislakina niin luonnollisille henkilöille kuin oikeushenkilöillekin. Tuloverolaissa säädetään muun muassa verovelvollisuudesta, tulolähdejaosta ja veronmääräytymisprosentista. (Andersson, Linnakangas & Frände 2016, 6.) Tuloverolakia sovelletaan siis yleislakina sekä yritystoimintaa harjoittavan jakamistalousalustan että yksityisen palveluntarjoajan tulojen verotuksessa.

Tuloverolain 9 §:n kohdassa 1 määritetään verovelvollisiksi kaikki verovuoden aikana Suomessa asuneet henkilöt, kotimaiset yhteisöt ja yhteisetuudet sekä kuolinpesät. Sama säännös asettaa verovelvollisiksi sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt. Kaikki edellä esitetyt ryhmät ovat velvollisia suorittamaan veroa veronalaisista Suomesta saaduista tuloistaan riippumatta henkilöön liittyvistä seikoista, esimerkiksi iästä tai uskonnosta (Andersson ym. 2016, 14). Saman pykälän kohdassa 2 määritellään myös rajoitettu verovelvollisuus, joka asettaa verovelvollisiksi myös muualla kuin Suomessa asuneet henkilöt ja ulkomaiset yhteisöt Suomesta saamiensa tulojen osalta.

Tuloverolain 3 §:n määritelmä yhteisön käsitteelle sisältää kuusi voimassa olevaa kohtaa. Sen mukaan yhteisöksi katsotaan valtio ja sen laitokset, kunta ja kuntayhtymät, seurakunta ja muu uskonnollinen yhdyskunta, osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki, sijoitusrahasto, yliopisto, keskinäinen vakuutusyhtiö, lainajyvästö, aatteellinen tai taloudellinen yhdistys, säätiö ja laitos, ulkomainen kuolinpesä sekä muu edellä esitettyihin yhteisöihin verrattava oikeushenkilö tai erityiseen tarkoitukseen varattu varallisuuskokonaisuus.

Edellä esitettyyn yhteisön verovelvollisuuteen on kuitenkin olemassa poikkeuksia tuloverolain luvussa 3, jossa säädetään kokonaan tai osittain verovapaista yhteisöistä. Kokonaan verovapaat yhteisöt toimivat yhteiskunnan hyväksi suoritettavissa tehtävissä ja niiden toiminta rahoitetaan pääosin julkisella rahoituksella. Esimerkkejä kokonaan verovapaista yhteisöistä ovat Suomen Pankki ja Yleisradio Oy. (Andersson ym. 2016, 42.) Osittainen verovapaus tarkoittaa sitä, että erikseen säädettyt yhteisöt suorittavat tulostaan veroa ainoastaan kunnille. Valtiolle suoritettavasta verosta vapaita ovat esimerkiksi kunnat, Raha-automaattiyhdistys ja valtio (TVL 21 §, 124.3 §).

Tulon veronalaisuus säädetään tuloverolain 29 §:ssä, jonka mukaan kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot ovat veronalaista tuloa, jollei niitä erikseen ole säädetty verovapaiksi. Siten pääsääntöisesti myös kaikki jakamistaloudesta syntyvät tulot ovat veronalaista tuloa saajalleen vaikka kyse olisi hyvinkin pienistä summista, jos nimenaista säännöstä kyseisen tulon verovapaudesta ei ole olemassa. Useimmiten jakamistapahtumassa tuloa saavat sekä palveluntarjoaja että jakamistaloustalusta, jonka kautta jakaminen tarjoajalta ja tarvitsijalle tapahtuu.

Rahanarvoinen etuus tarkoittaa tyypillisesti palkan sijaan suoritettavaa luontoisetuvastiketta. Useimmiten kyseessä ovat työnantajan työntekijälleen kustantamat luontoisetuudet, esimerkiksi työsuhdeasunto tai puhelinetu. Verohallinto antaa vuosittain määräyksen yleisimpien luontoisetujen käypien arvojen laskentaperusteista (TVL 64 §). Tuloverolaissa tarkoitettuja rahanarvoisena etuna saatuja tuloja on olemassa lukuisia erilaisia, eikä niille kaikille voida asettaa erillistä käyvän arvon laskentakaavaa Verohallinnon toimesta. Tällöin rahanarvoiset etuudet on arvostettava käypään arvoon vastikkeen suuruuden määrittämiseksi, joka käytännössä useimmiten tarkoittaa edusta työnantajalle syntyneitä kustannuksia. (Verohallinto 2017b.)

Poikkeuksen tulojen veronalaisuuden pääsäännöstä voi tuoda esimerkiksi tuloverolain 48 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan tavallisen koti-irtaimiston myynnistä verovuonna saadut luovutusvoitot ovat yhteissummaltaan 5 000 euroon asti verovapaita luovutusvoittoja. Tällaisia tuloja voi syntyä myös jakamistaloudessa harjoitetusta toiminnasta luovutettaessa hyödykkeen omistusoikeus pysyvästi.

Tuloista on oikeus vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot, joita kutsutaan luonnollisiksi vähennyksiksi (TVL 29 §). Luonnollisten vähennysten vähennysoikeus koskee sekä ansio- että pääomatuloja. Tuloverotus kohdistuu nettotulojen verotukseen kaikissa tulolajeissa. Suoritetun menon ei edellytetä tuottavan tuloa ollakseen vähennyskelpoinen. Merkittävämpää on tarkastella kyseisen menon tarpeellisuutta tulon syntymisen edellytyksenä. (Ossa 2013, 76-77.) Erikseen vähennyskelvottomiksi menoiksi on määritelty verovelvollisen elantomenot. Verovelvollisen omaan elämiseen kohdistuvat elantokustannukset, kuten asunnon vuokra tai ruokakulut, eivät ole vähennyskelpoisia tuloverotuksessa (TVL 31.4 §).

3.2 Tulolajit

Tuloverolain 29 §:n toisessa momentissa säädetään tulolajeista, jonka mukaan luonnollisen henkilön tulo jaetaan pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Ansiotuloiksi katsottavien tulojen verotus tapahtuu progressiivisen asteikon mukaan, jolloin veron määrä suurenee tulojen kasvamisen myötä. Ansiotulojen tuloveroasteikko säädetään vuosittain tuloveroasteikkolaissa. Ansiotuloista maksetaan lisäksi kunnallisveroa, joka määräytyy kunnittain. (Niskakangas 2009, 58.) Pääomatuloiksi luettavien tulojen verotus taas tapahtuu kiinteän tuloveroprosentin mukaan, jossa on ainoastaan yksi tulojen suuruudesta johtuva porrastus. Pääomatulojen kiinteä tuloveroprosentti on 30 000 euron tuloihin asti 30 prosenttia ja tämän ylittävältä osalta 34 prosenttia vuonna 2018 (TVL 124 §).

Yksityiselle henkilölle jakamistaloudesta syntyvien tulojen tulolaji riippuu tarjotun palvelun muodosta. Jakamistalouden verotuksessa voi tulla sovellettavaksi myös laki elinkeinotulon verottamisesta. Sovellettava verolaki ratkaistaan tutkimalla elinkeinotoiminnan tunnusmerkkien täyttymistä harjoitetussa jakamistaloustoiminnassa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 25.) Elinkeinotulon verottamista ja toiminnan tunnusmerkkejä käsitellään tarkemmin kohdassa 3.3.

3.2.1 Ansiotulot

Tuloverolain 61 §:n mukaan henkilön ansiotuloiksi katsotaan kaikki muut tulot, joita ei ole eritelty pääomatuloiksi tuloverolain 32 §:ssä. Perinteisimpänä ansiotulolajin tyyppinä

voidaan pitää työsuhteesta syntyvää palkkatuloa ja palkkaan rinnastettavia luontoisetuja sekä eläkettä (Andersson ym. 2016, 306). Jakamistaloudessa ansiotulona verotettavia tuloja syntyy työn tekemiseen rinnastettavasta toiminnasta saatavista korvauksista, esimerkiksi henkilökuljetustoiminnasta ja ammattimaisten työsuoritusten vaihtamisesta.

Ansiotuloista saa vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet kulut. Näiden luonnollisten vähennysten jälkeen jäävää summaa kutsutaan puhtaaksi ansiotuloksi. Luonnollisten vähennysten lisäksi ansiotuloista saadaan vähentää tiettyjä erii puhtaasta ansiotulosta sekä suoraan verosta. (Andersson ym. 2016, 409.) Puhtaasta ansiotulosta tehtäviä vähennyksiä ovat esimerkiksi lakisääteinen työntekijän eläkemaksu, työttömyysvakuutusmaksu ja sairausvakuutuksen päivärahamaksu (TVL 96 §). Suoraan verosta tehtäviä vähennyksiä ovat esimerkiksi työtulovähennys ja kotitalousvähennys (TVL 125 & 127 a §).

Jakamistalouden myötä on syntynyt myös työsuoritusten vaihtoon suuntautuneita jakamistalouslyhteisöjä ja –alustoja. Tällaisten niin kutsuttujen aikapankkien toiminta perustuu siihen, että tekemäänsä työsuoritusta vastaan henkilö tienaa oikeuksia saada hyväksien vastatyösuoritteita tosilta henkilöiltä samasta arvosta. Aikapankin jäsenen on mahdollista kerryttää tekemästään työstä suoritteita, jotka voi käyttää maksuvälineenä lunastukseen itse tarvitsemansa työsuorituksen tai palveluksen toiselta. Vastikkeena tehdystä työstä ei siis suoriteta rahaa vaan toisia työsuorituksia. Verohallinnon antaman ohjeistuksen mukaan tällaista toimintaa on pidettävä työsuoritusten vastikkeellisena vaihtamisena. Sen sijaan, jos aikapankin tai vastaavan yhteisön jäsenten henkilökohtaisista työsuoritteista ei pidetä kirjaa eikä niiden katsota luovan oikeutta toisen henkilön työnä suorittamaan vastikkeeseen, kyseessä ei Verohallinnon mukaan ole työsuoritusten vastikkeellinen vaihtaminen. (Verohallinto 2013a.)

Verohallinnon linjauksen mukaan työsuoritusten vaihtamista ei voida katsoa veropaaksi tavanomaiseksi ja vähäarvoiseksi naapuriavuksi, jos työsuoritus liittyy työn tekijän ja/tai vastaanottajan palkkatyöhön, elinkeinotoimintaan, maatalouteen tai muuhun tuloenhankkimistoimintaan. Mikäli suoritettu vaihtotyö liittyy edes toisen osapuolen osalta edellä esitettyihin toimintamuotoihin, katsotaan saatu vaihtotyö koko käyvästä arvostaan veronalaiseksi ansiotuloksi. (Verohallinto 2013a.)

3.2.2 Pääomatulot

Tuloverolain 32 § määrittelee veronalaiset pääomatulot, jotka verotetaan tuloverolain säännösten mukaan. Pääomatuloksi katsotaan omaisuuden tuotto ja omaisuuden luovutuksesta johtuvat voitot sekä muut tulot, joita omistettu varallisuus on kerryttänyt. Saman pykälän esimerkkiluettelon mukaan pääomatuloja ovat muun ohessa korkotulo, osinkotulo, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot ja luovutusvoitto. Edellä esitetyn lisäksi pääomatuloa ovat myös jaettavan yritystulon, yhtymän osakkaan tulo-osuuden sekä porotalouden tulon pääomatulo-osuudet. Luetteloinnin ulkopuolelle jäävistä tuloista ne, jotka ovat selvästi muodostuneet omistetun varallisuuden myötä, voidaan katsoa pääomatuloiksi (Andersson ym. 2016, 136).

Jakamistaloudessa voi syntyä pääomatulona verotettavaa tuloa esimerkiksi henkilön vuokratessa satunnaisesti omaa asuntoaan tai autoaan jakamistaloustalustaan kautta. Jakamistaloudessa on usein kyse siitä, että hyödyke annetaan toisen kuluttajan käytettäväksi kohtuullista vastiketta vastaan. Useimmiten yksityishenkilön saamat vuokratulot ovat koostuneet omistamiensa huoneistojen ja kiinteistöjen pitkäaikaisesta vuokraamisesta. Vuokratulojen katsotaan kuitenkin kuuluvan pääomatuloihin riippumatta mistä omaisuudesta vuokratulo saadaan. Täten myös muiden irtaimesta omaisuudesta, kuten autoista tai työkaluista saatujen vuokratulojen tulolaji on pääomatulo. (Verohallinto 2017a.)

Vuokrauksesta saatava tulo katsotaan pääomatuloksi myös riippumatta vuokrauksen kestosta tai laajuudesta. Hyödykkeen vuokraaminen on pääomatuloa, vaikka vuokraustoiminta olisi vain satunnaisesti tapahtuvaa taikka kertaluontoinen tapaus. On olemassa myös sellaisia hyödykkeitä, joita voidaan jakaa vain osittain muille käyttäjille ja pitää loput omassa käytössä, esimerkiksi asunto, auto tai parkkipaikka. Osittain vuokratusta hyödykkeestä saadun tulon tulolähde säilyy kuitenkin edelleen pääomatulona huolimatta siitä, että myös omistaja itse käyttää hyödykettä yhtäaikaisesti. (Verohallinto 2017a.)

Vertaislainauksen tuottamat korot sijoitetulle pääomalle ovat myös jakamistalouteen liittyviä pääomatuloja. Vertaislainauksessa keskeinen riski on sijoitetun pääoman menettäminen. Tällaista luottotappiota ei ole katsottu yksityishenkilölle vähennyskelpoiseksi menetykseksi, koska tuloverolain 50 §:n mukainen arvonnennetyksen käsittää ainoastaan arvo-

paperien lopullisen arvonmenetyksen (Ossa 2013, 184). Verohallinnon arvopaperien luovutusten verotuksen ohjeessa (2017c) henkilöverotuksen osalta vähennyskelvottomaksi menetykseksi esitetään yksityishenkilöiden välisestä lainanannosta syntynyt luottotappio. Keskusverolautakunta on kuitenkin antanut ennakkoratkaisun, jonka mukaan välityspalvelun kautta toteutetun vertaislainauksen myötä lainanantajalle syntynyt luottotappio oli katsottava TVL 50 §:n mukaiseksi arvopaperin arvonmenetykseksi ja siten vähennyskelvoiseksi tuloverotuksessa (KVL 2016/59).

Kuten aiemmin todettiin, myös pääomatulojen verotus toimitetaan nettotuloista. Tuloverolain 54 §:n mukaan pääomatuloista saa vähentää ne menot, jotka johtuvat pääomatulojen hankkimisesta tai säilyttämisestä. Menojen ei tarvitse kohdistua samaan pääomatulotyyppiin, koska vähennyskelvotiset menot vähennetään kaikkien pääomatulojen summasta (Andersson ym. 2016, 191).

Asuntoon liittyviä kiinteitä kuluja ovat esimerkiksi yhtiövastike, vesi- ja sähkömaksut sekä korjauskulut. Nämä voidaan katsoa vähennyskelvoisiksi tulon hankkimisesta johtu-neiksi menoiksi siltä osin, kun ne ovat kohdistuneet aikaan, jolloin asuntoa on käytetty tulonhankkimistoimintaan. (Andersson ym. 2016, 152.) Jos omaisuus on yhtä aikaa osin sekä henkilökohtaisessa käytössä että tulonhankkimiskäytössä, ovat kulut vähennyskelvotisia vain tulonhankkimiskäytössä olevaan pinta-alaan suhteutettuna. Siltä ajalta ja pinta-alalta, jolta asunto on ollut jakamistalousskäytössä ja tuottanut omistajalleen tuloa, voidaan näitä kuluja vähentää tuloverotuksessa henkilön pääomatuloista tulonhankkimis-kuluina.

Pääomatulojen eräistä vähennyskelvoisista kuluista on tuloverolaissa määritelty myös omissa pykälissään. Näistä jakamistaloudessa sovellettavaksi voivat tulla pääosin korkojen vähennyskelvoisuuksia käsittelevät säädökset. Kaikkien lainojen korkomenot eivät suinkaan ole vähennyskelvotisia tuloverotuksessa. Tuloverolain 58 §:n mukaan tulonhan-kintaa varten otetun velan korot sekä oman asunnon hankintaa varten otetun velan korot osittain ovat vähennyskelvotisia pääomatuloista. Siten pelkästään omaan käyttöön tulevien hyödykkeiden, esimerkiksi auton tai vapaa-ajan asunnon, hankintaa varten otetun kulutusluoton korot eivät ole vähennyskelvotisia verotuksessa.

Jakamistalouden yleistyessä yhä useamman tyyppiset hyödykkeet voivat muuttua yksi-tyisen henkilön tulonhankkimisvälineiksi. Hyödykkeet on voitu hankkia alun perin vain

henkilön omaa käyttöä varten, mutta asetettaessa hyödyke jakamistaloustoimintaan, sen käyttötarkoitus voi joko laajentua tai muuttua kokonaan toiseksi. Jos uuden käyttötarkoituksen saavaan hyödykkeeseen kohdistuu henkilön ottama velka, myös velan käyttötarkoitus muuttuu. Velasta saattaa tulla esimerkiksi osittain asuntovelkaa ja osittain tulonhankkimisvelkaa tai osin kulutusvelkaa ja tulonhankkimisvelkaa. Tällöin myös jäljellä olevasta velasta syntyvien korkomenojen vähennyskelpoisuuteen aiheutuu muutoksia. Velallisella henkilöllä on vastuu tarvittaessa muuttaa ja selvittää Verohallinnolla olevaa tietoa velan käyttötarkoituksesta. (Andersson ym. 2016, 202.)

Jos omaisuus, joka on velalla hankittu, on osin sekä henkilökohtaisessa käytössä että tulonhankkimiskäytössä, on myös velan korko vähennyskelpoinen vain tulonhankkimiskäyttöön kohdistuvalta ajalta. (Andersson ym. 2016, 206). Täten osittain omassa ja osittain jakamistalouden käytössä olevasta hyödykkeestä korkokulut ovat vähennettävissä vain siltä osin kuin hyödykettä on käytetty jakamistaloustoiminnassa, eli tulonhankkimiskäytössä. Lisäksi on huomattava, että hyödykkeestä perityn vuokran on vastattava sen käypää arvoa, jotta sitä varten otettu laina voitaisiin katsoa tulonhankkimisvelaksi (KHO:2003:25). Jakamistaloustoiminnassa käytettyyn hyödykkeeseen kohdistuva laina ei siis automaattisesti ole osittaista tulonhankkimisvelkaa, vaan hyödykkeen jakamisesta on synnyttävä henkilölle veronalaista tuloa ja hyödykettä on jaettava käyvän hintatason mukaisella hinnalla.

Myös asunnon on katsottu voineen olla osittain henkilön vakituksena asuntona käytetty ja osin muussa käytössä oleva asunto. Tällöin asuntovelaksi ja siihen kohdistuviksi korkomenoiksi on katsottu vain se osa ja/tai aika, jona asunto on verovuonna ollut henkilön omana vakituksena asuntona. (KHO:1982:54.) Henkilön omistama asunto voi olla joko osittaiselta pinta-alaltaan jatkuvana tai kokonaiselta pinta-alaltaan osa-aikaisesti jakamistaloustoiminnassa, jolloin harjoitettu jakamistaloustoiminta vaikuttaa myös asuntoon kohdistuvaan asuntolainaan ja sen vähennyskelpoisiin korkoihin.

3.3 Laki elinkeinotulon verottamisesta

Jakamistalouden tuloverotukseen läheisesti liittyy myös elinkeinotulon verottamisesta annettu laki. Jakamistaloudessa laki elinkeinotulon verottamisesta tulee sovellettavaksi pääosin jakamistaloustalustojen verotuksessa, joiden liiketoiminta perustuu kokonaan tai

osittain heidän tarjoamansa palvelun kautta tehtyihin ostotapahtumiin. Elinkeinoverolaki voi tulla sovellettavaksi myös yksityisen henkilön verotuksessa, mikäli jakamistalouspalvelujen harjoittamisen katsotaan täyttävän elinkeinotoiminnan tunnusmerkit. Jotta jakamistalouden tuloverotusta voidaan tarkastella kokonaisuutena, käsitellään työssä lyhyesti myös elinkeinotulon laskemista koskevaa verotussäätelyä.

Elinkeinotulon verottamisesta annettu laki juontuu tuloverolaista, jonka 2 §:n mukaan elinkeinotoiminnan tuloksen laskemisesta säädetään erikseen. Elinkeinoverolaki sääntelee siis vain elinkeinotoiminnan tuloksen laskemista tuloverotuksessa. Elinkeinotoiminnan verotettava tulos lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnasta syntyneistä tuotoista vähennyskelpoiset tulon hankkimisesta johtuneet kulut ja menetykset. Elinkeinotuloa voi syntyä kaikentyyppisille verovelvollisille, mukaan lukien luonnolliset henkilöt (Niskakangas 2009, 77).

3.3.1 Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit

Elinkeinoverolain 1 §:n mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa. Koska liike- ja ammattitoiminnan käsitettä ei ole tarkemmin määritetty laissa, on nämä käsitteet tulkittava vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisin perustein. Elinkeinotoiminnan määrittelystä syntyy ongelmia silloin, kun toiminta ei selkeästi täytä liike- ja ammattitoiminnalle vakiintuneita ominaisuuksia. (Andersson & Penttilä 2014, 19.) Jakamistalous ei aina edusta perinteistä voiton tavoitteluun pyrkivää elinkeinotoimintaa, joten sovellettavaa verolakia pohdittaessa on tapauskohtaisesti tarkasteltava harjoitetun jakamistaloustoiminnan luonnetta elinkeinotoimintaan liittyviltä ominaisuuksiltaan. Yksittäisen tunnusmerkin täytyminen ei vielä johda EVL:n soveltamiseen, vaan toimintaa on arvioitava kokonaisuutena (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 25).

Liiketoiminnan ensimmäinen vakiintunut tunnusmerkki on harjoitetun toiminnan voitontavoittelu ja tulonhankkimistarkoitus. Jotta toiminta voitaisiin katsoa elinkeinotoiminnaksi, on toiminnalla tähdättävä voiton tuottamiseen. Voitontavoittelemisella ei edellytetä voiton maksimointia eikä edes voiton saavuttamista, mutta toiminnan on tähdättävä siihen, että se tuottaisi harjoittajalleen voittoa (Myrsky & Malmgrén 2014, 83). Voiton tuottamista voidaan tavoitella yhtä lailla lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä, ja toimintaa

voidaan harjoittaa joko ennalta määrätynä ajanjaksona tai määrittelemättömän ajan jatkuvana (Andersson & Penttilä 2014, 20).

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan voitontavoittelu edellyttää toiminnalta riskinottoa. Liiketoimintaa on harjoitettava itsenäisesti, omaan lukuun ja omalla riskillä. Toisen hyväksi suoritettavaa palkkatyötä ei voida pitää liiketoimintana, joka voitaisiin katsoa verotuksellisesti itsenäiseksi elinkeinotoiminnaksi (Andersson & Penttilä 2014, 21). Liiketoiminnan itsenäisyyden arvioinnissa pohjana on työsopimuslain 1 §:n määritelmä lain soveltamisalasta, jonka mukaan kyseessä on työsuhde, jos työ suoritetaan työnantajan lukuun palkkaa tai muuta vastiketta vastaan, työnantajan tai hänen määräämänsä johdon ja valvonnan alaisena (Myrsky & Malmgrén 2014, 83).

Liiketoiminnan kriteereiksi on katsottu myös toiminnan suuntaaminen ulospäin. Toiminnan täytyy olla suunnattu joko rajoittamattomalle ostajakunnalle tai rajoitetusti suunnattuna sen tulee kohdistua vähintään *laajahkoon* henkilökuntaan. Toiminnan suuntaaminen ostajakunnalle on toteutettava näkyvällä tavalla, joista perinteisiä esimerkkejä ovat myymälät ja toimistot sekä muut liiketoimintapaikat. Näissä tapauksissa toiminta on yleensä osoitettu rajoittamattomalle ostajakunnalle. Toiminnan ei edellytetä suuntautuvan rajattomalle tai laajalle henkilökunnalle ollakseen elinkeinotoimintaa, mutta tällöin toimintaa on harjoitettava ainakin pääosin liiketoiminnan muodossa ja laajamittaisesti. (Andersson & Penttilä 2014, 23.)

Ammattitoiminta on liiketoimintaan verrattavaa toimintaa, mutta sitä harjoitetaan pienempimuotoisemmin. Ammattitoiminnassa sekä toiminnan laajuus että siihen kohdistuvat riskit ovat matalammat kuin liiketoiminnan käsitteessä. Ammattitoiminnassa keskeisessä asemassa on harjoittajansa oma ammattitaito ja toimintaan asettamansa työpanos. Toiminnasta aiheutuvat riskit rajautuvat lähinnä saamatta jääviin tuloihin, koska toimintaan sidottu omaisuus on pienempi. Ammattitoiminnalle tyypillistä on, että sillä ei ole näkyvää erillistä liiketoimintapaikkaa, vaan toimintaa voidaan harjoittaa vuokratiloissa tai harjoittajansa henkilökohtaisessa asuutilassa. (Myrsky & Malmgrén 2014, 84.)

3.3.2 Tuloverotus elinkeinoverolain mukaan

Jakamistalousalustojen toiminta on usein EVL:n tunnusmerkit täyttävää liiketoimintaa. Kysynnän ja tarjonnan välittäjänä toimivat jakamistalousalustat ovat usein muodoltaan yhteisöjä, joko osakeyhtiöitä tai osuuskuntia. Yhteisöjen tuloverokanta on tulolähteestä riippumaton. Yhteisöjen tuloverotus ei myöskään jakaudu luonnollisten henkilöiden verotuksen tapaan ansio- ja pääomatuloiksi (Ossa 2013, 43). Vuodesta 2014 alkaen yhteisöjen tuloverokanta on ollut 20 prosenttia yhteisön verotettavasta tuloksesta. Verotettava tulos saadaan, kun veronalaisista tuotoista on vähennetty kaikki verotuksessa vähennyskelpoiset kulut sekä saman tulolähteen aiemmilta vuosilta vähentämättä olevat vahvistetut tappiot. Mikäli yksityisen henkilön harjoittama toiminta täyttää edellä esitetyt elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, elinkeinotoiminnan tulos jaetaan elinkeinotoiminnan nettovarallisuudelle lasketun 20 prosentin tuoton perusteella ansio- ja pääomatulo-osuuksiin (TVL 40 §).

Tuloverolaki voi tulla sovellettavaksi myös EVL:n alaista liiketoimintaa harjoittavan yhteisön verotettavan tulon laskennassa. Tämä johtuu siitä, että myös yhteisöillä voi olla muuta kuin elinkeinotuloa ja maatalouden tuloa, eli yhtiön henkilökohtaista tuloa. Henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvat tulot verotetaan tuloverolain säännösten mukaan (Andersson & Penttilä 2014, 17.)

Yhteisöille henkilökohtaista tuloa muodostuu muun muassa niiden omistamien huoneistojen ja kiinteistöjen vuokraustoiminnasta. Yhteisön omistamasta huoneistosta tai kiinteistöstä, joka ei ole pääosaltaan elinkeinotoiminnan käytössä, saatavat vuokratulot myös lyhytaikaisesta ja satunnaisesta vuokraamisesta ovat yhtiön henkilökohtaista tuloa. Oikeuskäytännössä laajankaan vuokraustoiminnan ei ole katsottu kuuluvan elinkeinotoimintaan vaan kyseessä olevan yhtiön henkilökohtainen tulo. (Verohallinto 2017a.) Tästä johtuen, jos elinkeinotoimintaa harjoittavan yhteisön omistama huoneisto tai kiinteistö asetetaan vuokrattavaksi esimerkiksi yksityisten majoituspalvelujen välitysalustana toimivaan Airbnb:hen, siitä syntyvät vuokratulot ovat yhteisön henkilökohtaista tuloa. Yhteisön vuokrauksesta saamat tulot ilmoitetaan erillisenä harjoitetusta elinkeinotoiminnasta ja verotetaan TVL:n säännösten mukaan.

Jos toiminta liittyy läheisesti yhtiön harjoittamaan elinkeinotoimintaan, voidaan muutoin tuloverolain alaiseksi katsottuun toimintaan soveltaa elinkeinoverolakia (Andersson ym.

2016, 9). Täten esimerkiksi autokauppa, joka harjoittaa myynnin ohessa autojen yhteiskäyttöpalvelua, voitaneen katsoa yhtiön elinkeinotoimintaan kuuluvaksi toiminnaksi. Yhteiskäyttöpalveluista saatuun tuloon voitaisiin siten soveltaa elinkeinoverolakia. Sen sijaan, jos kiinteistövälitysyriitys asettaa yhtiön omistaman auton yhteiskäyttöpalveluun siltä ajalta, kun autoa ei tarvita yhtiön omassa toiminnassa, ovat autosta saadut tuotot yhtiölle henkilökohtaista tuloa, johon sovelletaan tuloverolakia. Yhtiön on silloin eriytettävä auton yhteiskäyttöpalvelun aikana syntyneet tuotot ja kulut yhtiön varsinaisesta elinkeinotoiminnasta, ja ilmoitettava ne yhtiön henkilökohtaisessa tulolähteessä.

3.4 Ilmoittamisvelvollisuudesta tuloverotuksessa

Tuloverotuksen käytännön toimittamista säännellään verotusmenettelystä annetulla lailla (VML 1995/1558). Lisäksi ilmoittamisvelvollisuudesta määrätään tarkemmin Verohallinnon antamalla päätöksellä ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista.

Verovelvollisia koskee laaja ilmoittamisvelvollisuus, jonka mukaan veroviranomaiselle on ilmoitettava kaikki veronalaiset tulot, niistä tehtävät vähennykset, tiedot varoista ja veloista sekä muut verotukseen vaikuttavat tiedot (VML 7.1 §). Veroilmoitus annetaan vuosittain kalenterivuoden päätyttyä Verohallinnon erikseen määräämänä ajankohtana. Verotus toimitetaan aina jälkikäteisesti. (Harmaala ym. 2017, 121.)

Veroilmoitus on annettava Verohallinnon omia lomakkeita käyttäen tai sopivan lomakkeen puuttuessa muulla tavoin kirjallisesti. Verohallinto vahvistaa kuhunkin tarkoitukseen ja toimintamuotoon käytettävät lomakkeet. (Verohallinto 2016.) Tämä tarkoittaa sitä, että verovelvollisen on käytettävä veroilmoituksenaan oikeudellisen muotonsa mukaista pääverolomaketta ja tarvittavia liitelomakkeita.

Verovelvollisen on ilmoitettava kaikki verovuoden aikana saamansa tulot ja niistä tehtävät vähennykset, vaikka niistä vähennyskelpoisten kulujen vähentämisen jälkeen ei jäisi verovelvolliselle verotettavaa tuloa lainkaan. Tiedot on ilmoitettava tulolähteittäin ja luonnollisten henkilöiden osalta myös tulolajeittain. Verotuksessa tarvittavien tietojen määrät on ilmoitettava sentin tarkkuudella (Verohallinto 2016.) Luonnollisen henkilön on ilmoitettava verovuoden aikana saamansa ansio- ja pääomatulot maksajakohtaisesti (Räbinä, Myrsky & Myllymäki 2017, 120).

Luonnollisille henkilöille toimitetaan Verohallinnon toimesta esitötetty veroilmoitus, joka verovelvollisen on tarkistettava. Verovelvollinen on myös velvoitettu korjaamaan virheelliset tai puutteelliset tiedot palauttamalla korjatun veroilmoituksen Verohallintoon. (VML 7.2-3 §.) Esitötetty veroilmoitus sisältää määröpäivän, johon mennessä esitötetyn veroilmoituksen korjaukset on tehtävä ja korjattu veroilmoitus palautettava.

Esitötettyyn veroilmoitukseen on sisällytetty ne tulotiedot, jotka ovat Verohallinnon tiedossa verotuksen kohteena olevalta kalenterivuodelta. Verohallinto saa tiedot esitötettyyn veroilmoitukseen sivullisen tiedonantovelvollisuuden perustuen esimerkiksi työnantajilta ja pankeilta. (Räbinä ym. 2017, 118.) Tiivistettynä sivullisen tiedonantovelvollisuus tarkoittaa kaikkiin verovelvollisiin kohdistuvaa velvollisuutta antaa tietoja muuta kuin omaa verotustaan varten (Räbinä ym. 2017, 135).

Erityisesti jakamistaloudesta saatujen tulojen osalta on huomionarvoista, että niiden osalta harvoin on olemassa sivullista taho, joka toimittaisi yksityisten henkilöiden välisen vaihtotapahtumien tulotiedot Verohallintoon. Siksi jakamistalouden tuotot eivät useinkaan sisälly esitötettyyn veroilmoitukseen, vaan vastuu tietojen korjaamisesta ja tulojen ja niihin kohdistuvien vähennysten ilmoittamisesta jää yksityishenkilölle itselleen. (Harmaala ym. 2017, 123.)

Yksityishenkilöllä on henkilökohtainen vastuu veroilmoituksensa oikeellisuudesta ja korjaamisesta. Tätä vastuuta ei voida pätevästi siirtää toiselle taholle. Veroilmoituksen palauttamiseen tai täyttämiseen voidaan valtuuttaa verovelvollisen toimesta muu kuin verovelvollinen itse, mutta henkilökohtainen vastuu ei siirry valtuutuksen mukana. (Harmaala ym. 2017, 121.)

Yksityishenkilöt eivät ole kirjanpitovelvollisia henkilökohtaisista tuloistaan ja menoistaan. Tästä huolimatta heidän on verovelvollisina säilytettävä veroilmoituksella ilmoitettuihin tuloihin, vähennyksiin, varoihin, velkoihin tai muihin tietoihin kohdistuvat tositteet verovuoden päättymistä seuraavan kuuden vuoden ajan. Tositteet on esitettävä Verohallinnon niitä pyytäessä häntä koskevan verotuksen toimittamista varten (VML 11 §-11 a §). Lisäksi esimerkiksi vuokraus- tai sijoitustoimintaa harjoittavan verovelvollisen, jota ei koske kirjanpitovelvollisuus, on pidettävä tositteisiin perustuvia muistiinpanoja, joista on eriteltävissä verotuksessa tarpeelliset tiedot (VML 12 §). Jakamistalouden tulot kuuluvat muistiinpanovelvollisuuden piiriin (Harmaala ym. 2017, 121).

Yhteisöille ja yhtymille ei lähetetä esitäytettyä veroilmoitusta, vaan veroilmoitus on annettava kehotuksesta. Velvollisuus antaa veroilmoitus kehotuksesta koskee myös luonnollisia henkilöitä ja muita verovelvollisia, joilla on ollut verovuoden aikana veronalaista tuloa, varoja, velkoja tai muita verotukseen vaikuttavia tietoja, jos he eivät ole saaneet esitäytettyä veroilmoitusta. (VML 7 §.)

Yhteisöjen ja yhtymien verotuksessa verotuksen kohteena ei välttämättä ole kalenterivuosi, jos käytettävä tilikausi eroaa kalenterivuodesta. Yhteisöillä ja yhtymillä voi myös päättyä useampi tilikausi saman kalenterivuoden aikana, jolloin kaikki samana vuonna päättyvät tilikaudet kuuluvat samaan verovuoteen. Yhteisöjen ja yhtymien osalta tilikauden verovuodeksi katsotaan se vuosi, jona tilikausi päättyy. (Räbinä ym. 2017, 36.)

Yhteisöjen ja yhtymien veroilmoituksen on perustuttava kirjanpitoon (Räbinä ym. 2017, 157). Suurin osa yhteisöistä ja yhtymistä on velvoitettu antamaan veroilmoituksen yhteydessä jäljennös kirjanpitolain mukaisesta tilinpäätöksestä. Yhteisön on lisäksi eriteltävä varsinaisesta liiketoiminnastaan mahdolliset henkilökohtaisen tulolähteen tuotot ja kulut. (Verohallinto 2016.)

4 HAASTEET JAKAMISTALouden TULOVEROTUKSESSA

4.1 Silpputuloista työtaakkaa

Jakamistalouden myötä yksityishenkilöiden vuosittaiset tulot muodostuvat useista tulolähteistä pelkän työsuhteesta syntyvän palkan tai yritystulon sijaan. Verovelvolliselle voi muodostua pieniä tuloja eri tulolajeihin ja tulolähteisiin, jotka yhdessä muodostavat henkilön kokonaistulon. Täten verovelvollisille muodostuu niin kutsuttuja silpputuloja.

Silpputulot aiheuttavat ongelmia sekä verovelvollisille että Verohallinnolle. Tulojen ilmoittaminen useasta lähteestä lisää molempien työtaakkaa, sillä verovelvolliselle veroilmoituksen korjaaminen on työlästä ja Verohallinnolle tulojen ilmoittamisen valvonta on vaikeaa (Tähti 2017, 48).

Verohallinnolle palautettujen korjattujen veroilmoitusten käsittelystä voi aiheutua merkittäviä kustannuksia silpputulojen ilmoittamisesta syntyviin tuloihin nähden. Jakamistaloudesta ilmoitettujen tulojen ja niistä tehtävien vähennysten osalta veroviranomaisen on tapauskohtaisesti tutkittava asiaan liittyvät seikat. (Harmaala ym. 2017, 123.) Silpputulojen verotuksen toimittamisessa pohdittavaksi voivat tulla muun ohessa tuloon sovellettava verolaki, tulolajijaottelu ja tuloon kohdistuvien kulujen vähennyskelpoisuuden arviointi.

Verotusmenettelylain 26.6 §:n mukaan kaikki Verohallinnon tietoon tulleet asiat tutkitaan siten, kuin asian laatu, laajuus, verovelvollisten yhdenvertainen kohtelu ja verovalvonnan tarpeet huomioiden on perusteltua. Rabinän ja Myrskyn (2015, 246) mukaan sääntelyn tarkoituksena on varmistaa verotuksen oikein ja tasapuolisesti toimittaminen *ainakin taloudellisesti merkittävissä tai muutoin olennaisissa asioissa*. Lain sanamuodosta voidaan päätellä, että verovalvonnassa laajuudeltaan hyvin pieniin summiin, joita jakamistaloudesta syntyvät tuototkin useimmille ovat, ei ole välttämättä perusteltua puuttua. Tähän viittaa myös Petri Manninen Jakamistalous -kirjassa, jossa on esitetty hyvin vähäisten ja satunnaisten tulojen hankintaan voitavan soveltaa niin kutsuttua puuttumattomuusperiaatetta (Harmaala ym. 2017, 123).

4.2 Tiedon puute

Yksityishenkilöiden ilmoittamisvelvollisuudesta syntyvää työtä on pyritty minimoimaan esitäytettyjen veroilmoitusten mahdollisimman todenmukaisella täyttämällä tulojen, menojen ja vähennysten osalta. Täten useimmiten yksityishenkilön vastuulle on jäänyt ainoastaan tietojen oikeellisuuden tarkastaminen ilman muutostarpeita Verohallinnon esittämään verotuspäätökseen. (Harmaala ym. 2017, 123.) Yksityishenkilöltä ei ole odotettu tuloverotuksen yksityiskohtaista tuntemista esimerkiksi monimutkaisista vähennysjärjestelmistä, koska useat vähennykset tulevat esitäytettyyn veroilmoitukseen Verohallinnon täyttämänä ilman verovelvollisen erillistä vaatimusta.

Edellä esitetyn mukaan oman haasteensa silpputulujen verottamiselle tuottaa siis myös verovelvollisten tiedon ja/tai taidon puute. Kuten ilmoittamisvelvollisuutta käsittelevässä luvussa todettiin, vastuu veroilmoituksen tiedoista on henkilökohtainen. Siksi esimerkiksi jakamistalousalustalla ei ole vastuuta sen kautta tehtyjen vaihtotapahtumien ilmoittamisesta käyttäjän veroilmoituksella. (Harmaala ym. 2017, 121.) Jakamistalouden monimuotoisuuden vuoksi tulojen ilmoittaminen oikein voi edellyttää verovelvolliselta usean eri verolain tuntemista yksityiskohtaisesti. Väärin ilmoitettujen tulojen ja vähennysten korjaaminen taas tuottaa työtä Verohallinnolle, joka vaikuttaa negatiivisesti organisaation tuloksellisuuteen.

Erityisesti tiedon puute tuottaa haasteita yksityishenkilöiden tuloverotuksessa. Yritystoiminnassa talous- ja verotusasioita hoitaa yleensä taloushallinnollista osaamista omaava henkilö, esimerkiksi kirjanpitäjä. Tällöin henkilöltä voidaan odottaa pääsääntöisesti edes jonkin asteista perehtyneisyyttä myös verolainsäädäntöön. Jakamistaloustoiminnan verotuksen ymmärtäminen ja ilmoittaminen on helpompaa, kun henkilöllä on ennestään tietopohjaa verotuksen toimittamisesta. Yksityishenkilön kohdalla tilanne voi olla toinen. Henkilöllä ei välttämättä ole tietoa mitkä ovat lain mukaan veronalaisia tuloja, miten ne ilmoitetaan ja mitkä vähennykset tuloista voi tehdä ja mitä kulut ovat henkilön omia elantomenoja, tulolähteistä puhumattakaan.

Verohallinnossa pyritään siihen, että asiakkaat toimivat verotukseensa liittyvissä asioissa oikein alusta alkaen. Verohallinnossa panostetaan neuvontaan ja ennakkolliseen ohjaamiseen eri asiakasryhmissä. (Verohallinto 2015.) Jakamistalouden haasteiden ratkaisuehdotuksina neuvonta ja ohjeistus ovat erittäin tärkeässä asemassa. Jakamistaloustoimintaa

harjoitetaan usein satunnaisesti yksittäisten henkilöiden toimesta. Tästä syystä ohjeistuksen kohdentaminen laajalle kohderyhmälle on hankalaa ja tosiasiallisesti potentiaalisen ohjauksen tarpeessa olevan asiakaskunnan tavoittaminen on hakuammuntaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b, 57.)

4.3 Harmaa talous

Harmaa talous tarkoittaa erityisesti organisaatioiden vilpillistä toimintaa, jossa laiminlyödään toiminnasta aiheutuvien lakisääteisten velvoitteiden, kuten verojen, suorittamista maksujen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi. Tuloverotuksessa harmaata taloutta voi syntyä esimerkiksi jättämällä verovuoden aikana saatuja tuloja ilmoittamatta veroilmoituksella. (Verohallinto 2013b, 5.)

Harmaan talouden torjunta vaikeutuu muuttuvan kaupankäynnin ja digitalisaation myötä. Torjunnan haasteiksi Harmaa talous & talousrikollisuus -sivustolla on listattu myös jakamistalous eri muodoissaan ja alustojen kautta hoidettava maksuliikenne. (Harmaa talous & talousrikollisuus 2017.) Harmaan talouden selvitysyksikkö on vuonna 2013 julkaisemassaan selvityksessä arvioinut muun muassa aikapankkien kautta suoritetun vaihtotyön jäävän herkästi ilmoittamatta verotuksessa ainakin kahden elinkeinonharjoittajan välisen suoritusten vaihdon osalta (Verohallinto 2013b, 5).

Jakamistaloudessa voi syntyä harmaata taloutta joko tahallisesti tai tahattomasti. Verovelvollinen voi olla tosiasiallisesti tietämätön jakamistalouden tulojen veronalaisuudesta. Verotukseen perehtymättömälle lukuisat eri ohjeet ja säännökset saattavat johtaa väärinymmärrykseen. Esimerkiksi arvonlisäverovelvolliseksi hakeutumiseen asetettu selkeä euromääräinen 10 000 euron suuruinen raja saatetaan sekoittaa virheellisesti koskevan myös tuloverotusta. (Faehnle ym. 2016, 5.)

Tahattomasti ilmoittamatta jääneitä tuloja voi syntyä myös unohduksesta. Veronalaiset tulot ja niihin liittyvät kulut ilmoitetaan Verohallintoon kerran vuodessa jälkikäteen. Yksityishenkilöiden osalta tiedot ilmoitetaan yleensä toukokuussa, yhteisöjen osalta pääsääntöisesti neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Jos jakamistaloudesta saadaan yksittäisiä pieniä tuloja hyvin satunnaisesti, voi olla ettei tulonsaaja ilmoitusajan koittaessa muista edes saaneensa muuta tuloa verovuoden aikana. Esimerkiksi tilanteessa,

jossa yksityishenkilö on välitysalustan kautta vertaisvuokrannut autonsa viikon lomamatkansa ajaksi tammikuussa 2017 ilmoittaa siitä saamansa tulot veroilmoituksellaan vasta toukokuussa 2018. Tulon saannin ja tulon ilmoittamisen välissä on siis yli vuoden mittainen ajanjakso.

Tahalliseen harmaaseen talouteen voi johtaa verovelvollisen ajattelutapa pienten tulojen ilmoittamisen vähäisestä merkityksestä. (Faehnle ym. 2016, 5.) Yksityishenkilöt ovat totuneet siihen, että heidän tulotietonsa kulkevat työnantajalta Verohallintoon ja tulostuvat siten vuosittaiselle veroilmoitukselle ilman omaa ilmoittamista. Ilmoittamisvastuun täyttämiseksi on usein riittänyt veroilmoituksen tietojen oikeellisuuden tarkastaminen ilman korjaustoimenpiteitä. Saataessa tuloja jakamistaloudesta, nämä tiedot olisikin ilmoitettava itse korjaamalla esitetyt veroilmoitusta, koska tällaisen toiminnan osalta ei ole muuta tahoja tai kanavaa, josta tiedot kulkeutuisivat suoraan Verohallintoon. (Harmaala ym. 2017, 123.) Tulojen ilmoittaminen koetaan työlääksi ja vaikeaksi, jonka takia tuloja voi jäädä ilmoittamatta. Ilmoittamatta jättämisen seurauksena lainmukaisesti veronalaisia tuloja jää verottamatta ja toiminta ajautuu harmaan talouden piiriin. (Faehnle ym. 2016, 5).

Pienten tulojen ilmoittamisesta syntyvä työ ja haastava ilmoittamisen valvonta vievät Verohallinnolta paljon resursseja päivittäisestä työstä. Tällaiset summaltaan hyvin vähäiset yksityishenkilöiden tulot voivat jäädä tutkimatta puuttumattomuusperiaatteen takia, jos tutkintaan kuluisi huomattavasti enemmän resursseja työstä syntyvään hyötyyn nähden. (Harmaala ym. 2017, 124.) Pienten tulojen ilmoitusvalvonnan puute johtaa herkästi jatkamaan harmaan talouden toimintaa, jos virheelliseen tai selvästi tuloverolakien vastaiseen toimintaan ei puututa alusta lähtien (Faehnle ym. 2016, 5).

4.4 Vaihtotyön veronalaisuus

Verotus muodostuu erityiseksi ongelmaksi sellaisen työn osalta, jossa raha ei ole vaihdon välineenä (Harmaala ym. 2017,88). Tuloverolain mukaan kaikki tulot ovat veronalaisia, jollei niitä erikseen ole säädetty verovapaiksi. Tulon veronalaisuuteen ei siis vaikuta saadun tulon suoritusmuoto. Yhtä lailla veronalaisia tuloja ovat esimerkiksi virtuaalivaluutat, tavarat, aika ja vastavuoroiset työsuoritukset. (Harmaala ym. 2017, 107.)

Jakamistaloudessa tunnetaan myös vastikkeeton hyödykkeiden ja palveluiden käyttö, jolloin käyttöoikeuden tai palvelun saaja ei suorita korvausta missään muodossa tarjoajalle. Tällaisesta tosiasiallisesti vastikkeettomasta toiminnasta ei aiheudu veroseuraamuksia suorittajalle eikä vastaanottajalle. Sen sijaan, jos henkilö suorittaa palveluksen, jota vastaan hän saa itselleen palveluksen tai sellaiseen myöhemmin oikeuttavan vaihtoyksikön, hän ei suorita työtään vastikkeetta eikä hänen saamansa vastike voi tällöin olla verovapaa. (Harmaala ym. 2017, 107.)

Toisaalta vakiintuneen verotuskäytännön mukaan talkootyö ja vähäisten naapuriaputyypipisten työsuoritusten keskinäinen vaihto on katsottu verovapaaksi. Verohallinnon ohjeistuksen mukaan verovapaaksi katsottavia naapuriaputyyppejä satunnaisia työsuoritteita ovat esimerkiksi ikkunoiden pesu, lumitöiden teko ja lemmikin ulkoiluttaminen. Jos työsuoritteet liittyvät jommankumman osapuolen palkkatyöhön, elinkeinotoimintaan, maatalouteen tai muuhun tulonhankkimistoimintaan ei suoritettua vaihtotyötä voida katsoa vähäisenäkään verovapaaksi. (Verohallinto 2013a.)

Aikapankkitoiminnassa työn suorittaja saa vastineeksi vaihtoyksikön, joka oikeuttaa työsuorituksen hankkimiseen muilta jäseniltä. Verohallinnon ohjeistuksen mukaan myöskään aikapankkitoiminnassa tavanomaisten ja arvoltaan vähäisten työsuoritusten vaihtamista naapuriapuna toiseen vastaavan tyyppiseen työsuoritukseen ei pidetä veronalaisena vaihtotyönä. Ohjeistuksessa käytetyssä esimerkissä suoritetuilla töillä saaduilla vaihtoyksiköillä hankitut palvelut olivat enimmillään 50 euron arvoisia. Suoraa euro- tai tuntimääräistä rajaa verovapaaksi katsottavalle satunnaiselle ja arvoltaan vähäiselle vaihtotyölle ei ole asetettu. (Verohallinto 2013a.)

Vaihtotyön verotuksesta muodostuu ongelmia käytettävien yksiköiden muuntamisessa toisiaan vastaaviksi. Tehdyt työt kirjataan työsuorituksen luonteesta huolimatta toveina suorittajan saataviksi. Aikapankeissa kaikki työ katsotaan yhtä arvokkaaksi, joten tovien kertymiseen ei vaikuta työn markkina-arvo. Työn tekijälle syntyy yhtä monta tovia koiran ulkoiluttamisesta ja sähkötöistä. Verotusta varten työsuoritukset tulisi muuntaa euromääräisiksi niiden käypään arvoon. (Stadin aikapankki 2013, 2.) Tämän myötä syntyvät arvostusongelmat hankaloittavat tulojen todenmukaisen summan laskemista ja arviointia.

Verotuksen näkökulmasta on tärkeää eritellä vastikkeellinen ja vastikkeeton jakamistaloustoiminta, koska tulon veronalaisuus riippuu vastikkeellisyydestä. (Harmaala ym.

2017, 107). Haastetta oikeudenmukaisen verotuksen toimittamiselle luo arviointi tavanomaisten ja arvoltaan vähäisten naapuriaputyöppisten töiden ja vastikkeellisen työn suorittamisen välillä. Veronalaisen ja verottoman vaihtotyön arvioinnissa syntyy tulkintakysymyksiä ja vaikeita rajanvetotilanteita. (Stadin aikapankki 2013, 2.)

4.5 Verotettavien tulojen siirtyminen ulkomaille

Jakamistalousmarkkinoille on syntynyt isoja kansainvälisiä toimijoita, jotka maksavat veronsa toiminnastaan muualle kuin Suomeen. Monikansallisten palvelualustojen on mahdollista suunnitella omaa konsernirakennettaan ja hallintonsa sijoittamista siten, että yhtiöiden omasta toiminnasta maksettava vero pystytään minimoimaan. Yhtiöiden pääkonttoreita perustetaan alhaisen yhteisöverokannan maihin, kuten Irlantiin, vaikka varsinainen toiminta tapahtuu ympäri maailmaa. Palvelualustojen on tuotantoyhtiöitä helpompi suunnitella kansainvälistä verotusta omaa hyötyään tavoitellen, koska niiden toiminta perustuu ainoastaan palvelujen välitystoimintaan, jolloin yhtiö ei tarvitse omia tuotantolaitoksia tai -välineitä toimintaansa varten. (Lahti 2016; Faehnle ym. 2016, 6.)

Euroopan komissio on selvittänyt digitaalialan yritysten verotusta. Keskimäärin tällaisten yritysten todellinen veroprosentti oli 9,5 %, kun perinteisten yritysten vastaava veroprosentti oli EU:ssa 23.2 %. On siis selvää, että EU:n tavoitteena on reilu ja oikeudenmukainen verotus, joka huomioi myös digitaaliyritysten toiminnan, johon esimerkiksi nykyistä kiinteän toimipaikan käsitettä on vaikea sovittaa. Komissio onkin ehdottanut toimia oikeudenmukaisen verotuksen saavuttamiseksi myös kansainvälisten verkkopohjaisten yritysten osalta. Komission ehdotuksen mukaan digitaaliselle alustalle voisi syntyä kunkin valtion verotukseen oikeuttava ”digitaalinen läsnäolo” tai virtuaalinen kiinteätoimipaikka, jolloin EU:n jäsenvaltioiden olisi mahdollista hyötyä alustan saamista voitoista. Toisena vaihtoehtona komissio ehdottaa tiettyjä digitaalisesta toiminnasta saatuja tuloja koskevaa väliaikaista veroa. (European Commission 2018.)

5 TUTKIMUS JAKAMISTALOUDEN TULOVEROTUKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTTAMISEN HAASTEISTA

5.1 Tutkimuksen taustat

Opinnäytetyössä toteutettiin tutkimus tuloverosääntelyn haasteista ja niiden vaikutuksista jakamistalouspalveluiden käyttämiseen. Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, jotta saataisiin tietoa siitä, tunnistetaanko verotuksen ongelmat yleisesti palveluiden käyttäjien keskuudessa ja vaikuttavatko ne näiden palveluiden käyttöön. Lisäksi tutkimuksella pyrittiin kartoittamaan korostuvatko verotuksen haasteet jonkin tietyn hyödykkeen tai palvelun kohdalla sekä tarkentamaan koettuja haasteita yleiseltä tasolta yksityiskohtaisemmiksi.

Jakamistalouden verotuksen ongelmista on keskusteltu paljon ja monen tahon näkemyksestä. Lähes poikkeuksetta verotuksen on todettu muodostavan ongelmia, riippumatta siitä puhuiko julkaisija ilmiön kasvamisen puolesta vai tätä vastaan. Tutkimuksissa ongelmia on katsottu syntyvän sekä jakamistalouden käyttäjille että Verohallinnolle. Opinnäytetyön tutkimuksella pyrittiin selvittämään, miten jakamistalouteen yksityishenkilöinä osallistuvat omakohtaisesti kokevat näitä havaittuja mahdollisia ongelmia, joita aiemmissa tutkimuksissa ja kannanotoissa on tuotu ilmi. Ennen opinnäytetyötä tiedostetut verotukselliset ongelmat perustuivat lähinnä eri alan asiantuntijoiden tekemiin päätelmiin mahdollisista ongelmista, eikä käyttäjien henkilökohtaista näkemystä asiasta oltu tutkittu.

Tutkimuksella pyrittiin selvittämään hidastaako nykyinen verotussääntely ilmiön kasvua tai estääkö se joiltain osin osallistumisen jopa kokonaan, vai koetaanko verotusta käyttäjien keskuudessa ylipäätään ongelmalliseksi nykyisellään. Tarkoituksena oli myös luoda johtopäätöksiä siitä, kannattaako tällaisen toiminnan verotukseen liittyviin kysymyksiin ja tulkintojen muuttamiseen kiinnittää julkishallinnon organisaatioissa resursseja ja mille verotuksen osa-alueelle näitä erityisesti tulisi kohdentaa.

Tutkimus kohdistettiin yksityishenkilöihin, jotka ovat osallistuneet jakamistalouteen palveluntarjoajana tai -hankkijana, sekä muille ilmiöstä kiinnostuneille henkilöille. Merkittävin osa jakamistalouden käyttäjistä on yksityishenkilöitä, joten heidän omakohtaisien

näkemyksensä selvittämisen koettiin vastaavan parhaiten opinnäytetyön tarkoitusta. Jakamistaloutta elinkeinotoimintanaan harjoittavat sekä muut yhteisöt rajattiin kyselyn ulkopuolelle selkeyden säilyttämiseksi, vaikka verokysymykset saattavat olla vaikuttavia tekijöitä myös heidän jakamistalouteen osallistumiseensa.

5.2 Tutkimustapa

Opinnäytetyön tutkimuksessa hyödynnettiin itsevalikoitunutta verkkokyselytutkimusta. Tällaisessa tutkimuksessa vastaajat kuuluvat tiettyyn kohderyhmään, jota avoimella verkkokyselylomakkeella tavoitellaan. Kyselyn vastaajat valikoituvat oman mielenkiintonsa perusteella ilman, että heihin otetaan suoraan henkilökohtaisesti yhteyttä tutkimuksen toteuttajan puolesta. Yksilön osallistumiseen voi vaikuttaa myös kyselyn aktiivisella ja vetoavalla mainonnalla. (Miettinen 2012, 20.)

Tutkimustavaksi valittiin itsevalikoituva näyte johtuen vaikeasti rajattavasta kohderyhmästä. Jakamistalouden käyttäjistä ei ole olemassa rekisteriä, johon pohjautuen tutkimus olisi voitu toteuttaa. Suunnitelmavaiheessa tutkimuksen pohjaksi mietittiin ikäryhmään pohjautuvaa perusjoukkoa, josta tutkimus voitaisiin toteuttaa satunnaisotantamenetelmällä. Ilmiö on kuitenkin vielä niin marginaalinen, ettei jokaisen ikäryhmään kuuluvan voida olettaa osallistuneen jakamistalouteen tai edes tietävän mitä termillä tarkoitetaan. Tällaisille yksilöille ohjautuessaan kyselyn luotettavuus olisi heikentynyt ja riski liian suurelle vastauskadolle olisi ollut huomattava. Tästä johtuen ikäryhmään kohdistuvaa satunnaisotantaa ei hyödynnetty tutkimuksessa, vaikka henkilökohtaisesti suunnattu kysely olisi voitu kokea vastaajien osalta merkityksellisemmäksi.

Itsevalikoitunutta kyselytutkimusta voidaan kritisoida suuresta vastauskadosta ja vastaajien yksipuolisesta valikoitumisesta (Miettinen 2012, 24-25). Vastauskatoon voidaan osittain vaikuttaa kyselylomakkeen huolellisella suunnittelulla. Kyselylomakkeen tulee olla sekä visuaalisesti että toiminnallisesti miellyttävä ja selkeä. Kysymykset on pyrittävä asettelemaan siten, ettei vastaajille muodostu mahdollisuutta ymmärtää kysymystä eritavoin tai toisin kuin tutkimuksen tekijä on tarkoittanut. Mitä pienemmällä vaivannäöllä kohderyhmän jäsen pystyy osallistumaan kyselyyn, sitä todennäköisemmin kyselyyn vastataan. Tämän vuoksi kysely tulee myös pitää tarpeeksi lyhyenä vastaajien mielenkiinnon ylläpitämiseksi. (KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto 2010.)

Annettaessa kohderyhmän jäsenille itselleen valinta päättää osallistumisestaan tutkimukseen voi aiheuttaa tilanteen, jossa vain tietyn näkökannan edustajat vastaavat kyselyyn (Miettinen 2012, 25).

Itsevalikoituneen verkkokyselyn rajoitteisiin lukeutuu edellytys internetin käyttöön osallistua kyselytutkimukseen (Miettinen 2012, 25). Opinnäytetyössä tätä ei nähty vastaajien valikoituvuuden kannalta ongelmaksi, koska tutkimuksen kohderyhmällä voidaan katsoa olevan poikkeuksetta mahdollisuus internetin käyttöön osallistua jakamistalouteen verkkopohjaisten palvelualustojen kautta. Tästä johtuen kysely voitiin toteuttaa kokonaan internetissä verkkokyselylomakkeella ilman, että vastaajille olisi tullut antaa mahdollisuus esimerkiksi postin kautta palautettaviin vastauksiin.

5.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Kohderyhmäksi tutkimukselle pyrittiin saamaan jakamistaloudesta kiinnostuneita henkilöitä. Erityisesti kyselyllä pyrittiin tavoittamaan sellaisia henkilöitä, jotka ovat jo jossain muodossa käyttäneet jakamistalouspalveluita, mutta tutkimuksesta ei myöskään rajattu pois aihealueesta kiinnostuneita, jotka vielä eivät olleet käyttäneet lainkaan jakamistalouspalveluita. Näin kysely saatiin kohdistettua aiheesta kiinnostuneille henkilöille, rajaamatta vastaajia tietyn maanosan tai käytetyn palvelun mukaan.

Kyselylomake toteutettiin Surveypal -verkkopalvelussa. Surveypalin kyselytyökalulla lomakkeesta saatiin visuaalisesti houkutteleva ja yleisilmeeltään selkeä. Erityisen tärkeänä vastaamiseen houkuttelevuuden kannalta pidettiin sitä, että kyselylomake oli mahdollista skaalata eri mobiililaitteisiin sopivaksi. Koska vastaajia tavoiteltiin eri Facebook-ryhmistä, oli vastaajille oltava mahdollista vastata kyselyyn heti myös puhelimella tai tabletilla, koska näitä laitteita käytetään enenevässä määrin internetin selailuun. Kynnys palata myöhemmin etsimään kyselyä olisi muodostunut suureksi ilman tätä mahdollisuutta ja siten karsinut huomattavan määrän vastaajia.

Kysely pidettiin Surveypalissa avoinna kahden viikon ajan. Alun perin tutkimuksesta oli tarkoitus tiedottaa vain kolmella eri kanavalla, mutta alun vähäisen vastausmäärän takia

tiedottamista meneillään olevasta tutkimuksesta laajennettiin reilusti. Nopealla reagoinnilla pyrittiin turvaamaan riittävän suuren vastausmäärän kertyminen. Laajentuneen tiedottamisen myötä kyselytutkimus oli esillä usealla sosiaalisen median kanavalla Facebookissa, LinkedInissä ja Twitterissä. Facebookissa tiedotusta tutkimuksesta kohdistettiin jakamistaloutta käsitteleville ryhmille, joita olivat muun muassa Jakamistalouden T&K-verkosto, Jakamistalous ja Airbnb Suomi. LinkedInissä ja Twitterissä tiedotusta kohdistettiin muun muassa asiasanoilla jakamistalous ja verotus.

5.4 Kyselylomakkeen rakenne

Kyselylomake (liite 1) pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyenä, siten että kysymyksiksi valittiin vain merkittävimpien vaikutusten tutkimista koskevia kysymyksiä. Tiivistämistä hankaloitti jakamistalouden monimuotoisuus, koska kysymykset täytyi suunnata sekä palveluntarjoajille että palvelunkäyttäjille. Kysymyksiin annettiin mahdollisimman paljon valmiita vastausvaihtoehtoja, jotta vastaajien työ helpottuisi. Valmiit vastausvaihtoehdot koettiin tärkeäksi, koska verotus on aiheena haasteellinen eivätkä vastaajat välttämättä olisi omin sanoin osanneet kertoa yksityiskohtaisesti mikä verotuksessa koetaan hankalaksi. Muutamissa kysymyksissä vastausvaihtoehdoksi annettiin myös Muu, mikä?, jolloin vastaajilla oli mahdollista valita vastaukseksi myös valmiiden vaihtoehtojen ulkopuolisia asioita. Lyhyydellä ja valmiilla vastausvaihtoehdoilla kyselyyn vastaamisen ja vastaamisen loppuunsaattamisen kynnyksiä madallettiin, jottei vastaajia karsiutuisi pitkätymisen tai turhautumisen takia.

Kyselylomakkeessa oli yhteensä 13 kysymystä. Kysymysten asettelun pohjana käytettiin helpoimmasta vaikeampaan asiaan etenevää järjestystä. Neljä ensimmäistä kysymystä selvittivät vastaajien taustatietoja, jotta saadaan tutkittua tuloksia myös henkilöön liittyvien muuttujien, muun muassa iän ja sukupuolen mukaan. Taustatietoja kerättiin, jotta vastauksia voitaisiin tarkastella myös henkilöön liittyviin muuttujiin vertailtuna.

Seuraavien kahden kysymyksen avulla selvitettiin vastaajien jakamistalouspalveluiden käyttöä. Kyselyyn oli mahdollista vastata palveluntarjoajana, palvelunkäyttäjänä tai lainkaan osallistumattomana jakamistalouspalveluiden käyttöön. Vastaajia pyydettiin myös erittelemään millaisten palveluiden osalta he ovat osallistuneet jakamistalouteen. Osallis-

tumismuodon ja käytettyjen palveluiden selvittämisellä haluttiin kartoittaa esiintyykö verotukseen liittyviä vaikeuksia erityisesti jonkin hyödykkeen kohdalla tai koetaanko ongelmia riippumatta siitä käytetäänkö palveluita tarjoajan vai hankkijan roolissa.

Viimeiset kuusi kysymystä keskittyivät suoraan jakamistalouden verotukseen. Näillä kysymyksillä selvitettiin palveluiden käyttäjien perehtyneisyyttä ja omia näkemyksiä jakamistalouden verotukseen, vaikutuksia palveluiden käyttöön sekä kartoitettiin missä kohdassa verotusongelmia konkreettisesti koetaan. Vastaajia pyydettiin myös valitsemaan omasta mielestään tärkein toimenpide, jolla verotusongelmia voitaisiin ratkoa tai helpottaa. Lopuksi vastaajille annettiin mahdollisuus kertoa vapaasti jakamistalouden verotuksesta asioita, joita ei kyselyssä muuten tullut ilmi. Viimeisenä kyselyssä annettiin vapaaehtoisille mahdollisuus jättää yhteystietonsa mahdollista jatkotutkimusta varten, joka voitaisiin toteuttaa opinnäytetyössä tehtyyn määrälliseen tutkimukseen pohjautuen.

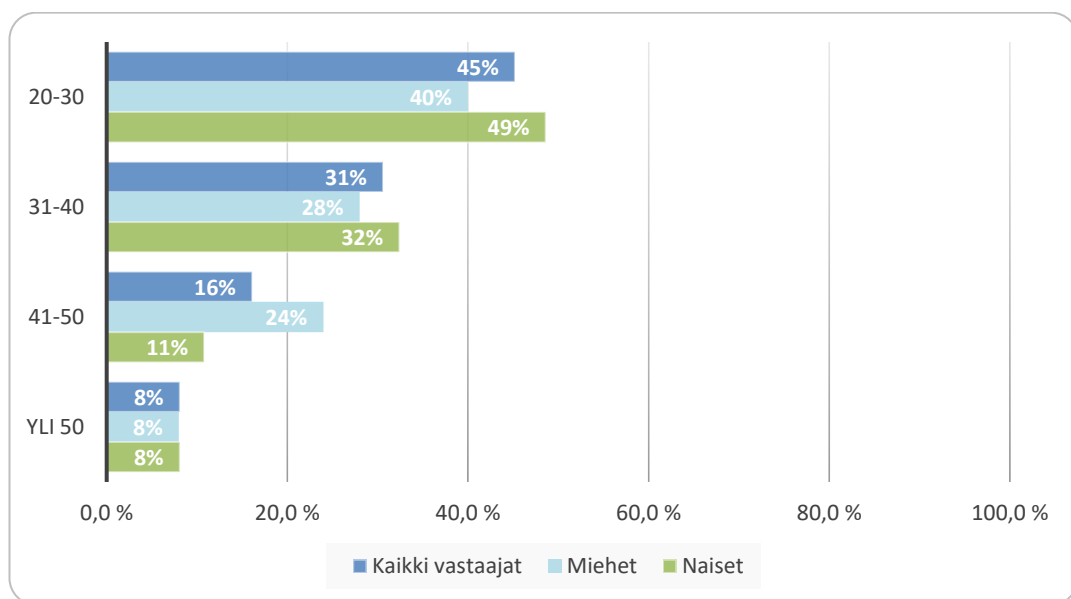
Kyselytutkimukseen valittiin vain kysymyksiä, joihin vastaajat pystyivät vastaamaan yleisellä tasolla tai oman mielipiteensä mukaan. Vastaajien omaan ilmoittamisvelvollisuuteen ja muita omaan verotukseen liittyviä asioita ei kyselyssä selvitetty lainkaan tietojen arkaluonteisuuden vuoksi. Vastaajien omaan toimintaan liittyvien kysymysten koettiin olevan liian henkilökohtaisia käytettyyn tutkimusmenetelmään verraten. Esimerkiksi tulojen ilmoittamisen selvittäminen verkkokyselyllä olisi saatettu kokea provosoi-vaksi tai liian henkilökohtaiseksi. Lisäksi tällaisten kysymysten osalta myös vastausten luotettavuuden arviointi olisi ollut hankalaa.

5.5 Tutkimuksen tulokset

Kyselylomake pidettiin avoinna kaksi viikkoa ajalla 5.-20.3.2018. Kyselyyn saatiin vastauksia tuona aikana yhteensä 67 kappaletta. Seuraavana opinnäytetyössä on tutkittu ja analysoitu kyselyyn saatuja vastauksia. Analysoinnissa on käytetty avuksi Microsoft Excel -taulukkolaskentaa sekä Surveypal -verkkokyselypalvelun omia tutkimustulosten analysointityökaluja.

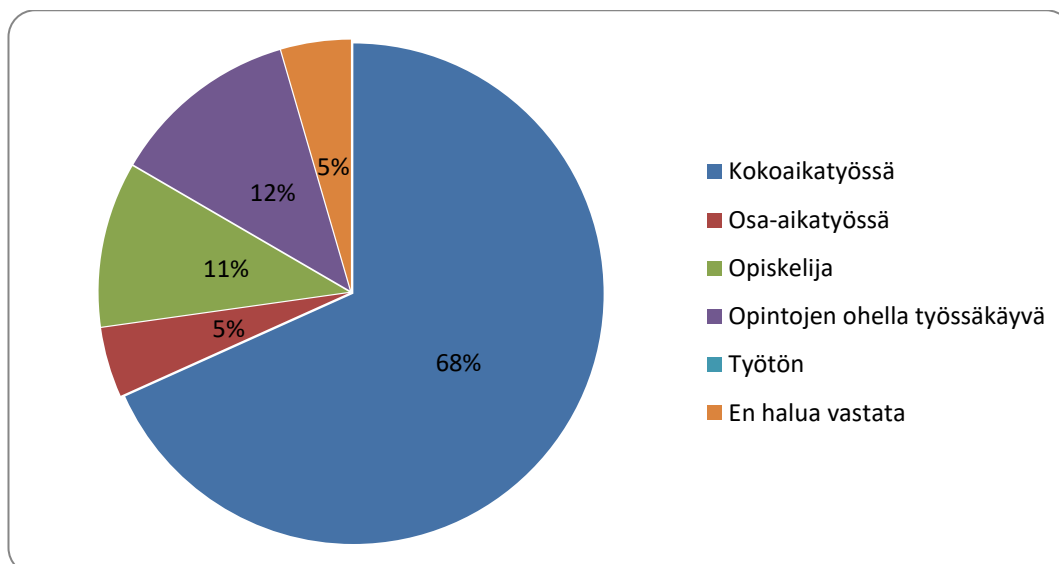
5.5.1 Taustatiedot

Vastaajien taustatiedoista selvitettiin vastaajan ikä, sukupuoli, asuinalue ja työllisyystilanne. Kyselyyn saatiin vastauksia kaikista muista paitsi alle 20-vuotiaiden ikäryhmästä. Suurin osa vastaajista (n=61) sijoittui 20-30-vuotiaiden ikäryhmään, joiden osuus kaikista vastaajista oli 45 %. Vastaajista 61 % (n=41) oli naisia ja 38 % (n=26) miehiä. Vastaajia tavoitettiin yhdeksän eri maakunnan alueelta, joista eniten Uudeltamaalta (31 %) ja Pirkanmaalta (25 %). Miesten ja naisten välillä vastaajien ikäjakauma oli hyvin yhtenäinen. Molempien osalta vastauksia saatiin 20-30-vuotiaiden ikäryhmästä lähtien järjestyksessä laskevasti kohti yli 50-vuotiaiden ikäryhmää.

KUVIO 1. Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma

Huomattavan suuri osa vastaajista (68 %) oli kokoaikatyössä. Opiskelijoita ja opintojen ohella työssäkäyviä vastaajia oli yhteensä noin 23 %. Alle viisi prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa osa-aikatyössä. Vastaajista kolme ei halunnut vastata työllisyystilannetta koskevaan kysymykseen.

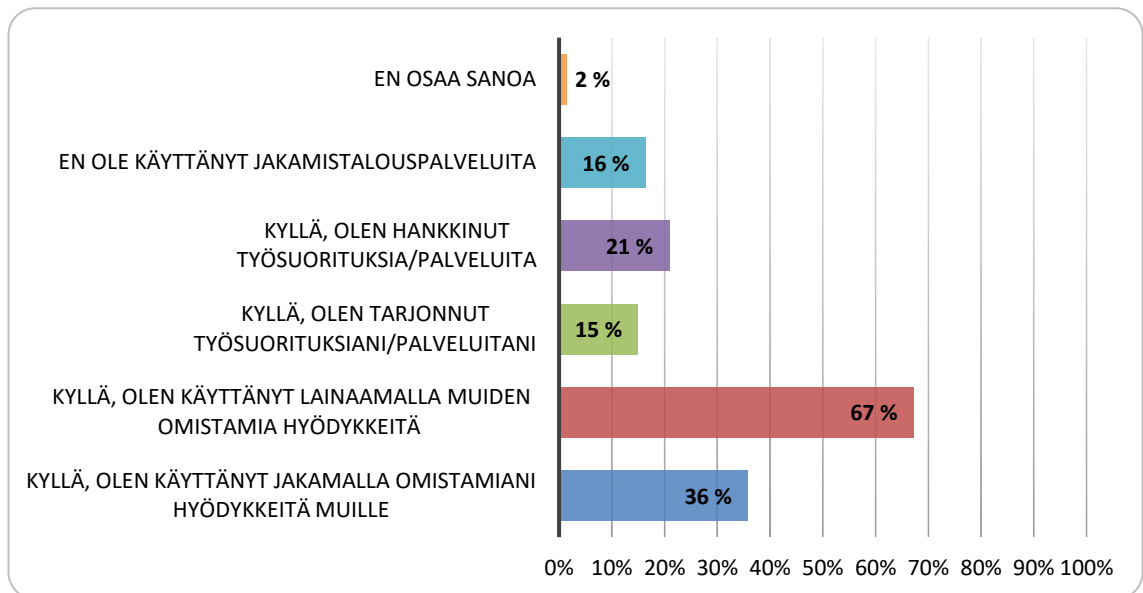

KUVIO 2. Vastaajien työllisyystilanne (n=65)

Vastaajien ilmoittamien taustamuuttujien mukaan jakamistalouspalveluiden käyttö on yleisintä työssäkäyvien 20-40-vuotiaiden keskuudessa. Odotuksien mukaisesti kyselyyn saatiin vastauksia eniten pääkaupunkiseudun alueelta, jossa suurin osa jakamistalouden palvelualustoista toimii. Taustamuuttujat ovat yhdenmukaisia Euroopan komission vuonna 2016 teettämän yhteistyöalustojen käyttöä koskevan tutkimuksen kanssa. Kyseisen tutkimuksen mukaan keskimääräistä todennäköisemmin jakamistalousalustoista tietoisia ovat 15-39-vuotiaat korkeakoulutetut, pienessä/keskisuudessa tai suuressa kaupungissa asuvat yksityisyrittäjät ja työntekijät. (European Commission 2016, 11.)

5.5.2 Jakamistalouspalveluiden käyttö

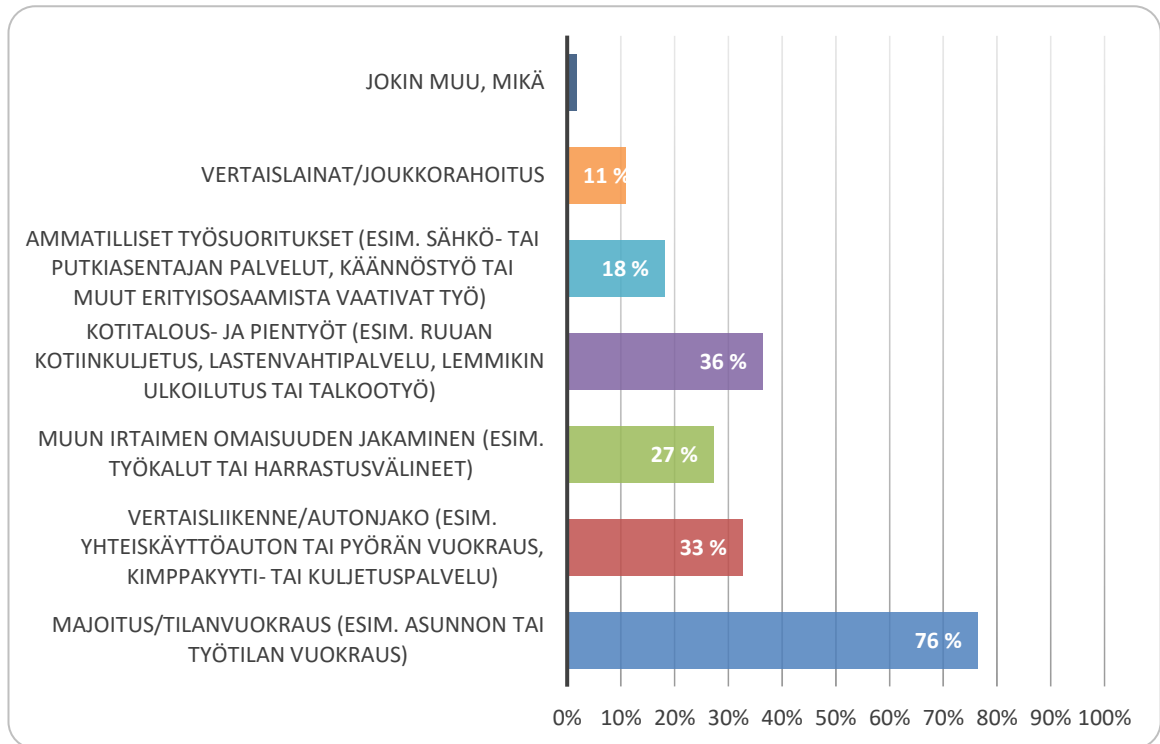
Taustatietojen jälkeisessä osiossa kyselyssä kartoitettiin vastaajien jakamistalouspalveluiden käyttöä ja käytettyjen palveluiden tyyppiä. Yli 80 % vastaajista kertoi käyttäneensä ainakin yhtä jakamistalouspalvelun muotoa. Yleisimmät käytetyt osallistumismuodot liittyivät tavaroiden jakamiseen. Eniten vastauksia saatiin käyttäjiltä, jotka ovat lainanneet muiden omistamia hyödykkeitä (n=45). Toiseksi yleisin osallistumismuoto oli omien tavaroiden jakaminen muille (n=24). Viidennes vastaajista oli hankkinut toisten tarjoamia palveluita tai työsuoritteita ja 15 % tarjonnut itse palveluita tai työsuoritteita. Vastaajista 11 ei ollut käyttänyt jakamistalouspalveluita. Yksi vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon En osaa sanoa.

KUVIO 3. Jakamistalouden osallistujaroolit (n=67)

Seuraavassa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kertomaan millaisiin hyödykkeisiin tai palveluihin heidän käyttämänsä jakamistalouspalvelut ovat kohdistuneet. Valmiiksi vastausvaihtoehtoiksi asetettiin Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (2017a, 13) mukaiset jakamistalouden markkinoiden päätoimintasektorit (5 kpl) lisättynä vaihtoehdolla *muun irtaimen omaisuuden jakaminen*. Vastaajille annettiin myös vapaalla kentällä mahdollisuus vastata valmiiden vaihtoehtojen ulkopuolelta.

Selvästi eniten vastaajien käyttämät palvelut ovat kohdistuneet majoitukseen ja tilanvuokraukseen (76 %). Muiden palvelutyyppeihin kohdalla käytön jakautuminen oli tasaisempaa. Yksi vastaajista oli ilmoittanut palvelutyypiksi perinteisen maaseudun toiminnan, saatu marjoja, annettu polttopuita ym.

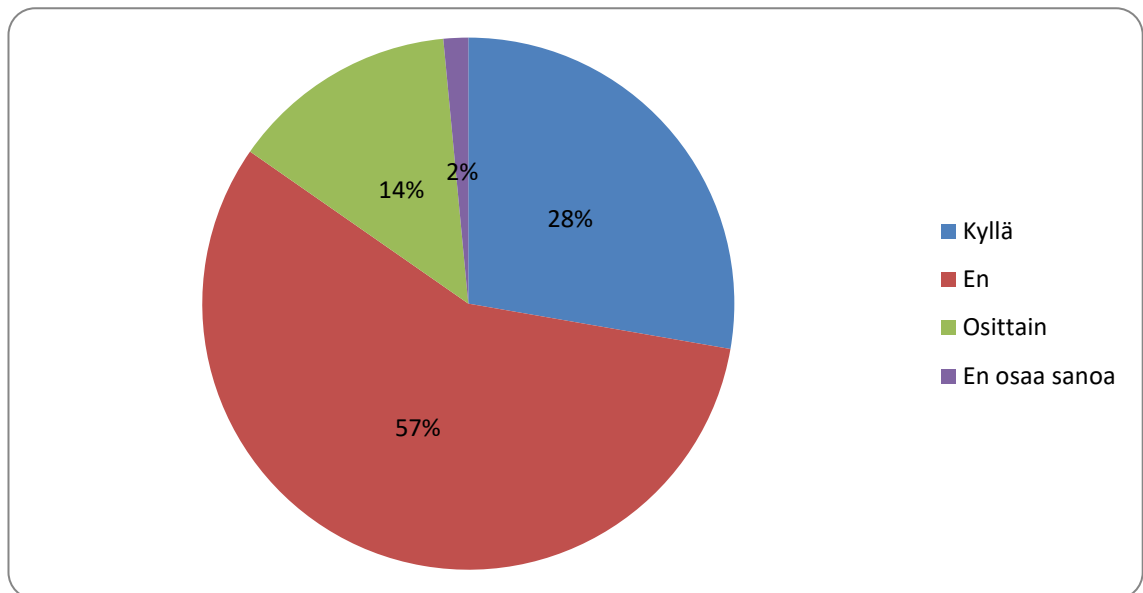
KUVIO 4. Jakamistalouden toimialat (n=55)

Tutkimustuloksista oli havaittavissa naisvastaajien käyttävän jakamistalouspalveluita monipuolisemmin, sillä ainoastaan vertaislainauksen/joukkorahoituksen osalta vastaajista enemmistö oli miehiä.

Odotusten mukaisesti yleisimmin vastaajat olivat käyttäneet jakamistaloutta hankkimalla majoitusta muilta käyttäjiltä. Toisaalta kyseisen toimialan isot kansainväliset toimijat, kuten Airbnb, tekevät majoituksen jakamisesta todennäköisesti helpoimmin jakamistaloudeksi mielletävän palvelutyyppin, joka voi myös vaikuttaa kyseisen vastausvaihtoehdon suureen esiintyvyyteen.

5.5.3 Verotuksen vaikutukset

Ennen varsinaisten verotuksen vaikutusten arviointia vastaajia pyydettiin kertomaan omaavatko he tietämystä jakamistalouteen liittyvästä verotuksesta. Jopa 57 % vastaajista ilmoitti, ettei ole tietoinen tai ottanut selvää jakamistalouden verotuksesta. Verotuksesta tietoisia vastaajista oli 28 %. Osittain verotustietoisia vastaajista oli 14 %.

KUVIO 5. Vastaajien tietämys jakamistalouden verotuksesta (n=65)

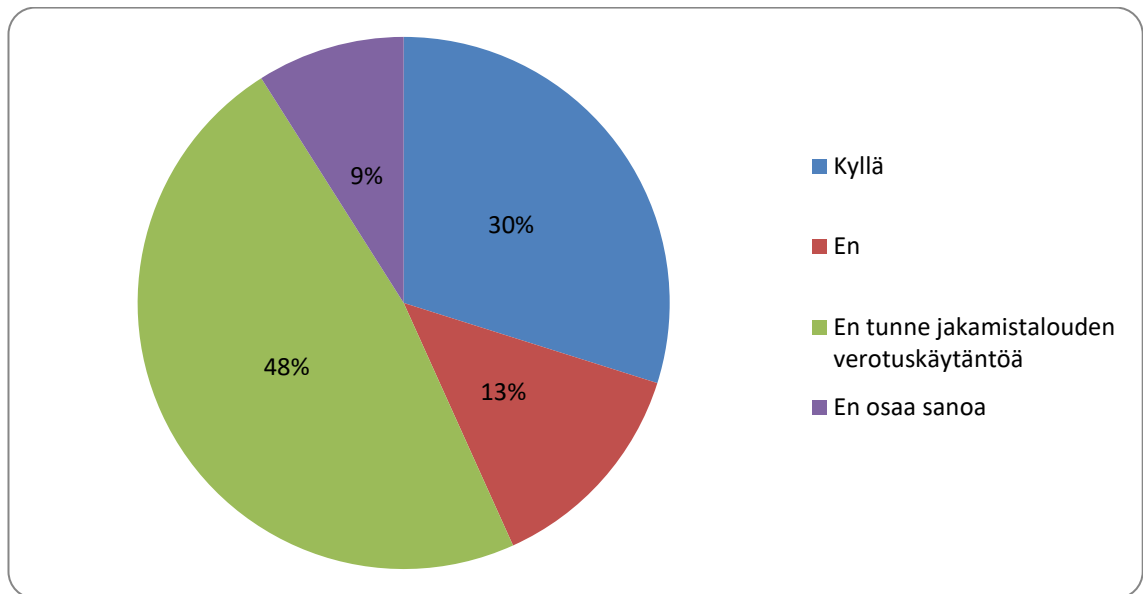
Vastauksista ilmeni, että myöskään he, jotka luultavimmin ovat saaneet veronalaisia tuloja jakamistaloudesta, eivät olleet tietoisia tai ottaneet selvää verotuksesta. Tämä on pääteltävissä siitä, että suurin osa vastauksista oli kielteisiä sellaisten vastaajien osalta, jotka ovat käyttäneet palveluita jakamalla omistamiaan hyödykkeitä muille (56 %) sekä vastaajilla, jotka ovat tarjonneet työsuorituksiaan/palveluitaan muille (70 %).

Vastaajien tietoisuus verotuksesta vaihteli ikäryhmittäin huomattavasti. Eniten verotuksesta tietämättömiä oli 20-30-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa 70 % vastasi kysymykseen kielteisesti. 31-40-vuotiaiden kohdalla vastaukset jakautuivat tasaisesti, sillä 44 % vastaajista ei ollut tietoisia verotuksesta, mutta kuitenkin sekä kyllä että osittain vastaukset saivat molemmat 28 % ikäryhmän vastauksista. Ikäryhmästä 41-50-vuotiaat 89 % ilmoitti olevansa tietoinen tai ottanut selvää jakamistalouden verotuksesta. Sen sijaan yli 50-vuotiaiden kohdalla tilanne kääntyi aivan toisin, sillä 80 % vastaajista ei ollut tietoisia tai ottanut selvää jakamistaloustulojen verotuksesta.

Verotuksesta tietämättömien vastaajien suuri osuus oli yllättävä, mutta tukee täysin tutkimuksen myötä syntynyttä havaintoa siitä, että jakamistaloustoiminnan ei yksinkertaisesti tiedetä olevan veronalaista toimintaa tavallisten yksityishenkilöiden kohdalla.

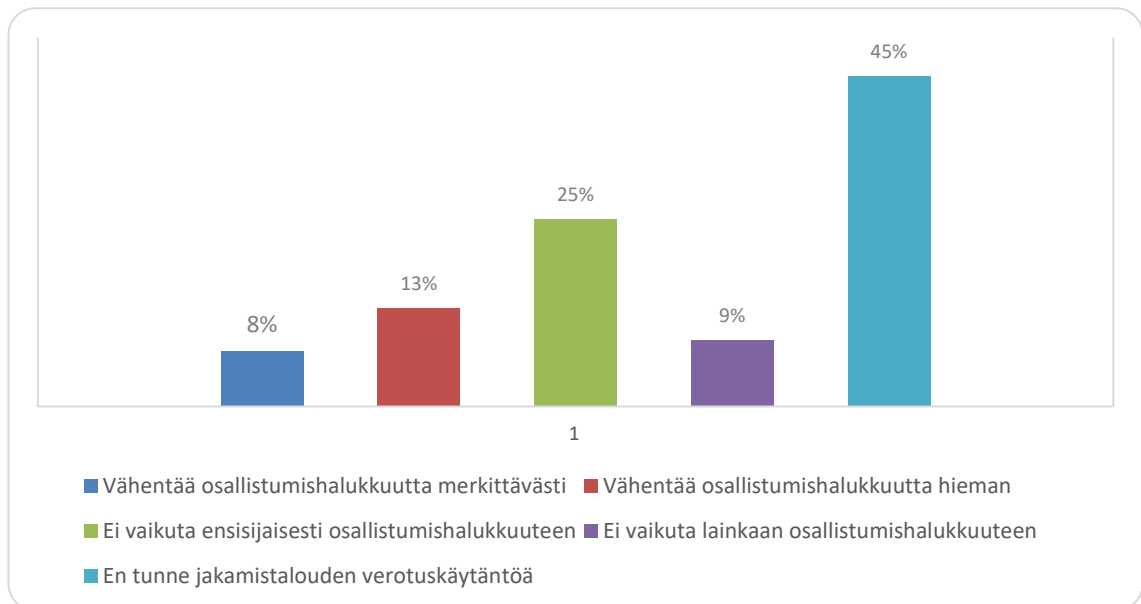
Seuraavaksi vastaajia pyydettiin kertomaan ovatko he kokeneet jakamistalouteen liittyvän verotuksen vaikeaksi. Lähes puolet (48 %) vastaajista kertoi myös tämän kysymyksen

kohdalla ettei tunne jakamistalouden verotuskäytäntöä, joten vastaukset ovat linjassa verotustietämystä koskevan kysymyksen kanssa. Noin 30 % vastaajista kertoi kokeneensa jakamistalouden verotuskäytännön vaikeaksi. Vastaajia, jotka eivät olleet kokeneet verotusta vaikeaksi, oli 13 % kaikista vastaajista. Tämä kysymys sai kaikista kysymyksistä eniten en osaa sanoa vastauksia, joita oli kaikkiaan 9 % kysymykseen vastanneista.

KUVIO 6. Oletko kokenut jakamistalouden käyttämiseen liittyvän verotuksen vaikeaksi? (n=67)

Loput kysymyksistä keskittyivät varsinaisten vaikutusten selvittämiseen. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko verotus jakamistalousilmiölle jarruttava tekijä vai tulee ko ilmio kasvamaan verotuksesta riippumatta. Vastaajista (n=67) yhteensä 21 % oli sitä mieltä, että nykyinen verotuskäytäntö vaikuttaa merkittävästi tai hieman vähentävästi heidän osallistumishalukkuuteensa jakamistalouspalveluiden käyttöön. Neljännes vastaajista koki, ettei nykyinen verotus ensisijaisesti vaikuta heidän osallistumishalukkuuteensa. Tässäkin vastauksessa suurin osa toi esiin sen, ettei heillä ole tietämystä jakamistalouteen liittyvästä verotuksesta. Vastaajista 9 %:lle verotuskäytännöllä ei ollut lainkaan merkitystä osallistumishalukkuuden kannalta.

KUVIO 7. Verotuskäytännön vaikutus osallistumishalukkuuteen (n=67)

Kysymyksen kohdalla suuri verotuksesta tietämättömien vastaajien osuus vaikuttaa tuloksen arviointiin. Vastauksista voidaan päätellä, että jakamistaloustoimintaa harjoitetaan suurimmaksi osaksi huolimatta verotuskäytännöstä.

Seuraavaksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, johtaako nykyinen verotuskäytäntö jonkin jakamistalouspalvelun kohdalla palvelun käyttämättä jättämiseen. Vastaajia pyydettiin kertomaan ovatko he joskus jättäneet jotakin palvelua käyttämättä verotuskäytännöstä johtuen. Suurin osa (62 %) vastaajista ei ollut jättänyt käyttämättä mitään jakamistalouden palveluita verotuksesta johtuvista syistä.

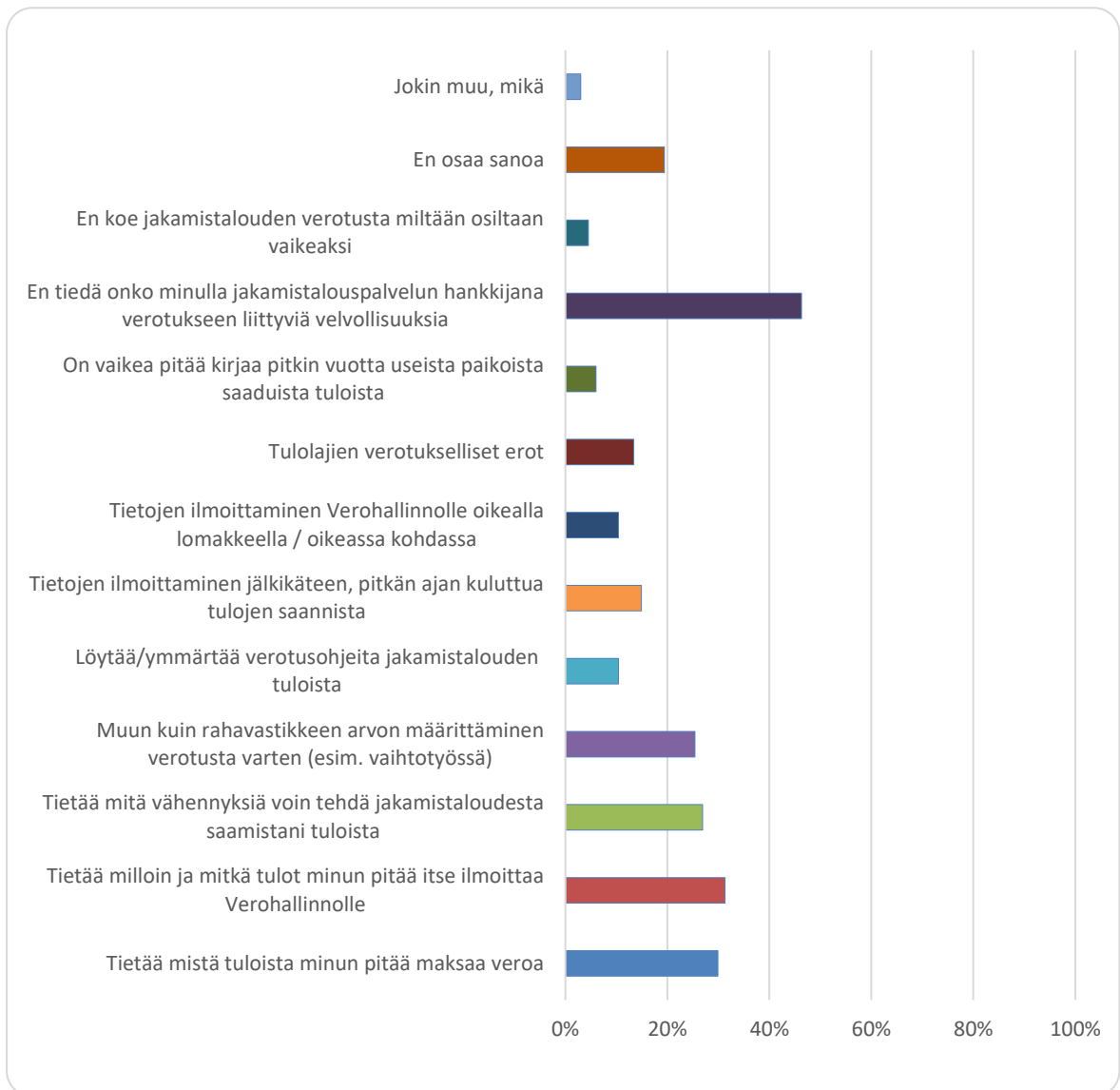
Kolme vastausvaihtoehtoa, oman asunnon jakaminen muille, työn tai palvelun suorittaminen vaihtotyönä sekä työn tai palvelun vastaanottaminen vaihtotyönä, saivat vastaajilta ääniä kymmenen prosentin molemmin puolin. Nämä kolme olivat ilmoitettu useimmiten käyttämättä jätetyiksi palveluiksi verotuksesta johtuen. Muiden vastausvaihtoehtojen osalta verotus oli vastaajien keskuudessa johtanut käyttämättä jättämiseen ainoastaan 1-5 %:n välillä. Kaksitoista vastaajaa ei ollut käyttänyt jakamistalouspalveluita.

Kysymykseen annettiin kaksi vapaamuotoista vastausta. Toinen vastaajista kertoi, ettei ole itse jakanut omaisuuttaan tai palveluitaan muille, vaan on ainoastaan itse ostanut palveluita muilta. Oletettavasti vastaaja ei ollut jättänyt kuitenkaan ilmoittamiaan palveluita

hankkimatta verotuksesta johtuen, koska sitä ei vastauksessa tuoda ilmi. Toinen vapaa-
muotoinen vastaus on katsottavissa ennemmin kannanotoksi kuin vastaukseksi kysymyk-
seen onko vastaaja jättänyt käyttämättä jakamistalouspalveluita verotuksesta johtuen.
Vastauksessa on todettu ainoastaan tuote tuotteesta ja palvelu palvelusta ja kaiken muun
olevan ansaintaa, joka pitää verottaa, jos se on toiminnaltaan merkittävää. Kirjoituksesta
ei voida päätellä vastausta esitettyyn kysymykseen.

Odotusten mukaisesti niiden vastaajien kohdalla, jotka olivat vastanneet jättäneensä käyt-
tämättä jakamistalouspalveluita verotuksesta johtuen, nykyisen verotuskäytännön koet-
tiin vaikuttavan huomattavasti selvemmin vähentävästi osallistumishalukkuuteen. Heidän
kohdallaan verotus koettiin merkittävästi tai hieman osallistumishalukkuutta vähentävänä
tekijänä jopa 79 %:lla vastaajista. Huomionarvoista on myös se, että jakamistalouspalve-
luita käyttämättä jättäneistä vastaajista selkeästi suuri osa (71 %) oli vastannut olevansa
tietoinen tai ottanut selvää jakamistalouden verotuksesta. Työn/palvelun vastaanottami-
nen tai suorittaminen vaihtotyönä oli jäänyt käyttämättä verotuksesta johtuen huomatta-
vasti useammin miehillä kuin naisilla.

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin tarkentamaan, mitkä asiat jakamistalouteen liittyvässä
verotuksessa koetaan hankalaksi. Kysymykseen annettiin useita valmiita vastausvaihto-
ehtoja ja vastaajilla oli mahdollisuus valita näistä useita. Valintoja kaikkiin vastausvaih-
toehtoihin tuli yhteensä 162 kappaletta. Keskimäärin jokainen vastaaja on valinnut 2,42
vastausvaihtoehtoa. Jos vastaajista vähennetään ne, jotka ovat vastanneet en osaa sanoa
(n=12), keskimääräiseksi vastausvaihtoehtojen valintamääräksi saadaan 2,95 vastausta
per osallistuja.

KUVIO 8. Jakamistalouden verotuksessa hankalaksi koetut seikat (n=67)

Eniten vastauksia kertyi jakamistalouspalvelun hankkijan velvollisuuksiin liittyvään epä-tietoisuuteen. Seuraavaksi eniten vastauksia saaneet vaihtoehdot liittyivät jakamistalouden tulojen veronalaisuuteen ja ilmoittamiskäytäntöön sekä tulosta tehtäviin vähennyksiin. Odotusten mukaisesti tulojen ilmoittamiseen liittyvät asiat nousivat kyselyssä esiin, sillä juuri tämä on nostettu useissa aiemmissa julkaisuissa verotuksen kompastuskiveksi.

Tulotietojen ilmoittaminen jälkikäteen ja tulolajien verotukselliset erot saivat molemmat vastauksia noin 15 %:lta vastaajista. Hieman yli 65 % tulolajien verotukselliset erot vaikeaksi kokevista oli käyttänyt jakamistalouspalveluita majoituksen ja muun tilanvuokrauksen toimialalla. Vastausvaihtoehdot verotusohjeiden löytäminen tai ymmärtäminen

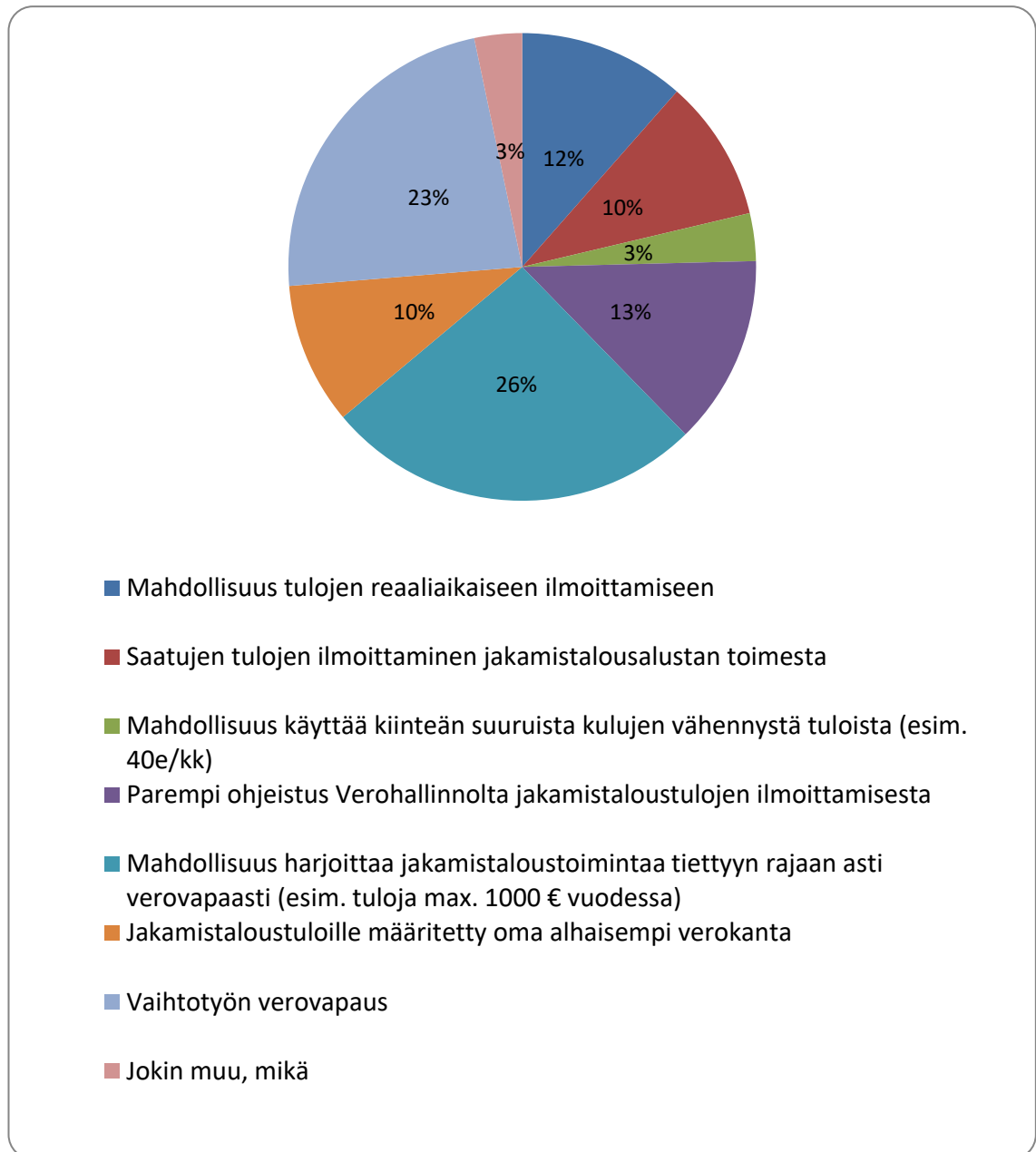
sekä tietojen ilmoittaminen oikealla lomakkeella/oikeassa paikassa ovat kumpikin saaneet 10 % annetuista vastauksista. Yllättävää verotusohjeiden löytäminen tai ymmärtäminen vaihtoehdon valinneiden kohdalla oli, että heistä 71 % oli vastannut aiemmin kielteisesti kysymykseen oletko tietoinen tai ottanut selvää jakamistalouden verotuksesta.

Kysymykseen saatiin myös kaksi vapaasti muotoiltua vastausta. Ensimmäinen vastaaja kertoi kokeneensa vaikeaksi epävarmuuden siitä, hoitaako vastapuoli velvoitteet esimerkiksi tilatessaan kotisiivouksen. Tämä on vastaajalta hyvä huomio ja aiheellinen huolenaihe, sillä palvelunhankkijalla ei ole mitään takeita siitä ilmoittaako palveluntarjoaja jakamisesta saaneensa tulot veronalaisina tuloinaan.

Toinen vapaamuotoisen vastauksen antanut vastaaja on kyseenalaistanut ilmoittamisvelvollisuuden esittämällä kysymyksen, jos tekisi rahaa vastaan työtä/palvelua niin miksi ilmoittaisi siitä verottajalle. Vastaus edustaa hyvin juuri tämän hetkistä ongelmaa tulojen ilmoittamisen osalta. Jakamistaloudesta saatujen tulojen ilmoittamista ei välttämättä koeta tarpeelliseksi tai ajatellaan ettei niitä tarvitse ilmoittaa, jos on todennäköistä etteivät tulotiedot päädy muutoin verottajan tietoon. Oli yllättävää, mutta tutkimustulosten kannalta erittäin positiivista, että asia tuli tässä tutkimuksessa ilmi, sillä myös jossain määrin esiintyvä yleinen negatiivinen asenne verottajaa kohtaan vaikuttanee kokemukseen verotuksesta myös jakamistalouden tulojen osalta.

Huomion arvoista vastauksissa on se, että alle viisi prosenttia (n=3) kaikista vastaajista on sitä mieltä ettei koe verotusta miltään osin vaikeaksi. Näistä vastaajista ainoastaan yksi on käyttänyt jakamistalouspalveluita myös palveluntarjoajan roolissa jakamalla omistamiaan hyödykkeitä muille. Kaksi muuta vastaajaa on käyttänyt jakamistalouspalveluita lainaamalla toisten omistamia hyödykkeitä. Vastauksista voidaan päätellä verotuksen koettavan vaikeaksi ainakin joltakin osa-alueelta lähes poikkeuksetta palveluntarjoajan roolissa toimivien käyttäjien keskuudessa. Palvelunhankkijoiden roolissa toimivien keskuudessa korostuu epätietoisuus palvelun hankintaan liittyvistä omista velvollisuuksista. Epävarmuutta myös verotukseen liittyvistä palvelunhankkijan velvollisuuksista saattaa lisätä yhdistäminen työnantajasuorituksiin liittyviin palvelunhankkijan velvollisuuksiin.

Viimeisenä varsinaisena kysymyksenä vastaajilta haettiin ideoita jakamistalouteen liittyvän verotuksen helpottamiseen liittyen. Vastaajia pyydettiin valitsemaan yksi tärkeimmäksi katsovansa muutos tai kehitysehdotus jakamistalouden verotukseen liittyen. Vastausvaihtoehdoista kaikki saivat jonkin verran kannatusta.

KUVIO 9. Kehitysehdotukset jakamistalouden verotukseen (n=61)

Suosituimmaksi ehdotukseksi (26 %) vastaajat olivat valinneet mahdollisuuden harjoittaa jakamistaloutta tiettyyn rajaan asti verovapaasti. Lähes yhtä paljon vastauksia (23 %) sai vaihtotyön verovapautta kannattava vastausvaihtoehto. Hieman yllättäen 13 % vastaajista

toivoi parempaa ohjeistusta Verohallinnolta jakamistaloustulojen ilmoittamisesta. Ohjeistusta toivoneiden määrä ylitti jopa vastausvaihtoehdot reaaliaikaisesta ilmoittamisesta (11 %) ja tulojen ilmoittamisen palvelualustan toimesta (10 %).

Jälleen kysymykseen saatiin kaksi vapaamuotoista vastausta. Ensimmäinen vastaaja on esittänyt tasa-arvoista kohtelua välitys- ja komissiotoiminnalle. Toinen vastaaja on muodostanut yhdistelmän valmiista vastausvaihtoehdoista, esittämällä kehitysehdotukseksi reaaliaikaista seurantaa, jolle on asetettu ansaintaraja ja sen jälkeen toimitettava verotus, koska reaaliaikaisuus tekee pelistä reilun myös ostajalle.

Reaaliaikaista tulojen ilmoittamista tärkeimpänä pitäneistä vastaajista kaikki ovat käyttäneet jakamistalouspalveluita majoituksen ja tilanvuokrauksen toimialalla. Tästä on nähtävissä, että tarve reaaliaikaiselle ilmoittamiselle on selkeintä majoituspalvelujen kohdalla. Majoituspaikkoja jaetaan pitkin vuotta toistuvasti tai jopa jatkuvasti, jolloin palveluntarjoaja saattaa saada tuloja toiminnastaan vaikka viikoittain, mutta joutuu silti ilmoittamaan ne vasta seuraavan vuoden puolella toimitettavan verotuksen yhteydessä.

Vaihtotyön verovapautta tärkeimpänä pitävistä vastaajista noin 70 % oli käyttänyt jakamistalouspalveluita joko tarjoamalla työsuorituksiaan/palveluitaan muille tai hankkimalla työsuorituksia/palveluita muilta. Vaihtotyön verovapaus sai siis hieman kannatusta myös sellaisilta vastaajilta, jotka eivät olleet hankkineet tai tarjonneet itse palveluita vaihtotyönä. Vaihtotyön verovapaus oli eniten vastauksia saanut vaihtoehto 31-40-vuotiaiden ikäryhmässä (37 %).

Vastauksista ilmeni mielenkiintoinen havainto, sillä kaikki tulojen ilmoittamista jakamistalousalustan toimesta kannattaneet vastaukset olivat miehiltä. Miesten iällä ei ollut juuri vaikutusta kyseiseen valintaan, vaan vastausta oli valittu kaikissa ikäryhmissä. Sen sijaan mahdollisuutta tulojen reaaliaikaiseen ilmoittamiseen ei miesten vastauksissa koettu tarpeelliseksi, sillä tulojen reaaliaikaisen ilmoittamisen tärkeimpänä kehitysehdotuksena olivat lähes poikkeuksetta (83%) nähneet 20-30-vuotiaiden ikäryhmään sijoittuvat naisvastaajat.

5.5.4 Muut esille tulleet asiat

Kyselyn lopussa vastaajille annettiin mahdollisuus vapaasti tuoda esiin asioita, joita ei kyselytutkimuksessa muutoin tullut ilmi. Vapaa sana -kenttään saatiin ilahduttavan paljon vastauksia (n=11), sillä varsin herkästi vastaajan omaa kirjoittamista vaativat kohdat jätetään tyhjäksi, jos ne ovat vapaaehtoisia. Vapaamuotoiset vastaukset ovat opinnäytetyön liitteenä (liite 2).

Jakamistalouspalveluiden käyttäjien tietämättömyys verotuksesta on huomattavissa myös vapaan ilmaisun kohdassa. Kaksi ensimmäistä vastausta edustavat juurikin näitä tietämättömyyteen liittyviä tutkimuksen tuloksia. Ensimmäinen vastaaja on kertonut, ettei tiedä miten suurista rahamääristä pitäisi olla kyse, jotta määrä on verotuksen alainen. Toinen vastaaja on ilmoittanut suoraan, ettei tiedä aiheesta yhtään mitään ja vasta kyselyn myötä vastaajalle on selvinnyt, että jakamistalouteen ylipäänsä liittyy verotusasioita. Yksi vastaaja on toivonut, että asiasta voisi olla olemassa jonkinlainen yksinkertainen rautalankaohje. Vastaaja jatkaa kuitenkin toteamalla, että sellainen voi jo ollakin, mutta ei ole huomannut. Myös neljäs mielipiteensä ilmaissut henkilö on todennut lyhyesti ja ytimekkäästi ainoastaan jakamistaloustulojen jäävän usein verottamatta.

Näistä vastauksista on tulkittavissa, että verosääntely edes pääpiirteiltään ei välttämättä ole kovinkaan monen jakamistalouspalveluita käyttävän yksityishenkilön tietoisuudessa. Lisäksi verotuksen vaikeaselkoisuus tulee esiin ensimmäisen vastauksen kohdalla, jossa vastaaja kenties on kuullut arvonlisäverotuksen euromääräisestä rajasta, joka ei liity tuloverotukseen ja saatujen tulojen veronalaisuuteen.

Useammassa vastauksessa on tuotu ilmi kulujen vähentämiseen liittyviä seikkoja. Yksi vastaajista on kertonut, ettei osaa määritellä kohtuullisesti, mutta oikeudenmukaisesti, Airbnb-toimintaan liittyviä kuluja (vesi, sähkö, pesuaineet, wc-paperit, kahvi tee ym.), koska vastaajalla itselläänkään ei ole niistä täysin tarkkaa tietoa. Myös toinen vastaaja on todennut majoitusvuokrauksen kuluista samansuuntaisesti, kertoen asuvansa itse asunnossa, jonka huoneita myös vuokraa, ja siksi kuluja on vaikea laskea vuokraukseen kohdistuvilta osiltaan, kun asunto on sekä omassa että vuokrauskäytössä. Kolmannesta kuuluihin liittyvästä vastauksesta sen sijaan ilmenee positiivisuutta, sillä vastaajan mukaan Suomessa jakamistalous toimii hyvin, koska täällä verotuksessa saa vähentää kulut. Hä-

nen mukaansa esimerkiksi Eestissä jakamistalous on tehty hankalaksi, koska ei voi vähentää kuluja, jotka ikään kuin rohkaisevat ihmisiä verovilppiin. Lopuksi vastauksessa todetaan, että onneksi Suomen kansalaisena Suomen verotussäännöt pätevät myös Eettiin, eli hän voi vähentää Eestin kulut Suomen verotuksessa ja tuplaverotusta ei ole.

Yhdessä vastauksessa on tuotu esiin kaksi huomiota. Ensin on todettu, että välitys- ja komissiotoimintaa koskevat säännöt tulee olla samanlaiset. Lisäksi vastaajan mukaan muu vuokraustoiminta ei voi olla verovapaata, jos se alustan kautta jakaen on verollista, vaan niiden tulee olla tasa-arvoista. Hieman samaa on havaittavissa toisen vastaajan kirjoituksesta, jonka mukaan jos jakamistaloudessa on kyse toiminnasta, joka sitoo pääomaa (kuljetuspalvelut yms.), on kohtuutonta tehdä sitä jakamistalouden ajatusten perusteella, koska joku toinen voi yrittää elää ja elättää itsensä maksaen kaikesta toiminnastaan verot ym. Saman vastaajan mukaan satunnaiset pikkukeikat ovat myrkyä yritystoiminnalle, mutta ymmärrystä on kuitenkin palveluksia kohtaan, kuten ostosten kotiin kantamiselle toisen ollessa kipeänä.

Molemmat vastaukset ovat erittäin hyviä huomioita, ja tuovat tutkimukseen myös elinkeinonharjoittajien näkökulmaa. Vastaukset on yhdistettävissä perinteistä toimintaa harjoittavien yritysten hätään asiakkaiden karkaamisesta vertaistoimijoiden markkinoille, jossa palvelujen hinnat voivat usein olla matalammat. Useilla toimialoilla ammattimaista toimintaa säännellään eri tavoin, jolloin hintakilpailu vertaistoimijoiden kanssa on vaikeaa.

Seuraava vastaaja on nähnyt asian huomattavasti eri tavoin kuin edellinen vastaaja. Hänen vastauksensa kuului seuraavasti: *”Maapallolla luonnonvarat on vähenemässä koko ajan huimaa vauhtia ja ilmastonmuutos uhkaa tulevia sukupolvia. Mielestäni jakamistalouden verottaminen yleensäkin on ihan hullua. Monta asiaa olisi varmasti paremmin, kun jakamistaloutta tuettaisiin kaikin keinoin. Ihmiset toimisivat yhteisöllisemmin, luonnonvaroja säästyisi ja myös vähävaraisemmilla olisi mahdollisuus saada hyödykkeitä käyttöönsä enemmän. Suomen tulisi olla edelläkävijä tässä asiassa ja tukea jakamistaloutta kaikin keinoin, ei estää sitä verottamalla!”*

Tässä vastauksessa on tuotu esiin jakamistalouden useat muut hyvät puolet, jotka eivät liity ensisijaisesti taloudellisiin seikkoihin. Vastaaja on huomionut jakamistapahtuman kautta aiheutuvat sosiaaliset hyödyt, jotka syntyvät kohtaamisista ja yhteisöllisyydestä,

sekä ympäristönäkökulman, jolla luonnonvarojen liikkäyttöä voitaisiin hillitä. Kahden edellisen vastauksen summana voidaan todeta, miten erilaisia kokemuksia jakamistalous-toiminta herättää eri näkökulmista katsottuna. Toisen mielestä jakamistalouden verotta-minen koetaan hyvinkin haitalliseksi verrattuna toiminnasta syntyviin hyötyihin, ja toisen mielestä verotuksen puutteellisuus tällaisen toiminnan osalta johtaa epäoikeudenmukai-seen tilanteeseen yritystoiminnassa.

Viimeisessä vapaamuotoisessa vastauksessa vastaaja kertoo, että käyttäisi tuttua kotisii-voojaa, ompelijaa ja muita ammattilaisia tilanteen ja tarpeen mukaan, jos ei tarvitsisi huo-lehtia velvoitteista. Vastaajan mielestä vaihtamisen pitäisi olla verovapaata. Vastaaja olisi itse valmis tarjoamaan vastapalveluksia paperitöihin, työnhakuun tai lastenhoitoon tai te-kemällä viikonlopun ruuat siivoojan perheelle.

Kyselyn viimeisessä kohdassa halukkaita pyydettiin jättämään sähköpostiosoitteensa, mi-käli he haluavat osallistua mahdolliseen jakamistalouden verotukseen liittyvään jatkotut-kimukseen. Jatkotutkimukseen halukkaita vastaajiakin löytyi viisi kappaletta. Jatkotutki-musta laadullisella tutkimusmenetelmällä ei kuitenkaan pystytty toteuttamaan enää sa-maan opinnäytetyöhön sisältyvänä.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä toteutetusta kyselytutkimuksesta voidaan tehdä tiettyjä alustavia johtopäätöksiä jakamistalouden verottamisen nykytilanteesta. Kyselytutkimuksen tuloksia on pidettävä suuntaa-antavina, sillä alhaisesta näytteestä johtuen tuloksia ei voida yleistää koko jakamistalouspalveluiden käyttäjien joukkoon. Johtopäätöksiä voidaan tutkia sekä jakamistalouden kehittymisen että verokertymän kannalta, sillä ilmenneillä tuloksilla on hyvin erilaiset vaikutukset riippuen siitä, kummastako näkökulmasta tuloksia tarkastellaan.

Opinnäytetyön johdannossa esitettiin kyselytutkimuksen tarkoituksiksi selvittää, miten tuloverotus ongelmiseen vaikuttaa jakamistalouspalveluiden käyttöön. Tutkimuksen mukaan vastaajien keskuudessa nykyinen verotus ei ole vaikuttanut merkittävästi jakamistalouspalveluiden käyttöön. Verotuksesta ei juurikaan olla tietoisia käyttäjien keskuudessa, mutta tyytymättömyyttä nykyhetken verotuskäytäntöön ilmenee niiden käyttäjien osalta, joilla on tietämystä jakamistaloustulojen verotuksesta. Tulosten perusteella vaikuttaisi, että tämän hetkessä tilanteessa verotus ei ole vaikuttanut jakamistalousilmiön kasvuun, mutta on mahdollista, että se tulee vaikuttamaan ilmiön kasvutahtiin käyttäjien tietoisuuden kasvaessa.

Tutkimustuloksista on löydettävissä yhteys verotuksesta tietoisuuden ja palvelujen käyttämättä jättämisen välillä. Harmillinen päätelmä tästä on se, että tietoisuus verotuskäytännöstä on vastaajien kohdalla johtanut useammin jakamistalouspalvelun käyttämättä jättämiseen kuin verotuksesta tietämättömien osalta. On aiheellista pohtia sitä, johtaako tietoisuus verotuksesta jakamistalouspalveluiden käytön vähenemiseen. Tällä hetkellä verotuksesta tietämättömien osuus on niin huomattava, että valtaosalla verotus ei ole johtanut palveluiden käyttämättä jättämiseen, mutta verotuksesta tietoisien vähemmistön osalta yhteys käyttämättä jättämiseen on vastauksista selkeästi havaittavissa. Jos linja jatkuu yhdenmukaisena, on vaarana, että verotietoisuuden leviäminen jarruttaa jakamistalouspalveluiden käyttämistä, joko siksi että käytännön toiminta koetaan liian vaikeaksi tai osallistumisen olevan verotuksesta johtuen kannattamatonta.

Vastaajien keskuudessa tunnistetaan opinnäytetyössä esiteltyjä jakamistalouden tuloverotuksen käytännön toteuttamisen ongelmia. Enemmistön kohdalla tuloverotuksesta koetut ongelmat näyttäisivät liittyvän siihen, ettei toimintaa tiedetä veronalaiseksi tai ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi. Tutkimustuloksissa huomio kiinnittyykin merkittävään tiedon puutteen ilmenemiseen vastaajien keskuudessa. Tiedon puutteen laajaa ilmenemistä voidaankin pitää yhtenä tutkimuksen tärkeimpänä tutkimustuloksena. Opinäytetyön tutkimuksen tulokset jakamistaloustoiminnan veronalaisuuden epätietoisuudesta ovat saman suuntaisia kuin aiempia tutkimuksia käsittelevässä kappaleessa lyhyesti esitellyn Iso-Britanniassa suoritetun tutkimuksen tulokset.

Vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että jakamistalouden verotus mielletään kyllä vaikeaksi, mutta silti verotuskäytännön selvittämistä oma-aloitteisesti ei ole vastaajien keskuudessa juurikaan tehty. Tutkimusaineiston mukaan kyselyyn vastanneet palveluiden käyttäjät olisivat kuitenkin halukkaita saamaan ohjeistusta Verohallinnolta jakamistalouden verottamisesta. Pohdittavaksi jää, miten ohjeistus saataisiin tavoittamaan parhaiten jakamistalouspalveluiden käyttäjät. Ohjeistusta erilaisten tulojen ilmoittamiseen on jo kaikkien saatavilla Verohallinnon internetsivuilla, mutta kysely osoittaa, että jakamistalouden käyttäjiä se ei ole tavoittanut. Varteenotettavia vaihtoehtoja voisivat olla esimerkiksi Verohallinnon järjestämä webinaari aiheesta tai pyrkimys siihen, että tietoa verotuksesta voitaisiin jakaa henkilökohtaisesti tunnistetuille käyttäjille palvelualueiden toimista, vaikkapa sähköpostitse lähetettävän infopakettien muodossa.

Huomattavan suuri osa käyttäjistä ei ole tietoisia jakamistalouden verotuksesta riippumatta siitä, missä roolissa he palveluita käyttävät. Tulosten mukaan 20-30-vuotiaiden kohdalla tietämättömyys jakamistalouden verotuksesta oli suurinta, vaikka vastausten mukaan jakamistalouspalveluiden käyttö oli yleisintä kyseisessä ikäryhmässä. Verrattuna tätä 41-50-vuotiaiden vastaajien ikäryhmään, joista lähes 90 % oli tietoisia jakamistalouden verotuksesta, on tulkittavissa, että varttuneempien vastaajien kohdalla tutustutaan toimintatapoihin ja palvelunkäytöstä seuraaviin velvollisuuksiin tarkemmin ennen varsinaista osallistumista. 20-30-vuotiaiden ikäryhmässä käyttäjät oletettavasti ovat kokeilunhaluisempia ja ennakkoluulottomampia, joten jakamistalouteen saatetaan osallistua vähemmällä tiedoilla miettimättä syntyviä velvollisuuksia esimerkiksi juuri verotuksen osalta.

Verokertymän kannalta huolestuttavalle näyttäisi se, että tutkimustulosten mukaan he jotka luultavimmin ovat saaneet veronalaisia tuloja jakamistaloudesta, eivät olleet tietoisia tai ottaneet selvää verotuksesta. Suurin osa palvelun- ja hyödykkeentarjoajista kertoi, ettei ole tietoinen tai ottanut selvää verotuksesta. Jos jakamistalouden tulojen verottamisesta ei olla lainkaan tietoisia, on pääteltävissä ettei näitä tuloja silloin myöskään tiedetä erikseen ilmoittaa Verohallinnolle. Tulkittavissa on, että tällä hetkellä tulojen verottamatta jäämisen syynä vastaajien keskuudessa oli enemmän tietämättömyys tulojen veronalaisuudesta kuin se, ettei tuloja haluttaisi ilmoittaa verottajalle.

Tutkimuksessa kartoitettujen kehitysehdotusten osalta suurin osa kokisi parhaimmaksi vaihtoehdoksi mahdollisuuden harjoittaa toimintaa tiettyyn rajaan asti verovapaasti. Tämä toisi helpotuksen pienimmille toimijoille, joille jakamistaloustulot todellisuudessa ovat vain satunnaisia eriä. Pienten tulojen vapauttaminen saattaisi helpottaa myös Verohallinnon työtä, mutta toisaalta vain siirtää ongelmaa tulojen ilmoittamisen valvonnasta jakamistaloustoiminnan määrittämisen rajanvetoon ja verovapausrajan seurantaan.

Mahdollisuus harjoittaa jakamistaloustoimintaa verovapaasti on käytössä esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Huhtikuusta 2017 lähtien Iso-Britannian kansalaiset ovat voineet tienata verovapaasti 1000 puntaa vuodessa tavaroiden tai palveluiden myymisestä sekä toiset 1000 puntaa omaisuuden kerryttämiä tuloja. Kuluttajia on haluttu kannustaa omaksumaan jakamistalouden käyttämistä sekä suoraan verohelpotuksella että tulojen ilmoittamisprosessin yksinkertaistamisella, sillä tuhanteen puntaan asti saatuja tuloja ei myöskään tarvitse ilmoittaa veroviranomaiselle. Vuosi sitten käyttöönotetut verohelpotukset ovat hyödyttäneet ainakin puolta miljoonaa Iso-Britannian kansalaista. (Davidson 2016.) Pienten jakamistaloustulojen verovapauden osalta Suomessa voitaisiinkin harkita saman mallin käyttöönottoa kuin Iso-Britanniassa, jota voidaan pitää jakamistalouden edistämisen edelläkävijämaana.

6.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Kokonaisuutena arvioiden opinnäytetyöprosessi on ollut opettavainen. Mielestäni opinnäytetyön toteuttamisessa yhdistyivät opinnoissa hankkimani taidot oikeudellisesta tutkimuksesta ja raportoisesta sekä erilaisissa työtehtävissä oppimani taidot lainsäädännön soveltamisesta. Koen että myös oma mielenkiintoni aiheita kohtaan näkyy valmiissa

työssä. Lopulliseen tuotokseen olen itse tyytyväinen ja koen omien tavoitteideni täytyneen.

Opinnäytetyö vastaa mielestäni pitkälti prosessin aloitusvaiheessa suunnittelemani toteutusta. Työ vastaa sille asetettuun tavoitteeseen ensinnäkin esittelemällä erilaisten jakamistalouden hyödykkeiden kohdalla ilmeneviä tuloverolainsäädännön kohtia, joita käsitellään käytännönläheisesti erilaisten jakamistalouteen liittyvien esimerkkien kautta. Tavoitteeseen kirjattua tuloverolainsäädännön toteutumisen haasteiden selvittämistä opinnäytetyössä tutkitaan ensin olemassa olevan tiedon pohjalta käsittelemällä tunnistettuja jakamistalouden tuloverotukseen liittyviä haasteita. Tätä tietoa on syvennetty työssä toteutetulla empiirisellä kyselytutkimuksella, jossa selvitettiin haasteiden ilmenemistä jakamistalouspalveluiden käyttäjien keskuudessa sekä verotuksen ongelmien vaikutusta jakamistalouspalveluiden käyttöön.

Oman haasteensa opinnäytetyön kirjoittamiseen toi jakamistalouden laaja ja vakiintumaton käsitteistö. Jakamistalouden käsite on vielä melko rajautumaton ja eri yhteyksissä käytetään päällekkäisiä ilmauksia. Osan kohdalla oli hankala hahmottaa tarkoitetaanko asiayhteydessä samansuuntaista jakamistaloutta kuin opinnäytetyössä käyttämäni rajaus ja toisten kohdalla tekstiä oli haasteellista muuttaa opinnäytetyöhön sopivaksi ilman, että asia muuttuu käsitteiden vaihtumisen myötä.

Jälkikäteen ajateltuna aiheen rajaaminen vielä spesifimpään aiheeseen, esimerkiksi tiettyyn hyödykkeeseen, olisi tehnyt olemassa olevasta aineistosta hallittavamman. Tällöin työtä tehdessä ei olisi tarvinnut miettiä millaista rajanvetoa työssä käytetään jakamistaloustoiminnan määrittämiselle. Olen kuitenkin sitä mieltä, että näin tehtynä opinnäytetyö ei olisi antanut oikeaa kuvaa jakamistaloustoimintaan sovellettavasta tuloverolainsäädännöstä, koska toimintaan soveltuvat lainkohdat vaihtelevat jaettavasta hyödykkeestä ja toimintamuodosta riippuen. Tällöin opinnäytetyö ei myöskään olisi vastannut tavoitteeseensa, jonka mukaan työssä selvitetään soveltuvien lainkohtien soveltamista jakamistaloustoimintaa erilaisissa muodoissaan harjoittaville. Myös opinnäytetyön toimeksiantajaa ajatellen aiheen monipuolinen käsittely koettiin tarkoituksenmukaisemmaksi, jolloin opinnäytetyöstä on hyötyä useammalle verkoston jäsenelle.

Kyselytutkimuksen vastaamisaika osoittautui yllättäen opinnäyteyön stressaavimmaksi vaiheeksi. Verotus on perinteisesti monelle hyvin tunteita herättävä aihe, joten pelko kuumentuneista tunteenpurkauksista oli läsnä koko tutkimuksen ajan. Toisaalta huolena oli myös riittävän suuren vastausmäärän kerääminen. Osittain tämä huoli tutkimuksessa toteutuikin, sillä vastausmäärä jäi huomattavasti alkuperäistä tavoitetta pienemmäksi. Vastauksia kertyi kuitenkin tarpeeksi niin, että aineistosta saatiin muodostettua alustava käsitys verotuksen ongelmien tunnistamisesta ja niiden kokemisesta jakamistalouden käyttäjien keskuudessa.

Jakamistaloutta on mielestäni välttämätöntä tutkia lisää ja suuremmassa mittakaavassa, sillä sen vaikutukset kaikilla saroilla voivat olla todella suuret. Näitä ilmeneviä vaikutuksia olisi tutkittava niin taloudelliselta kantilta kuin ympäristövaikutuksiltaan, toiminnan sosiaalisia vaikutuksia unohtamatta. Jakamistalouden verotuksen osalta monia asioita on vielä ratkaisematta, mutta tällä hetkellä tärkeimpänä jatkotutkimuksena pitäisin sen selvittämistä, miten tietoisuutta jakamistaloustulojen veronalaisuudesta saataisiin lisättyä.

Jatkotutkimuksena aiheesta olisi kiinnostavaa tehdä laadullinen tutkimus esimerkiksi ryhmähaastattelun muodossa, kuten toimeksiantajan kanssa työtä suunnitellessakin pohdittiin. Laadullisella tutkimuksella saavutettaisiin syvempää tietoa jakamistaloustalouden käyttäjien kokemuksista ja asenteista verotuskäytäntöön. Laadullisella tutkimuksella voitaisiin tutkia kokemusten syitä ja selvittää millaisia reaktioita jakamistaloustuloihin sovellettavasta verolainsäädännöstä kertominen aiheuttaisi sellaisten vastaajien osalta, jotka eivät olleet tietoisia tulojen veronalaisuudesta.

Jatkotutkimuksena voisi ajatella myös suuremmalla volyymilla tehtävää otantamenetelmään perustuvaa tutkimusta, jos jakamistaloudessa palveluntarjoajina toimivista yksityishenkilöistä saadaan muodostettua perusjoukko esimerkiksi palvelualueiden asiakasrekistereihin pohjautuen. Täten tutkimustietoa saataisiin nimenomaan heiltä, jotka ovat jo saaneet tuloa jakamistaloudesta, mikä olisi mielekkään ilmoittamisvelvollisuuden toteuttamisen pohtimisen kannalta tarpeellista selvittää.

Jakamistalouden verotuskäytännön helpottamiseen haetuista ratkaisuista olisi varmasti tarpeellista selvittää millaisia vaikutuksia parhaimmiksi katsotuilla ratkaisuvaihtoehdoilla olisi. Esimerkiksi jakamistalouden harjoittamista verovapaasti määriteltyyn rajaan

asti olisi tärkeä selvittää myös verokertymän kannalta. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää, millaisia vaikutuksia pienten tulojen verovapaus on tuottanut niissä valtioissa, joissa tällainen verovapaus on otettu käyttöön sekä peilata niitä Suomessa harjoitetun jakamistaloustoiminnan määriin.

Opinnäytetyön tekeminen on tuonut minulle runsaasti itsevarmuutta. Prosessin aikana olen joutunut astumaan myös omille epämukavuusalueilleni, joka on kasvattanut luonnetta ja uskoa omiin taitoihin. Olen ollut yhtä aikaa ylpeä ja jännittynyt siitä, että olen saanut tehdä opinnäytetyötä jakamistalouden tutkijoiden pioneerien toimeksiannosta. Olen arvostanut suuresti tilaisuutta käydä opinnäytetyöhön liittyvää keskustelua toimeksiantajan yhteyshenkilöinä toimineiden Maija Faehnlén, Pasi Mäenpään ja Petri Mannisen kanssa.

Jakamistalouden T&K -verkoston lähdettyä opinnäytetyön toimeksiantajaksi tutkimustulokset saatiin mahdollisimman hyvin tutkimusaihetta palvelevaan käyttöön. Verkoston kautta opinnäytetyö ja tutkimustulokset saavat näkyvyyttä sekä useissa valtion organisaatioissa että yksityisissä yrityksissä. Opinnäytetyön teoreettinen osuus jakamistalouteen sovellettavista tuloverotuksen lainkohdista taas toimii yhteen koottuna oppaana etenkin jakamistalouspalveluista tuloja saaneelle yksityishenkilölle. Myös näitä henkilöitä opinnäytetyö tavoittaa Jakamistalouden T&K -verkoston kautta. Opinnäytetyössä jakamistalouteen sovellettavaa tuloverolainsäädäntöä on pyritty tarkastelemaan monesta eri näkökulmasta, joten työn katsotaan hyödyttävän myös hyvin erilaisissa rooleissa jakamistalouden parissa toimivia henkilöitä.

Jakamistalousilmiö elää koko ajan ja uutisia aiheeseen liittyen ilmestyy kotimaisissakin medioissa jo lähes päivittäin. Monissa organisaatioissa pohditaan kuumeisesti mitä ilmiö tuo tullessaan ja miten toimintaan ja sen vaikutuksiin tulisi suhtautua milläkin taholla. Ilmiöstä syntyviä hyviä ja huonoja vaikutuksia olisi pyrittävä ohjaamaan sääntelyllä siten, että jakamistaloustoiminnan hyödyt saataisiin maksimoitua ilman kohtuuttoman haitan aiheutumista. Juuri tämä moninaisuus tekeekin hyvin haasteelliseksi muodostaa yksiselitteistä päätelmää siitä, miten toimintaan tulisi suhtautua. Toisaalta juuri siksi jakamistalous on monille niin mielenkiintoa herättävä aihe. Opinnäytetyön tekemisen jälkeen voin kuitenkin todeta päätyneeni samaan lopputulokseen kuin lukuisat muutkin aihetta tutkineet; jakamistalous on tullut jäädäkseen.

LÄHTEET

Andersson, E. & Penttilä, S. 2014. Elinkeinoverolain kommentaari. 14. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Andersson, E., Linnakangas, E. & Frände, J. 2016. Tuloverotus. 8. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro.

Davidson, L. 2016. World's first sharing economy tax breaks unveiled in Budget. Artikkel. The Telegraph. Julkaistu 16.3.2016. Luettu 18.4.2018.
<https://www.telegraph.co.uk/business/2016/03/16/worlds-first-sharing-economy-tax-breaks-unveiled-in-budget/>

Earth Overshoot Day. 2017. Past Earth Overshoot Days. Luettu 8.11.2017.
<http://www.overshootday.org/newsroom/past-earth-overshoot-days/>

European Commission. 2016. Flash Eurobarometer 438 - The use of collaborative platforms. Report.

European Commission. 2018. Questions and Answers on a Fair and Efficient Tax System in the EU for the Digital Single Market. Lehdistötiedote. 21.3.2018.
[http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-18-2141_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-2141_en.htm)

Euroopan komissio. 2016. Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja Alueiden komitealle. Yhteistyötaloutta koskeva eurooppalainen toimintasuunnitelma. Bryssel.

Faehnle, M., Immonen, H., Mäenpää, P., Nylund, M. & Träskman, T. 2016. Jakamistalous ja verotus: Eväitä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Arcada Working Papers. Luettu 22.11.2017.
http://dspace.arcada.fi:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/41/AWP_4_2016_Jakamistalous.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Farrell, D. & Greig, F. 2016. Paychecks, Paydays, and the Online Platform Economy. JP Morgan Chase & Co. Institute. Luettu 20.11.2017.
<https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/document/jpmc-institute-volatility-2-report.pdf>

Harmaa talous & talousrikollisuus. 2017. Ilmiöt. Luettu 30.11.2017.
<https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/ilmiot/C3%B6t/>

Harmaala, M. & Toivola, T. 2017. Jakamistalous luo uudenlaisia markkinapaikkoja ja yhteisöllisyyttä. e-Signals. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun verkkolehti. Julkaistu 8.11.2017. Luettu 1.12.2017.
<https://esignals.haaga-helia.fi/2017/11/08/jakamistalous-luo-uudenlaisia-markkinapaikkoja-ja-yhteisollisyytta/>

Harmaala, M., Toivola, T., Faehnle, M., Manninen, P., Mäenpää, P. & Nylund, M. 2017. Jakamistalous. Helsinki: Alma Talent Oy.

Huovinen, A. 2017. Liikenteen jakamistalous on valintoja, uteliaisuutta ja rohkeutta. VTT:n blogi. Julkaistu 28.6.2017. Luettu 23.11.2017.
<https://vttblog.com/tag/jakamistalous/>

Kaupunkiaktivismi. N.d. Jakamistalous. Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana – hankkeen foorumi. Internet-sivusto. Luettu 1.12.2017.
<https://kaupunkiaktivismi.wordpress.com/jakamistalous/>

KHO: 1982:54.

KHO: 2003:25

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2017. Tietoa opetukseen. Tietoa digitaalisen kaupankäynnin ilmiöistä. Päivitetty 19.1.2017. Luettu 1.12.2017.
<https://www.kkv.fi/opettajalle/tietoa-digitaalisen-kaupankaynnin-ilmioista/#k1221>

Koivuranta, E. 2018. Historiallinen muutos matkailubisneksessä: Airbnb kattaa jo viidenneksen Helsingin majoituspaikoista – kaupunki yllättyi. Yle Uutiset. 29.3.2018. Luettu 5.4.2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-10130703>

Koramo, M., Keinänen, J., Oosi, O. & Wennberg, M. 2017. Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 13/2017. Luettu 9.4.2018.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79272/TEMjul_13_2017_verkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 3.3.2018.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

KVL: 2016/5.

Lahti, V. 2016. Verottajalle töitä! Sitran blogi. Julkaistu 29.2.2016. Luettu 10.4.2018.
<https://www.sitra.fi/blogit/verottajalle-toita/>

Lahti, V. & Selosmaa, J. 2013. Kaikki jakoon! 1. painos. Keuruu: Atena Kustannus Oy.

Makkonen, J. 2018. Suomalaiset jakamistalousalustat vuonna 2017. Jakamistalous.fi-sivusto. Luettu 9.4.2018.
<https://jakamistalous.fi/2017/10/08/suomalaiset-jakamistalousalustat-2017/>

Miettinen, J. 2012. Itsevalikoituminen verkkokyselytutkimuksen haasteena. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Myrsky, M. & Malmgrén, M. 2014. Elinkeinotulon verotus. 4. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Myrsky, M. & Rabinä, T. 2015. Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 7. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media cop.

- Nieminen, M. & Nykänen, P. 2018. Jakamistalous henkilökohtaisen tulon verotuksessa. Verotus-lehti 1/2018, 45-59.
- Niskakangas, H. 2009. Johdatus Suomen verojärjestelmään. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Oksanen, A. 2018. Tavoitteena nopea ja ketterä verottaja. Taloustaito 3/2018, 13-15.
- Ossa, J. 2013. Tuloverolaki käytännössä. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Petropoulos, G. 2017. An economic review of the collaborative economy. Policy Contribution Issue 5/2017.
- Rahim, N., Lapanjuuri, K., Day, F., Piggott, H., Hudson, R. & Lubian, K. 2017. Research on the Sharing Economy. HMRC report 453. Julkaistu 5.5.2017. Luettu 17.4.2018.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/658728/HMRC_Report_453_Sharing_Economy.pdf
- Räbinä, T., Myrsky, M. & Myllymäki, M. 2017. Verotusmenettelyn perusteet. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Stadin Aikapankki. 2013. Aikapankkitoiminta tarvitsee verovapaata lisääikää. Avoin kannanotto. Luettu 1.12.2017.
<https://stadinaikapankki.files.wordpress.com/2013/09/stap-julkinen-kannanotto3.pdf>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Verkkojulkaisu. ISSN=2341-8699. 13 2017, 4. Jakamistalous: internetin majoitus ja kyytipalveluiden käyttö ja tavarakauppa. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 10.4.2018.
http://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_004_fi.html
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017a. Jakamistalous Suomessa 2016 – Nykytila ja kasvunäkymät. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 9/2017. Luettu 10.1.2018.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79253/TEM-rap_9_2017_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017b. Jakamistalouden säädösympäristö – Haasteet ja kehittämistarpeet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 44/2017. Luettu 22.11.2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160356/TEM-rap_44_2017_verkkojulkaisu.pdf
- Tähti, A. 2017. Jakamistalous Suomessa. Mahdollisuuksien, haasteiden ja vaikutusten diskurssit viranomaistekstissä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Verohallinto. 2013a. Luonnollisen henkilön tekemän talkoo-, naapuri- ja vaihtotyön verotus A31/200/2013. Syventävät vero-ohjeet. Annettu 4.11.2013. Luettu 30.11.2017.
- Verohallinto. 2013b. Aikapankit Suomessa. Harmaan talouden selvitysyksikkö. Asian-
tuntijakirjoitus 7/2013. Luettu 30.11.2017.

- Verohallinto. 2015. Verohallinnon strategia 2013-2018. Luettu 1.12.2017.
https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/verohallinnon_esittely/verohallinnon_strategia_2013201/
- Verohallinto. 2016. Verohallinnon päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista A123/200/2016. Annettu 20.10.2016. Luettu 28.11.2017.
- Verohallinto. 2017a. Vuokratulojen verotus A250/200/2017. Syventävät vero-ohjeet. Annettu 20.12.2017. Luettu 28.12.2017.
- Verohallinto. 2017b. Luontoisedut verotuksessa A258/200/2017. Ohje. Annettu 23.12.2016. Luettu 28.11.2017.
- Verohallinto. 2017c. Arvopaperien luovutusten verotus. A138/200/2017. Ohje. Annettu 8.8.2017. Luettu 30.11.2017.
- Vesalainen, S. 2018. Verottaja Airbnb-vuokrauksesta: ”Tarkoitus on, että kansalaiset ilmoittavat niitä tulojansa rehdisti”. Yle Uutiset. 29.3.2018. Luettu 8.4.2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-10139410>
- Woskow, D. 2014. Unlocking the sharing economy. An independent review. Luettu 10.1.2018.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/378291/bis-14-1227-unlocking-the-sharing-economy-an-independent-review.pdf
- Yhteiskäyttöautot asuntoalueilla. 2011. Kyselytutkimus, loppuraportti. Luettu 7.12.2017.
https://www.motiva.fi/files/4934/tuloskortti_yhteiskayttoautot.pdf
- Yle, Suomi. 2018. Kova talous. Uusi veropomo murehtii, miten pysyä Alibabojen perässä? Video. 19.2.2018. <https://areena.yle.fi/1-4328996>

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

1 (7)

Tervetuloa vastaamaan tutkimukseen jakamistalouden tuloverotuksesta!

Tutkimuksessa kartoitetaan millaisia vaikutuksia nykyisellä verotussäätelyllä on jakamistalouspalveluiden käytettävyyteen ja miten yleisesti ilmeneviä vaikutukset ovat. Tutkimus toteutetaan osana jakamistalouden tuloverotusta käsittelevää opinnäytetyötä.

Kyselyyn vastataan anonymisti eikä vastauksia yhdistetä yksittäisiin vastaajiin.

Tässä kyselyssä jakamistaloudella tarkoitetaan tavaroiden ja palveluiden lainaamista, vuokraamista, vaihtoa, hankintaa ja yhteiskäyttöä Internetissä toimivan palvelualustan kautta.

Tässä kyselyssä verotuskäytännöllä tarkoitetaan kaikkea tuloverotuksen sääntelyä, muun muassa tulojen veronalaisuutta, kulujen vähennyskelpoisuutta ja ilmoittamisvelvollisuutta.

1. Ikä:

- alle 20
- 20-30
- 31-40
- 41-50
- yli 50
- En halua vastata

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

3. Asuinalue:

- Uusimaa
- Pirkanmaa
- Varsinais-Suomi
- Lappi
- Satakunta
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Ahvenanmaa
- Muu

4. Työllisyystilanne:

- Kokoaikatyössä
- Osa-aikatyössä
- Opiskelija
- Opintojen ohella työssäkäyvä
- Työtön
- En halua vastata

5. Oletko käyttänyt jakamistalouspalveluita?

Voit valita useita

- Kyllä, olen käyttänyt jakamalla omistamiani hyödykkeitä muille
- Kyllä, olen käyttänyt lainaamalla muiden omistamia hyödykkeitä
- Kyllä, olen tarjonnut työsuorituksiani/palveluitani
- Kyllä, olen hankkinut työsuorituksia/palveluita
- En ole käyttänyt jakamistalouspalveluita
- En osaa sanoa

Jos vastasit edelliseen kysymykseen En ole käyttänyt jakamistalouspalveluita, voit siirtyä seuraavalle sivulle.

6. Millaisia hyödykkeitä/palveluita olet käyttänyt jakamistalouden käyttäjänä?

Voit valita useita

- Majoitus/tilanvuokraus (esim. asunnon tai työtilan vuokraus)
- Vertaisliikenne/autonjako (esim. yhteiskäyttöauton tai pyörän vuokraus, kimpakyyti- tai kuljetuspalvelu)
- Muun irtaimen omaisuuden jakaminen (esim. työkalut tai harrastusvälineet)
- Kotitalous- ja pientyöt (esim. ruuan kotiinkuljetus, lastenvahtipalvelu, lemmikin ulkoilutus tai talkootyö)
- Ammatilliset työsuoritukset (esim. sähkö- tai putkiasentajan palvelut, käännöstyö tai muut erityisosaamista vaativat työt)
- Vertaislainat/joukkorahoitus
- Jokin muu, mikä

7. Oletko tietoinen tai oletko ottanut selvää jakamistaloudesta saatavien tulojen verotuksesta?

- Kyllä
- En
- Osittain
- En osaa sanoa

8. Oletko kokenut jakamistalouden käyttämiseen liittyvän verotuksen (mm. tulojen veronalaisuus ja ilmoittaminen) vaikeaksi?

- Kyllä
- En
- En tunne jakamistalouden verotuskäytäntöä
- En osaa sanoa

9. Vähentääkö nykyinen verotuskäytäntö halukkuuttasi osallistua jakamistalouteen?

- Vähentää osallistumishalukkuutta merkittävästi
- Vähentää osallistumishalukkuutta hieman
- Ei vaikuta ensisijaisesti osallistumishalukkuuteen
- Ei vaikuta lainkaan osallistumishalukkuuteen
- En tunne jakamistalouden verotuskäytäntöä

10. Oletko joskus jättänyt käyttämättä jotakin seuraavista jakamistalouspalveluista verotuskäytännön takia?

Voit valita useita

- Oman asunnon vuokraaminen/lainaaminen muille
- Oman auton tai muun kulkuneuvon vuokraaminen/lainaaminen muille
- Muun oman omaisuuden vuokraaminen/lainaaminen muille
- Asunnon/auton/omaisuuden vuokraaminen tai lainaaminen muilta itselle
- Kuljetuspalveluiden tarjoaminen
- Kuljetuspalveluiden käyttäminen
- Työn tai palvelun suorittaminen muille vaihtotyönä
- Työn tai palvelun vastaanottaminen muilta vaihtotyönä
- Vertaislainan antaminen
- Vertaislainan hakeminen muilta
- Omaisuuden luovuttaminen edelleen (kierrätys)
- En ole jättänyt käyttämättä jakamistalouspalveluita verotuksesta johtuen
- En ole käyttänyt lainkaan jakamistalouspalveluita
- Jokin muu, mikä

11. Koen jakamistalouden verotuksessa vaikeaksi:

Voit valita useita

- Tietää mistä tuloista minun pitää maksaa veroa
- Tietää milloin ja mitkä tulot minun pitää itse ilmoittaa Verohallinnolle
- Tietää mitä vähennyksiä voin tehdä jakamistaloudesta saamistani tuloista
- Muun kuin rahavastikkeen arvon määrittäminen verotusta varten (esim. vaihtotyössä)
- Löytää/ymmärtää verotusohjeita jakamistalouden tuloista
- Tietojen ilmoittaminen jälkikäteen, pitkän ajan kuluttua tulojen saannista
- Tietojen ilmoittaminen Verohallinnolle oikealla lomakkeella / oikeassa kohdassa
- Tulolajien verotukselliset erot
- On vaikea pitää kirjaa pitkin vuotta useista paikoista saaduista tuloista
- En tiedä onko minulla jakamistalouspalvelun hankkijana verotukseen liittyviä velvollisuuksia
- En koe jakamistalouden verotusta mitään osiltaan vaikeaksi
- En osaa sanoa
- Jokin muu, mikä

12. Minkä toimenpiteen kokisit tärkeimpänä muutoksena tai kehitysehdotuksena jakamistalouden verotukseen liittyen?

- Mahdollisuus tulojen reaaliaikaiseen ilmoittamiseen
- Saatujen tulojen ilmoittaminen jakamistalousalustan toimesta
- Mahdollisuus käyttää kiinteän suuruista kulujen vähennystä tuloista (esim. 40e/kk)
- Parempi ohjeistus Verohallinnolta jakamistaloustulojen ilmoittamisesta
- Mahdollisuus harjoittaa jakamistaloustoimintaa tiettyynajaan asti verovapaasti (esim. tuloja max. 1000 € vuodessa)
- Jakamistaloustuloille määritetty oma alhaisempi verokanta
- Vaihtotyön verovapaus
- Jokin muu, mikä

13. Halutessasi voit kertoa tässä vapaasti jakamistalouden verotukseen liittyvistä asioista.

Mikäli haluat osallistua mahdolliseen jatkotutkimukseen jakamistalouden verotukseen liittyen, jätä tähän sähköpostiosoitteesi.

Jos et halua osallistua, jätä kenttä tyhjäksi ja siirry seuraavalle sivulle.

Kiitos osallistumisestasi!

Tutkimustulokset julkaistaan kevään 2018 aikana valmistuvassa opinnäytetyössä.

Liite 2. Vastaukset kyselyn kohtaan 13: Vapaa sana jakamistalouden verotuksesta

13. Halutessasi voit kertoa tässä vapaasti jakamistalouden verotukseen liittyvistä asioista.

- En tiedä, kuinka suurista rahamääristä pitäisi olla kyse, jotta määrä on verotuksen alainen.
- En tiedä aiheesta yhtään mitään. Kyselyn perusteella selvisi, että jakamistalouteen ylipäätään liittyy verotusasioita.
- Asiasta voisi olla olemassa jonkinlainen yksinkertainen rautalankaohje. Voi olla että onkin, en ole huomannut.
- Välitys - ja komissio toimintaa koskevat säännöt tulee olla samanlaiset. Lisäksi muu vuokraustoiminta ei voi olla verovapaata, jos se alustan kautta jakaen on verollista. Niiden pitää olla tasa-arvoista.
- Jos jakamistaloudessa on kyse toiminnasta, joka sitoo pääomaa, kuljetuspalvelut yms. on se kohtuutonta tehdä jakamistalouden ajatusten perusteella kun joku toinen voi yrittää elää ja elättää itsensä maksaen kaikesta toiminnastaan verot yms. Eli satunnaiset pikku keikat ovat myrkyä yritystoiminnalle. Ymmärrän palvelukset, kannan sinulle ostokset kotiin kun olet kipeä yms.
- En osaa määritellä kohtuullisesti, mutta oikeudenmukaisesti kuluja, sillä itsellenikään ei ole niistä täysin tarkkaa tietoa. Kyse siis Airbnb-toiminnasta ja siihen liittyvistä kuluista kuten vesi, sähkö, pesuaineet, wc-paperit, kahvi, tee yms.
- Suomessa toimii hyvin, kun saa vähentää kulut. Esim. Eestissä tehty jakamistalous hankalaksi, koska ei voi vähentää kuluja, jotka ikään kuin rohkaisevat ihmisiä verovilppiin. Onneksi suomen kansalaisena suomen verotussäännöt pätee myös eestiin, eli voin vähentää eestin kulut suomen verotuksessa ja tuplaverotusta ei ole.
- Käyttäisin tuttua kotisiivoojaa on myös ompelua jne ammattilaisia tilanteen ja tarpeen mukaan jos ei tarvitsisi huolehtia velvoitteista. Mielestäni vaihtamisen pitäisi olla verovapaata. Voisin itse tarjota vastapalveluksena apua paperitöihin, työnhakuun tai lastenhoitoapua/ viikonlopun ruuat siivoojan perheelle.
- Maapallolla luonnonvarat on vähenemässä kokoajan huimaa vauhtia ja ilmastonmuutos uhkaa tulevia sukupolvia. Mielestäni jakamistalouden verottaminen yleensäkin on ihan hullua. Monta asiaa olisi varmasti paremmin kun jakamistaloutta tuettaisiin kaikin keinoin. Ihmiset toimisivat yhteisöllisemmin, luonnonvaroja säästyisi ja myös vähävaraisemmilla olisi mahdollisuus saada hyödykkeitä käyttöönsä enemmän. Suomen tulisi olla edelläkävijä tässä asiassa ja tukea jakamistaloutta kaikin keinoin, ei estää sitä verottamalla!
- Usein ne jäävät verottamatta
- Asun itse asunnossa, jonka huoneita vuokraan. Kuluja on vaikea laskea vuokraukseen kohdistuvilta osiltaan kun asunto on sekä omassa että vuokrauskäytössä.